

ԹՐԱՆՍՓԱՐԵՆՏԱԻ ԻՆՏԵՐՆԵՇՆԱԼ
ՈՎԿԱԿՈՐՈՒՄՊՈՒՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆ
TRANSPARENCY INTERNATIONAL
anti-corruption center

ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳ 2011-2013 ԹԹ.

ՄԱՍ 1.
ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ,
ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԵՎ
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ
ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳ

Սույն ծրագիրն իրականացվել է Բաց հասարակության
Հիմնադրամներ - Բուդապեշտի մարդու իրավունքների
նախաձեռնության ծրագրի և Բաց հասարակության Հիմնադրամներ -
Հայաստանի աջակցությամբ

This project was supported by Open Society Foundations - Budapest Human
Rights Initiative Program and Open Society Foundations - Armenia

Մ 283 Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն, 2014. – 138 էջ

ՀՏԴ 336 (042.3)
ԳՄԴ 36.9(2)26

ISBN 678-9939-1-0024-1

Ծրագրի աշխատակազմ

Վարուժան Հոկտանյան
Ղեկավար

Արտակ Մանուկյան
Գնումների գծով փորձագետ

Վախթանգ Սիրադեղյան
Խմբագիր

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն
Հայաստան, Երևան 0025, Այգեստան, 9րդ փողոց, տուն 6
Հեռ.՝ +374-10-569910, 553069
Ֆաքս՝ +374-10-571399
Էլ. փոստ՝ info@transparency.am
www.transparency.am

Երևան 2014

© Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն, 2014

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳ . . .	3
ՆԱԽԱԲԱՆ	4
ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՓՈՐՁ	5
ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	8
ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ	9
ԲԱՅԱՀԱՅՏՎԱԾ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ	16
ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	19
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1.	
ԲԻՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՏՐԻՑԱՆ	21
ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ	25
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ	29
ՆԱԽԱԲԱՆ	30
ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	35
ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ	37
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ	43
ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ	50
ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ	53
ՆԱԽԱԲԱՆ	54
ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ	56
ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	58
ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ԹԱՐՄԱՅՄԱՆ ՀԱՃԱԽԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	60
ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ և ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ	61
ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԿՆՔՄԱՆ ԵՎ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԵՐՋՆԱԺԱՄԿԵՏԻ ԵՎ ՆՐԱՆՑ ԵՂԱԾ ՄԻՋԵՎ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅԻՆ ԼԱԳԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ	66
ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ ԳՆԵՐԻ և ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ	67
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ	70
ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	72
ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ	82
ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ	84

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳ.....	89
ՆԱԽԱԲԱՆ	90
2011-2012թթ. ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՔԻ ՈՒՓԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼՈՒՑ ՀԵՏՈ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՈՂ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	93
ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԱԿՑՄԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ	107
ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԿԱՅՔԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ.....	110
ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ և ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ	127
ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	135
ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ	138

**ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ
ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳ**

ՆԱԽԱԲԱՆ

2011 թ. ՀՀ-ում ուժի մեջ մտավ պետական գնումների մասին նոր օրենքը /ԳՄՕ/: Գնումների մասին նախկին օրենքով սահմանված էր դրույթ, ըստ որի գնումների համակարգի լիազոր մարմինը՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը /ՖՆ/, հանդիսանում էր նաև բողոքների քննող, ինչն իր մեջ շահերի բախում էր պարունակում: Այս մասով ԳՄՕ նկատելիորեն բարելավվել է, քանի որ տեղի է ունեցել.

ա/ բողոքների քննման գործառույթի աուտսորսինգ ՖՆ-ից,

բ/ մշակվել է հարցաշար, որի հիման վրա իրականացվում է ԲԽ հանձնաժողովի անդամ դառնալու ցանկություն հայտնաձև անդամների ատեստավորում:

Այս ամենի արդյունքում տեսականորեն ավելացել է Բողոքարկման խորհրդի /ԲԽ/ անկախությունը ու արհեստավարժությունը:

ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՓՈՐՁ

Լավագույն փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ կան մշակված սկզբունքներ, որոնք պետք է ընկած լինեն բողոքարկման համակարգերի հիմքում:

- **Խտրականության բացառումը:** Գնումների համակարգում խախտված իրավունքների պաշտպանության միջոցները և դրանց հասանելիությունը պետք է բաց լինի բոլոր մասնակիցների՝ թե՛ ռեզիդենտի և թե՛ ոչ ռեզիդենտի համար:
- **Արդյունավետությունը:** Իրավունքի պաշտպանության միջոցները պետք է ունենան բավարար ուժ՝ ապահովելու ԵՄ պետական գնումների կանոնների պահպանումը և վերանայումը պետք է լինի հնարավորինս արագ: Սա նշանակում է, որ պատվիրատուն պետք է փորձի օժանդակել բոլոր իրավական ընթացակարգերի պատշաճ իրականացմանը և միշտ պետք է հետևի իրավունքի պաշտպանության միջոցներին վերաբերող որոշումներին: Իրավական ընթացակարգերը և վերանայող մարմինների գործողությունները պետք է ապահովեն արագ քննարկում և լուծում:
- **Թափանցիկություն:** Պատվիրատուն պետք է ապահովի, որպեսզի հենց իրավերով սահմանված փաստաթղթերի միջոցով, ինչպես նաև պայմանագրի կնքման որոշման ծանուցումով առավելագույն տեղեկատվություն տրամադրվի մասնակիցներին հետևյալ հիմնահարցերի վերաբերյալ.
 - օրենքով նախատեսված՝ իրավունքի պաշտպանության միջոցների իրավունքի մասին, մասնավորապես՝ իրավունքի պաշտպանության այն միջոցների, որոնք կապ ունեն շնորհման ընթացակարգի իրականացման հետ,
 - համապատասխան ընթացակարգային կանոնների մասին, մասնավորապես՝ վերջնաժամկետների մասին,
 - ամբողջական տեղեկատվություն այն մասին, թե ինչպես են կայացվում պայմանագրի կնքման մասին որոշումները, այնքանով, որքանով այս տեղեկատվությունը վերաբերում է մասնակիցներին:

Լավագույն փորձի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ ցանկալի է, որպեսզի ապահովվեն իրավունքների պաշտպանության երեք տեսակի հասանելիության հնարավորություն՝ միջանկյալ միջոցներ, անվավեր ճանաչելը և վնասների հատուցումը:

- **Միջանկյալ միջոցներ.** Միջանկյալ միջոցներն ապահովող բնույթի միջոցներ են, որոնք իրականացվում են պայմանագրի ծանուցման և

պայմանագիր կնքելու ցանկացած որոշման հետ կապված, ներառյալ՝ պայմանագրի շնորհման որոշումը: Միջանկյալ միջոցների նպատակն անփոփոխելի իրավիճակների ստեղծման կանխումն է, և պայմանագրի շնորհման ընթացակարգն առանց այն մասնակցի շարունակելուց խուսափելը, որն այլ հավասար պայմաններում հնարավորություն կունենար մասնակցելու գործընթացին և հնարավոր է՝ նրան շնորհվեր պայմանագիրը: Այս նպատակներին կարելի է հասնել միայն, եթե տեղական իրավական համակարգը տրամադրում է արդյունավետ, պարզ և արագ հնարավորություն՝ ստանալ ապահովող միջոցներ, և եթե իրավասու վերանայող մարմինը, ըստ էության, համաձայն է շնորհել ապահովող միջոցը:

Կարող են պահանջվել կիրառելու հետևյալ միջանկյալ միջոցները՝

1. պետական պատվիրատուի կողմից ընդունված ցանկացած որոշման կիրարկման կասեցում,
2. պայմանագրի շնորհման ամբողջ ընթացակարգի կասեցում,
3. խախտման ժամանակավոր ուղղում (սա կախված է հայրենական օրենքներից և ավելի անսովոր է):

- **Անվավեր ճանաչելը:** Իրավունքների պաշտպանության միջոցներից անվավեր ճանաչման դիմումը վերացնում կամ անվավեր է ճանաչում պայմանագրի կնքման մասին հակաօրինական որոշումները: Անվավեր ճանաչման նպատակն ապացուցված հակաօրինական գործողությունների վերացումն է: Այս նպատակին կարելի է հասնել միայն, եթե տեղական իրավական համակարգը տալիս է արդյունավետ հնարավորություն՝ վերացնելու հակաօրինական որոշումը/պահանջը կամ պայմանագիր կնքելու որոշումը, և եթե իրավասու վերանայող մարմինը վերանայում է պայմանագիր կնքելու որոշման ողջամտությունը;

Կարող են պահանջվել կիրառելու հետևյալ միջոցները.

1. Պայմանագրի ծանուցումից, հրավերով նախատեսված փաստաթղթերից կամ պայմանագրի շնորհման ընթացակարգի հետ առնչվող ցանկացած այլ փաստաթղթերից խտրական տեխնիկական, տնտեսական կամ ֆինանսական պահանջների դուրս հանում.
2. Պայմանագրի շնորհման հակաօրինական որոշման վերացում.
3. Ցանկացած հակաօրինական պահանջի կամ պայմանագրի կնքման որոշման դրական ուղղում կամ փոփոխում, օրինակ՝ հրավերով նախատեսված փաստաթղթերում հակաօրինական պահանջի ուղղման մասին պատվիրատուի որոշումը կամ այն մասնակցի իրավունքների վերականգնումը, որն ընդունված հակաօրինական

որոշման արդյունքում զրկվել է գործընթացին մասնակցելու հնարավորությունից:

- **Վնասների հատուցում.** Վնասը փոխհատուցվում է այն մասնակիցներին, որոնք հակաօրինական գործողությունների արդյունքում կրել են վնասներ: Վնասների հատուցման հայցի հարուցման ընթացակարգը և ընդհատությունը կախված են տեղական օրենսդրությունից, որը սահմանում է հայցի հարուցման կանոնները, վերջնաժամկետները, ապացուցման պահանջները և հատուցման չափը (օրինակ՝ պայմանները, համաձայն որոնց գնման ընթացակարգին մասնակցելու հետ կապված ծախսերը կարող են փոխհատուցվել): Իրավունքի պաշտպանության այս միջոցը նպատակ ունի փոխհատուցել վնաս կրած մասնակիցներին:

Միջոցները, որոնք պահանջվում են, եթե վնասների հատուցման հայցը բավարարվում է, մասնակցի կրած բոլոր վնասների հատուցումն է, որոնք սովորաբար ներառում են առաջացած իրական ծախսերը և, բացառության կարգով, բաց թողնված օգուտը: Իրավունքի պաշտպանության այս միջոցը չի հակասում պայմանագրի շնորհման ընթացակարգին, դրա ընթացքին կամ ավարտին:

«Թրանսփարենսի ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» /ԹԻՀԿ/ ՀԿ-ի կողմից 2011 թ.-ից մինչև 2013 թ. առաջին եռամսյակն իրականացված հանրային գնումների համակարգի մոնիտորինգի շրջանակներում իրականացվել է նաև գնումների բողոքարկման հանձնաժողովի գործունեության մոնիտորինգ, որի արդյունքները ներկայացված են սույն հոդվածում: Մոնիտորինգի նպատակն էր նպաստել ՀՀ գնումների բողոքարկման արդյունավետ և անկախ համակարգի կայացմանը:

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գնումների բողոքարկման արդյունավետ, անկախ և անկողմնակալ համակարգը պետք է բավարարի հետևյալ պահանջներին.

- Գնումների բողոքարկման խորհուրդ (ԲԽ) ներկայացված բողոքները պետք է լինեն մատչելի հանրությանը.
- ԲԽ անդամների ընտրությունը պետք է լինի թափանցիկ և ապահովի գնման գործընթացում շահագրգիռ բոլոր կողմերի ներգրավվածությունը ԲԽ կազմում.
- Պետք է բացառվեն ԲԽ անդամների շահերի բախման հնարավոր բոլոր իրավիճակները.
- ԲԽ հանձնաժողովների ձևավորումը պետք է ապահովի ԲԽ անդամների հավասարաչափ ներգրավվածությունը բողոքների քննության գործընթացներում.
- ԲԽ որոշումները պետք է լինեն թափանցիկ, արտաքին ազդեցություններից զերծ, անկողմնակալ և բխեն գնումների մասին օրենսդրությունից:

Ելնելով վերը նշված պահանջներից՝ մոնիտորինգի շրջանակներում ուսումնասիրության են ենթարկվել.

1. Գնումների աջակցման կենտրոն /ԳԱԿ/ ներկայացված բողոքների գրանցման և դրանց հրապարակման կանոնակարգերի կիրարկումը:
2. ԲԽ անդամների, ԲԽ հանձնաժողովների անդամների ընտրության և հանձնաժողովների կազմավորման օրենսդրական հիմքերի կիրարկումը:
3. Բողոքների վերաբերյալ ԲԽ կողմից ընդունված որոշումներում ԲԽ անդամների մասնակցությունը /գնումների պաշտոնական կայքում հրապարակված ԲԽ անդամների ցուցակի և ԲԽ ընդունած որոշումներին մասնակցած անդամների մասնակցության վերլուծություն/:
4. ԲԽ հանձնաժողովների անդամների կողմից շահերի հայտարարագրման օրենսդրական պահանջի կիրարկումը:
5. ԲԽ կողմից ընդունված որոշումների մատչելիությունը և նրանցում առկա միտումները, և գնումների վերաբերյալ օրենսդրությանը ԲԽ կողմից ընդունված որոշումների համապատասխանությունը:
6. ԲԽ որոշումների և ԳԱԿ-ի դիրքորոշումների միջև բովանդակային տարբերությունները:

Մոնիտորինգի համար որպես տեղեկատվության աղբյուր են հանդիսացել ՀՀ ԳՄՕ, գնումների համակարգի պաշտոնական www.procurement.am կայքը: Գնումների համակարգի հանդեպ բողոքաբեր մասնակիցների վերաբերմունքը գնահատելու նպատակով ԹԻՀԿ ՀԿ կողմից կազմվել է հարցաթերթիկ, որի արդյունքները հիմնական առումով հաստատում են սույն հոդվածում ստացված արդյունքները: Ստացված տվյալները ենթարկվել են որակական և քանակական վերլուծության:

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ա/ ԲՈՂՈՔՆԵՐԻ ԳՐԱՑՄԱՆ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՀՐԱՊԱՐԱԿՄԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳԵՐԻ ԿԻՐԱՐԿՈՒՄԸ

Այս մոնիտորինգային բաղադրիչի նպատակն է պարզել, թե որքանով են հանրությանը մատչելի ԳԱԿ ներկայացված բողոքները և դրանց հրապարակումը:

Բողոքարկման այս գործընթացի մոնիտորինգի խնդիրն էր պարզել, թե արդյոք ԳԱԿ-ը, որը համաձայն ԳՄՕ 16 հոդվածի 8 կետի, հանդես է գալիս նաև որպես ԲԽ քարտուղարություն, իրականացնում է նշված կետով սահմանված քարտուղարության իր գործառույթները և բողոք ստանալով՝ ուսումնասիրում դրա համապատասխանությունը օրենսդրությանը: Մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են այն մասին, որ առկա է ներքին ընթացակարգ, որի հիման վրա սկզբնական փուլում ստուգվում է ներկայացված բողոքների համապատասխանությունը օրենսդրության պահանջներին, ուստի այս մասով որևէ էական շեղում մեր կողմից չի վերհանվել:

Գնումների պաշտոնական www.procurement.am կայքի «Բողոքարկում» խորագրում տեղադրված բողոքների ուսումնասիրության արդյունքները վկայում են, որ բողոքների ստացման և դրանց մասին հայտարարության հրապարակման գործընթացը ռիսկեր չի պարունակում: Այդուհանդերձ, մեր կողմից առանձնացվել են որոշ քայլեր, որոնք կարող են նպաստել բողոքարկման համակարգի այս բաղադրիչի հետագա բարելավմանը, որոնք ներկայացվել են «Հիմնախնդիրներ և Առաջարկություններ» բաժնում:

**Բ/ ԲԽ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ, ԲԽ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ
ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱՎՈՐՄԱՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԻ ԿԻՐԱՐԿՈՒՄ**

Համաձայն գնումների մասին օրենքի (հոդված 46)՝ ՖՆ պետք է հրապարակի ԲԽ անդամների ցուցակը: Չնայած ցուցակը հրապարակված է և առկա է գնումների պաշտոնական կայքում, սակայն անդամների ատեստավորման արդյունքները և նրանց՝ բողոքարկման խորհրդի անդամ դառնալու ժամկետները ներկայացված չեն: Սահմանված չէ նաև ԲԽ անդամների և/կամ անդամությունից հրաժարվածների մասին տեղեկատվության թարմացման պարբերականությունը:

Նույն հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն ԲԽ-ի կազմում ընդգրկվում են մեկական ներկայացուցիչ:

1. ՀՀ Սահմանադրությամբ և ՀՀ օրենքներով նախատեսված պետական կառավարման մարմիններից,
2. ՀՀ քաղաքային համայնքներից,
3. ՀՀ կենտրոնական բանկից /ԿԲ/,
4. ՀՀ գրանցված և լիազորված մարմին գրավոր դիմում ներկայացրած հասարակական կազմակերպություններից (միավորումներից):

ԹԻՀԿ-ի մոնիտորինգի արդյունքները փաստում են, որ մոնիտորինգի իրականացման ողջ ժամանակահատվածում օրենսդրական այս դրույթն ամբողջովին չի իրականացվել, քանի որ ԲԽ անդամների մեջ չկար ներկայացուցիչ ՀՀ ԿԲ-ից:

ԳՄՕ 46 հոդվածի 4-րդ մասում նշվում է, որ ԲԽ անդամներն ընդգրկվում են խորհրդի կազմում 5 տարի ժամկետով: Խորհրդի անդամի լիազորությունները կարող են երկարացվել մինչև 5 տարով՝ խորհրդի կազմում ընդգրկման նույն կարգով:

Հարկ է նշել, որ ապագայում օրենքում նշված ժամկետների պահպանման մոնիտորինգի հնարավորություններն իսպառ բացակայում են, քանի որ գնումների պաշտոնական կայքում տեղեկատվություն չկա՝ թե երբ է ԲԽ ներկա անդամներից յուրաքանչյուրն ընդգրկվել խորհրդի կազմում:

ԳՄՕ 47 հոդվածը սահմանում է, որ յուրաքանչյուր բողոք քննելու համար խորհրդի անդամներից ձևավորվում է երեք անձից բաղկացած հանձնաժողով: Գնումների պաշտոնական կայքի ուսումնասիրությունից երևում է, որ նշված օրենսդրական պահանջը տեսականորեն կատարվում է: Այդուհանդերձ, ԲԽ նիստին ԹԻՀԿ ՀԿ փորձագետի մասնակցությունը որոշակի մտավախություններ է առաջացնում այս գործընթացի

նկատմամբ: Այս մասով վստահության մակարդակը բարձրացնելու համար ևս մեր կողմից կատարվել են որոշ առաջարկություններ:

Գ/ ԲՈՂՈՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԲԻՆ ԿՈՂՄԻՑ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐՈՒՄ ԲԻՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Համաձայն ԳՄՕ 47 հոդվածի՝ յուրաքանչյուր բողոքի դեպքում հանձնաժողովի կազմի ընտրությունը կատարվում է ռոտացիոն կարգով՝ պատահական ընտրությամբ:

ԲԻՆ հանձնաժողովների կազմերի մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են, որ ԲԻՆ որոշ անդամներ ընդհանրապես չեն ընդգրկվում ԲԻՆ հանձնաժողովների կազմում, ինչը լուրջ մտավախություններ է առաջացնում ռոտացիոն համակարգի և ընտրանքի պատահական լինելու օբյեկտիվության առումով: 2011 թվ.-ից մինչև սույն հոդվածի հրապարակման ժամանակաշրջանն ատեստավորվել է 42 անդամ, որոնց մասնակցության վերաբերյալ տվյալները ներկայացված են Հավելված 1-ում: Եթե հանձնաժողովի անդամ ընտրվելու այգորիթմի հիմքում լինեք պատահական բաշխումը, ապա ԲԻՆ 42 անդամները 21 բողոքի պարագայում պետք է մասնակցած լինեին առնվազն մեկ բողոքի քննմանը: Մոնիտորինգի արդյունքում պարզվել է, որ 2011 թվ.-ից մինչև 2013թվ.-ի I եռամսյակը ներառյալ կայացել է 83 բողոքի քննություն, և ԲԻՆ 6 անդամներ երբևէ չեն մասնակցել որևէ հանձնաժողովի նիստի: Այս ամենը կասկածի տակ է դնում հանձնաժողովի անդամների պատահական ընտրության օրենսդրական պահանջի կատարումը:

Դ/ ԲԻՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՇԱՀԵՐԻ ՀԱՅՏԱՐԱՐԱԳՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԸ ԵՎ ԴՐԱ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

Լավագույն փորձը վկայում է այն մասին, որ հանձնաժողովի անդամները պետք է հայտարարագրեն իրենց շահերը, ինչը պետք է դառնա վերահսկողության առարկա: Չնայած այն հանգամանքին, որ ԳՄՕ մեջ ևս կա նման դրույթ (տես ԳՄՕ 47 հոդված, կետ 3), սակայն արակտիկայում դրա կիրառությունը չի հավաստվում: Մասնավորապես՝ ԹԻՀԿ-ի կողմից ուսումնասիրվել են բոլոր 83 որոշումները, և դրանցից ոչ մեկում չկա որևէ

տեղեկություն ԲԽ հանձնաժողովների անդամների շահերի բախման հիմքով փոփոխության կամ դրա բացակայության մասին:

Այսպիսով, ԹԻՀԿ մոնիտորինգը փաստում է, որ շահերի հայտարարագրման մասին օրենսդրության մեջ ամրագրված դրույթները կամ որևէ կերպ չեն կիրարկվում պրակտիկայում, կամ շահերի բախման իրավիճակներ մինչ այժմ չեն եղել, կամ էլ, եթե այդպիսիք եղել են, ապա դրա մասիչն տեղեկատվությունը մատչելի չի եղել հասարակությանը: Ավելին, պարզ չէ, թե որ մարմինն է պատասխանատու ԲԽ-ի անդամների կողմից շահերի հայտարարագրման գործընթացի նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու համար:

Ելնելով բոլոր վերոհիշյալ հանգամանքներից՝ կարելի է շեշտել, որ ԲԽ-ի անդամների կողմից շահերի հայտարարագրման և դրանց նկատմամբ հսկողության գործընթացը էական բարելավման կարիք ունի:

**Ե/ ԲԽ ԿՈՂՄԻՑ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ
ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅՈՒՆԸ/ՄԱՏՉԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ԲԽ ԿՈՂՄԻՑ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ
ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ**

2011 թ. ընթացքում ներկայացվել և քննվել է 26 բողոք, որից բավարարվել է շուրջ 60%-ը: Հարկ է նշել, որ 2012 թ. տեղի է ունեցել բողոքների թվաքանակի շուրջ 50% աճ: 2013 թ. I եռամսյակի միտումները վկայում են այն մասին, որ դրանք կգերազանցեն 2012 թ. թվաքանակը: 2011-2013 թթ. Բողոքարկման խորհրդի կայացրած որոշումների դինամիկան ներկայացված է Աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1. ԲԽ կողմից կայացրած որոշումների դինամիկան

	Առանց քննության		Բավ.		Մերժ.		Ընդամենը	
2011	6	22%	15	58%	5	20%	26	100%
2012	10	27%	17	46%	10	27%	37	100%
2013 I կիսամյակ	9	26%	15	44%	10	29%	34	100%
Դիտարկվող ժամանակաշրջանի միջինը		25%		48%		26%		

Աղյուսակից երևում է, որ մասնակիցների կողմից ներկայացված բողոքների շուրջ 40-ից 50 տոկոսը բավարարվել է, ինչը վկայում է այն մասին, որ պատվիրատուների մոտ կամ առկա են ցածր կարողություններ,

կամ էլ առկա է անցանկալի մասնակիցներից ազատվելու միտում: Ընդ որում, նույնիսկ բողոքի բավարարման պարագայում մասնակիցը վսասներ է կրում /գործարքային և այլ հարակից ծախսեր, որոնք չեն վերականգնվում/:

Բավականաչափ մտահոգիչ է այն հանգամանքը, որ բողոքների շուրջ 25%-ը մնում է առանց քննության: Հասկանալի է, որ նշված հիմնախնդիրը խոսում է կոռուպցիոն ռիսկերի առկայության մասին:

Ամփոփելով վերը շարադրվածը, կարելի է նշել, որ չնայած բողոքարկման ինստիտուտը կայացած է և աստիճանաբար մեծանում է նրա նկատմամբ վստահությունը, սակայն մասնակիցների համար բողոքարկման գործընթացի արդյունավետությունը հեռու է բավարար լինելուց, իսկ պատվիրատուներն էլ շարունակում են կիրառել խտրական մոտեցումներ և չկատարել օրենսդրության պահանջները, ինչի հիմնավորումն է բողոքների բավարարման չափի շարունակական աճը:

Դիտարկումները վկայում են, որ «Մեծ Հիմք» ԱԿ և «Ջի Սթայլ» ՓԲԸ մասնակիցները ամենաշատն են բողոք ներկայացրել (5 ական անգամ, ընդ որում հիմնականում նրանց բողոքները բավարարվել են): Հիմնական խնդրահարույց պատվիրատուներն են առողջապահության նախարարությունը, պաշտպանության նախարարությունը և «Խ.Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ» ՊՈԱԿ-ը:

ԹԻՀԿ կողմից մոնիտորինգի են ենթարկվել 2011-2013 թթ. ընթացքում ԲԽ-ի կողմից ընդունած որոշումները: Հարկ է նշել, որ ԳՄՕ-ը համաձայն (հոդված 48, մաս 6), ԲԽ իրավունք ունի ընդունել 7 բնույթի որոշումներ: Այդուհանդերձ, պրակտիկայում ԲԽ կամ դադարեցնում կամ չեղյալ է համարում գնման ընթացակարգը, ինչը ամենևին չի թեթևացնում մասնակցի կողմից կրած վնասը, քանի որ այս դեպքում մասնակիցը ընդամենը ետ է ստանում իր իսկ վճարած 30000 դրամը:

ԳՄՕ հոդված 48-ի 7-րդ մասը սահմանում է, որ Գնումների բողոքարկման խորհրդի կողմից բողոքը բավարարվելու դեպքում պատվիրատուն պատասխանատվություն է կրում բողոքը ներկայացրած անձին պատճառված և սահմանված կարգով հիմնավորված վնասի հատուցման համար: Համանման դրույթ է պարունակում 45 հոդվածի 4 մասը: Յուրաքանչյուր անձ, որը շահագրգռված է կոնկրետ գործարքի կնքման հարցում, և որը վսասներ է կրել պատվիրատուի, գնահատող հանձնաժողովի կամ գնումների բողոքարկման խորհրդի կողմից կատարած խախտման հետևանքով, իրավունք ունի դատական կարգով պահանջելու վնասների փոխհատուցում:

Չնայած բողոքների բավարարման բավականին բարձր մասնաբաժնին, մասնակիցներից և ոչ մեկն ամբողջությամբ չի իրականացրել վերը

նշված դրույթներով՝ իրեն ընձեռված հնարավորությունները: Մասնավոր հատվածի կողմից այս դրույթի ամբողջական կենսագործումը կբերի համակարգի էական զարգացման: Այս գործընթացին պետք է ներգրավել նաև ՀՀ փաստաբանների պալատին:

ԳՄՕ 48-րդ հոդվածի 8-րդ մասը սահմանում է, որ բողոքի բանավոր քննությունը բաց է հանրության համար, և բողոքը ստանալու օրվան հաջորդող երեք օրացուցային օրվա ընթացքում այդ մասին հայտարարություն է հրապարակվում տեղեկագրում: Մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են, որ այս մասով հանրային իրազեկում չի իրականացվում, ինչը չի նպաստում լուսմներին հանրային մասնակցությանը:

Համաձայն ԳՄՕ 48 հոդվածի 5-րդ մասի՝ բողոքի ստացման պահից 20 օրացուցային օրվա ընթացքում ԲԽ-ն պարտավոր է քննել ներկայացված բողոքը և հրապարակել ընդունված որոշումները, որից հետո 5 օրվա ընթացքում որոշումը պետք է հրապարակվի:

ԲԽ-ի կողմից բողոքների քննման ու որոշումների հրապարակման գործընթացի նկատմամբ ԹԻՀԿ կողմից իրականացված մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են այն մասին, որ այս գործընթացը հիմնականում իրականացվում է, և թե՛ որոշումների հրապարակման, թե՛ օրենքով նախատեսված ժամկետներում բողոքների քննման առումով էական ռիսկեր չկան²:

2/ ԲԽ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԵՎ ԳԱԿ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ ԲՈՎԱՆԴԱԿԱՅԻՆ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Լավագույն փորձը վկայում է, որ ԲԽ-ն կարող է լինել արդյունավետ, եթե ներկայացված են բոլոր հնարավոր խաղացողները: Այս առումով ՀՀ ԳՄՕ-ն կարող է էականորեն բարելավվել: ԳՄՕ-ով բողոքների քննման պարագայում ԳԱԿ-ը հանդես է գալիս որպես քարտուղար և ԲԽ-ին է ներկայացնում է իր դիրքորոշումը:

ԳԱԿ-ի նախնական դիրքորոշումը երբևէ չի տարբերվում ԲԽ-ի վերջնական դիրքորոշումից՝ որոշակիորեն անիմաստ դարձնելով ԲԽ իմաստը:

1 ԳՄՕ 48 հոդվածի 7-րդ մասը և 45 հոդվածի 4-րդ մասը:

2 Հարկ է նշել, որ ԹԻՀԿ ՀԿ մոնիտորինգի արդյունքները ԳԱԿ և ՖՆ հետ քննարկելու արդյունքում այն բողոքների մասով, որոնք չեն քննարկվում օրենքով սահմանված ժամկետներում, այսուհետ պարտադիր կարգով հայտարարության մեջ ավելացվելու է ծանուցման աստղանիշով: Օրինակ՝ <http://gnumner.am/download/45973.html>

ԳԱԿ-ի բողոքարկման կարողություններն էականորեն ավելին են, քանի որ նրանք հիմնված են թե՛ պրակտիկ, թե՛ տեսական գիտելիքների վրա, մինչդեռ ԲԻՄ անդամների գիտելիքները ստուգվում են միայն տեսական և թեսթային հարցաշարի միջոցով: Ըստ այդմ, ԹԻՀԿ կողմից ուսումնասիրությունը վկայում է այն մասին, որ ԳԱԿ-ը ավելի արհեստավարժ է, քան ԲԻՄ անդամները: 2013 թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ ԲԻՄ կազմում ընդգրկված արդեն նշված 42 անդամներից միայն 2-ն էին ՀԿ ներկայացուցիչ, իսկ ԿԲ-ի ներկայացուցիչ ընդհանրապես չկար: ԲԻՄ-ի կայացրած բոլոր որոշումները բովանդակային առումով կրկնորդում են ԳԱԿ-ի դիրքորոշումը և համապատասխանում են օրենսդրության պահանջներին, սակայն մեր կարծիքով ներկայումս դեռ վաղ է խոսել խորհրդի իրական անկախության մասին:

ԲԱՅԱՀԱՅՏՎԱԾ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

Բողոքների ներկայացման մատչելիության և տվյալների հրապարակման թափանցիկություն.

1. Ներկայումս ԳԱԿ բողոքների ներկայացումը հնարավոր չէ իրականացնել էլեկտրոնային եղանակով:
2. Չնայած այն հանգամանքին, որ ԲԽ նիստը և լսումները բաց են, սակայն պրակտիկորեն բողոքների վերաբերյալ տեղեկատվությունը /օրը, ժամը/ մատչելի են միայն ներգրավված սուբյեկտներին:
3. Յուրաքանչյուր անձ իրավունք ունի բողոքարկելու պատվիրատուի, գնահատող հանձնաժողովի և գնումների բողոքարկման խորհրդի գործողությունները (անգործությունը) և որոշումները: Գնումների, այդ թվում բողոքարկումների հետ կապված հարաբերությունները վարչական հարաբերություններ չեն, և դրանք կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիաիրավական հարաբերությունները կարգավորող օրենսդրությամբ: Ըստ այդմ, յուրաքանչյուր անձ իրավունք ունի «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝
 - ա) նախքան պայմանագրի կնքումը բողոքարկելու պատվիրատուի և գնահատող հանձնաժողովի որոշումները գնումների բողոքարկման խորհրդին,
 - բ) դատական կարգով բողոքարկելու գնումների բողոքարկման խորհրդի, պատվիրատուի և գնահատող հանձնաժողովի որոշումները:

Յուրաքանչյուր անձ, որը շահագրգռված է կոնկրետ գործարքի կնքման հարցում, և որը վնասներ է կրել պատվիրատուի, գնահատող հանձնաժողովի կամ գնումների բողոքարկման խորհրդի կողմից կատարած խախտման հետևանքով, իրավունք ունի դատական կարգով պահանջելու վնասների փոխհատուցում: Չնայած ԳՄՕ հիմքեր է նախատեսում, որ բողոքի բավարարման պարագայում մասնակիցները պատվիրատուների դեմ հայցեր ներկայացնեն և ետ ստանան իրենց կրած ֆինանսական կորուստները, սակայն պրակտիկայում, չնայած բողոքների բավարարման բարձր մակարդակին, չկա գեթ մեկ դատական հայց պատվիրատուների դեմ, ինչը կապահովեր որոշակի հավասարակշռություն գնումների միջավայրում:

ԲԽ հանձնաժողովի անդամների ընտրություն.

4. ԲԽ հանձնաժողովի անդամների ցանկը, որը տեղադրված է գնումների պաշտոնական կայքում, չունի անդամների լիազորությունների ստանձնման ժամկետներ, և հետևաբար պարզ չէ յուրաքանչյուր անդամի լիազորության դադարեցման ժամկետը:
5. ԲԽ հանձնաժողովի անդամների մեջ չկա ՀՀ ԿԲ ներկայացուցիչ, ինչը ԳՄՕ պահանջ է:
6. ԲԽ նիստերը չեն ձայնագրվում, ինչը որոշակիորեն ազդում է որոշումների թափանցիկության վրա:
7. Հանձնաժողովի անդամների կազմավորման մոտեցումները դիսկային են, քանի որ օրենքով սահմանված ռոտացիոն համակարգում խեղաթյուրված է պատահական ընտրանքի մեխանիզմը:
8. ԹԻՀԿ-ի ներկայացուցչի մասնակցած նիստին (10 հուլիս, 2013 թ.) ներկա էին հանձնաժողովի 2 անդամ, սակայն այդ նույն նիստի վերաբերյալ բողոքարկման որոշումը ստորագրված էր 3 անդամի կողմից, ինչը կասկածներ է ծնում հանձնաժողովի անդամների ձևավորման կարգի, դրանց մասնակցության և գործընթացի նկատմամբ վերահսկողության առնչությամբ:

ԲԽ հանձնաժողովի անդամների կողմից շահերի հայտարարագրում.

9. Կայքում չկա վիճակագրություն, թե քանի դեպք է եղել, երբ հանձնաժողովի նախնական ընտրված անդամն ունեցել է շահեր, որի հիմքով էլ չի մասնակցել բողոքի քննությունը և/կամ փոխարինվել է: Ավելին, այդպես էլ պարզ չէ, թե որ մարմինն է վերահսկելու շահերի հայտարարագրման գործընթացը: Այս հանգամանքը թույլ է տալիս ենթադրել, որ առկա չէ շահերի հայտարարագրման և այդ գործընթացի նկատմամբ վերահսկողության արդյունավետ համակարգ:

ԲԽ կողմի ընդունված որոշումների թափանցիկություն և միտումները.

10. Գնալով ավելանում է բողոքների թիվը, ինչպես նաև բավական բարձր է բողոքների բավարարման տեսակարար կշիռը, ինչը վկայում է այն մասին, որ պատվիրատուների մոտ կամ առկա են ցածր կարողություններ, կամ էլ առկա է անցանկալի մասնակիցներից

ազատվելու միտում: Ընդ որում, նույնիսկ բողոքի բավարարման պարագայում մասնակիցը վնասներ է կրում /գործարքային և այլ հարակից ծախսեր, որոնք չեն վերականգնվում/:

11. Գնալով ավելանում է առանց քննության թողնված բողոքների թիվը:

ԲԽ արհեստավարժություն, և անկախություն.

12. Ներկա տեսքով ԲԽ կազմն ու կառուցվածքը չի ապահովում գնման գործընթացներում ներգրավված կամ շահագրգիռ կողմերի շահերը, իսկ հանձնաժողովի անդամները մնում են չմոտիվացված, քանի որ նրանք, լինելով մեծամասամբ քաղ. Ծառայողներ, չեն ստանում նույնիսկ օրենքով սահմանված 30000 դրամը:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Բողոքների ներկայացման գործընթացի էլեկտրոնայնացման հնարավորության քննարկումը:
2. Ստացված բողոքների վերաբերյալ ԲԽ-ի լուծմաների վերաբերյալ տեղեկատվությունը դարձնել ավելի մատչելի հասարակության համար:
3. Համագործակցելով փաստաբանների հետ /փաստաբանների պալատ/ ապահովել, որպեսզի մասնակիցները կարողանան նաև վերականգնել իրենց խախտված իրավունքները դատական կարգով /strategic litigation/:
4. Փոփոխել և վերանայել ԲԽ հանձնաժողովի անդամների մասով կայքում առկա հանրային տեղեկատվությունը:
5. ԲԽ հանձնաժողովի անդամների կազմը համապատասխանեցնել ԳՄՕ պահանջներին, մասնավորապես, ներառելով ԿԲ ներկայացուցչին:
6. Բարձրացնել ԲԽ նիստերի նկատմամբ հանրային հետաքրքրությունը և թափանցիկությունը, ինչին, մասնավորապես, կարելի է հասնել ԲԽ նիստերի ձայնագրման և կայքում տեղադրման միջոցով: Ցանկալի է, որ ԲԽ հանձնաժողովի լուծման արձանագրությունները ևս տեղադրվեն կայքում:
7. Կիրառել իրական ռոտացիոն մեխանիզմ՝ փորձելով հնարավորինս զերծ մնալ մարդկային գործոնից, ինչն, ի դեպ, օրենքի պահանջ է: Այն դեպքերում, երբ հանձնաժողովի ցանկում ներառված անձը 2 և ավելի անգամ հրաժարվում է նիստերի քննությանը մասնակցել որպես ԲԽ հանձնաժողովի անդամ, միջոցառումներ ձեռք առնել նրա անդամության կասեցման մասով:
8. Բարձրացնել ԲԽ անդամների հաշվետվողականությունը, մասնավորապես, շահերի հայտարարագրման և այդ գործընթացի նկատմամբ հսկողության առումով:
9. Բավարարված բողոքների պարագայում ներդնել մեխանիզմներ պատվիրատուներին պատասխանատվության ենթարկելու ուղղությամբ:
10. Միջոցառումներ իրականացնել ԲԽ կառուցվածքի ընդլայնման համար, մասնավորապես, ներառելով ներկայացուցիչներ Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակից, Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական կոմիտեից, ՀՀ փաստաբանների պալատից, Հանրային խորհրդից, Շինարարների

միությունից, Գործարարների միությունից:

11. Մեծացնել ԲԽ անդամների մոտիվացիան, մասնավորապես, պատվիրատուների նկատմամբ ֆինանսական պատիժներից առաջացող գումարը ուղղելով ԲԽ անդամների մոտիվացմանը: Դրան զուգընթաց հարկ է հստակեցնել ԲԽ անդամների պատասխանատվության հարցը:

Հավելված 1. ԲԻՍ անդամների ներգրավվածության դինամիկան

Անուն ազգանուն	Պաշտոնը	Մասնաբաժինը (%)	2011 (որից նախ.)	Մասնաբաժինը (%)	2012 (որից նախ.)	2013 ի կիսամյակ (որից նախ.)
Մնացականյան Արման	<< ֆինանսների նախարարության աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ	7.7	2 (2)	27	10 (10)	4 (4)
Գասպարյան Գայանն	<< կառավարությանն առնչվող ոստիկանության իրավական ապահովման վարչության իրավական պաշտպանության բաժնի պետի տեղակալ, ոստիկանության մայրը	11.5	3 (3)	21.6	8 (8)	5 (5)
Ենոքյան Գոռ	Հայաստանի փրկարար ծառայության կրթատեխնիկական ապահովման վարչության պետի տեղակալ-գեներալի և մատակարարման բաժնի պետ	15.4	4 (4)	21.6	8 (8)	6 (6)
Ֆրանգյան Ազգամուշ	Սպիտակի համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի գլխավոր մասնագետ-իրավաբան	11.5	3 (3)	29.7	11 (11)	6 (6)
Մնացականյան Արայիկ	<< ջրային տնտեսության պետական կոմիտեի աշխատակազմի ֆինանսատնտեսագիտական վարչության ֆինանսական բաժնի գլխավոր մասնագետ-բաժնի պետի տեղակալ	7.7	2	8.1	3	1
Խաչատրյան Լեռնիկ	<< Արարտի մարզպետարանի աշխատակազմի ֆինանսական և տղիալ - տնտեսական զարգացման վարչության ֆինանսատնտեսագիտական բաժնի պետ	3.8	1	8.1	3	1
Սերյաբարյան Հովհաննես	<< հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի աշխատակազմի տնտեսական բաժնի պետ	3.8	1	8.1	3	1

Միխթարյան Աննա	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության աշխատակազմի ֆինանսատնտեսագիտական և հաշվապահական հաշվառման վարչության գնումների գործի հասակարգման բաժնի պետ	3.8	1	8.1	3
Գասպարյան Համլետ	ՀՀ Նախագահի աշխատակազմի սիրճագիտական-վերլուծական վարչության գլխավոր մասնագետ	-		8.1	3
Մկրտչյան Հովիկ	ՀՀ հեռուստատեսության և ռադիոյի ազգային հանձնաժողովի նախագահի խորհրդական			8.1	3
Մանուշարյան Սարառ	ՀՀ ազգային անվտանգության խորհրդի աշխատակազմի գնումների և մատակարարումների բաժնի պետ	7.7	2	5.4	2
Մկրտչյան Արամ	ՀՀ կառավարության աշխատակազմի գործերի կառավարչի տեղակալ	3.8	1	5.4	2
Շախկյան Էդուարդ	ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարության աշխատակազմի ղեկավարի տեղակալ	3.8	1	5.4	2
Հակոբյան Էդգար	ՀՀ կառավարությանն առնչվող միջուկային անվտանգության կարգավորման պետական կոմիտեի աշխատակազմի ընդհանուր բաժնի պետ	3.8	1	5.4	2
Թամարյան Դավիթ	ՀՀ Լոռու մարզպետարանի աշխատակազմի ֆինանսական և սոցիալ-տնտեսական զարգացման վարչության ֆինանսատնտեսագիտական բաժնի առաջատար մասնագետ, ասպրանքների և ծառայությունների գծով գնումների համակարգող	3.8	1	5.4	2
Օրդյան Ռուդիկ	Մարտի քաղաքային համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի գլխավոր մասնագետ	3.8	1	5.4	2
Ավագյան Ավագ	Վանաձորի քաղաքային համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ֆինանսական բաժնի պետի տեղակալ	3.8	1	5.4	2
Չիլինգարյան Վարդգես	Չարենցավանի քաղաքապետի տեղակալ	3.8	1	5.4	2
Խարբերյան Կարապետ	Էջմիածնի քաղաքապետի աշխատակազմի ֆինանսական բաժնի պետ	3.8	1	5.4	2

Ավետիսյան Հրաչյա	ՀՀ կառավարության առընթեր ազգային անվտանգության ծառայության տնտեսական վարչության ավագ խորհրդատու	-		5.4	2	1
Վարդանյան Սեդրակ	ՀՀ կառավարության առընթեր պետական եկամտառտեղի կոմիտեի աշխատակազմի ղեկավարի տեղակալ			5.4	2	1
Մաթևոսյան Էդրադդ	Հայաստանի հանրային հեռուստատարիչընկերության խորհրդի գլխավոր ատոլիտոդ			5.4	2	1
Մկրտչյան Վարազդատ	ՀՀ Արմավիրի մարզպետարանի աշխատակազմի ֆինանսական և սոցիալ-տնտեսական զարգացման վարչության պետ			5.4	2	2
Խոյրյան Ռուբեն	Վարդենիսի քաղաքային համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ֆինանսատնտեսական բաժնի պետ			5.4	2	1
Դրոբյան Լիլիա	Բյուրեղականի քաղաքային համայնքի գլխավոր մասնագետ-ֆինանսիստ			5.4	2	1
Բուրաղյան Արտեմ	Նոյեմբերյանի քաղաքային համայնքի ղեկավարի օգնական			5.4	2	1
Նազարյան Մանն	Այրումի քաղաքային համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի առաջատար մասնագետ /գլխավոր հաշվապահ/			5.4	2	1
Օհանյան Ռուդիկ	ՀՀ պաշտպանության Նախարարության նյութատեխնիկական ապահովման ղեկավարամենտի տնտեսական վերլուծության և գնումների փաստաթղթերի ձևակերպման վարչության պետի տեղակալ	7.7	2	2.7	1	2
Չորանյան Ռոման	ՀՀ բնապահպանության նախարարության աշխատակազմի գնումների գործընթացի իրականացման բաժնի պետ	7.7	2	2.7	1	2
Աղաջանյան Սուսաննա	Արդյանի քաղաքային համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի գնումների գծով մասնագետ	3.8	1	2.7	1	1
Հովհաննիսյան Արթուր	Ալավերդու քաղաքպետարանի ֆինանսական բաժնի առաջատար մասնագետ	-		2.7	1	1
Նիկոլայան Նարինե	Քաջարանի քաղաքային համայնքի աշխատակազմի առաջին կարգի մասնագետ			2.7	1	1

Հարությունյան Աշոտ	Եղեգնաձորի համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ֆինանսական բաժնի պետ				2.7	1	
Գրիգորյան Էդվարդ	«Իրավական մշակույթի զարգացման ինստիտուտ» ՀԿ-ի նախագահի խորհրդակցական				2.7	1	1
Բաբայան Վահե	«Մեծրաբյան գիտա-ուսումնական կետրոն» հասարակական կազմակերպության նախագահ				2.7	1	1
Անտոնյան Բենիամին	Նոր Հաճնի քաղաքային համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի քարտուղար	3.8		1			
Մարդյան Աշոտ	ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի աշխատակազմի ֆինանսական և սոցիալ-տնտեսական զարգացման վարչության պետ						
Հայրապետյան Ռազմիկ	ՀՀ Վայոց Ձորի մարզպետարանի աշխատակազմի ֆինանսական և սոցիալ տնտեսական զարգացման վարչության պետ						
Ավետիսյան Լուսինե	Կապանի համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ֆինանսաբյուջետային բաժնի գլխավոր մասնագետ						
Հովհաննիսյան Հարություն	Գողիսի քաղաքապետարանի ֆինանսատնտեսական և եկամտների հավաքագրման բաժնի պետ						
Կարապետյան Լիանա	Ագարակի քաղաքային համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի գլխավոր ֆինանսիստ						
Հովսեփյան Արամ	Վայքի քաղաքապետարանի գնումների համակարգող						

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Բողոքարկման և բողոքների քննման համակարգի հիմնական նպատակը գնումների մասին օրենսդրության պրակտիկ կիրառության ապահովումն է՝ պատվիրատուների կողմից օրենսդրության շեղումների, միտումնավոր և ոչ միտումնավոր սխալների բացահայտման ու դրանց վերացման միջոցով: Գործուն բողոքարկման համակարգը բխում է բոլոր շահագրգիռ կողմերի (տնտեսական օպերատորներ, պատվիրատուներ և հանրություն) շահերից:

Համաձայն միջազգային ստանդարտների նման համակարգը պետք է օրենսդրական հենքեր ապահովի մասնակիցներին և մասնակցության ցանկություն ունեցողներին իրենց շահերը պաշտպանության գործընթացում: Ընդ որում, այդ համակարգը պետք է լինի.

- Արագ,
- Արդյունավետ,
- Թափանցիկ,
- Ոչ խտրական:

Պետական գնումների բողոքարկման և քննության հիմնարար պահանջները սահմանված են ինչպես Առևտրի Համաշխարհային Կազմակերպության (ԱՀԿ) Գնումների Մասին Համաձայնագրով (ԳՄՀ) 1994թ., այնպես էլ Միացյալ Ազգերի Կազմակերպության ՄԱԿ-ի համաշխարհային առևտրի իրավունքի հանձնաժողովի կողմից (UNCIT-RAL՝ 2011թ. փոփոխված խմբագրությամբ):

Համաձայն ԱՀԿ ԳՄՀ-ի “բողոքների վերաբերյալ լուծումները պետք է քննվեն բացի դատարաններից նաև այլ անկախ մարմնի կողմից, որի անդամները պետք է պաշտպանված լինեն արտաքին ազդեցությունից իրենց պարտականությունների իրականացման ընթացքում”: Այդ մարմինը, պետք է ստորադաս լինի դատարանների որոշմանը և պետք է ներառի հետևյալ ընթացակարգերը.

- Մասնակիցների գործը պետք է քննվի նախքան որոշման կայացումը,
- Մասնակիցները հնարավորություն ունենան ներգրավվել փորձագետներ կամ ներկայացուցիչներ,
- Մասնակիցներին պետք է մատչելի լինեն բոլոր ընթացակարգերը
- Ընթացակարգը իրականացվի հրապարակայնորեն

- Որոշումը և դրա հիմնավորումները պետք է պարտադիր առկա լինեն գրավոր,
- Վկաներ ներգրավելու ընթացակարգ լինի,
- Փաստաթղթերը պետք է հասանելի լինեն քննող մարմնին,

Իրավական պաշտպանվածության հանձնարարականների, ինչպես նաև լավագույն փորձի նախապայմաններից մեկն է, ինչը հանդիսանում է համակարգի հանդեպ վստահության անկյունաքարը:

Անկախության հետ կապված հիմնահարցերը պետք է դիտարկել հետևյալ երկու մակարդակներում.

- Ա) Բողոքարկման մարմնի որպես ինստիտուտ անկախությունը,
- Բ) Բողոքարկման անդամների որպես հայցերը քննող մարմնի անկախությունը,

Անկախ նրանից թե բողոքարկման ինստիտուտը ունի անկախ իրավաբանական կարգավիճակ, թե ոչ այն պետք է անկախ լինի գնման գործընթացի մասնակից մարմիններից (պատվիրատուներ, տնտեսական օպերատորներ) և ֆունկցիոնալ առումով անկախ լինի կառավարությունից:

ՀՀ գնումների մասին ներկայումս գործող օրենքը ուժի մեջ է մտել 2011թ. հունվարի 1-ից և զարգացվել է հիմքում ունենալով 1994թ. ընդունված ԱՀԿ ԳՄՀ: Ի լրումն, այն ներառում է 2004թ. ԵՄ Գնումների մասին հանձնարարականի գործիքակազմի որոշ դրույթներ:

Ներկայիս օրենքի առանցքային փոփոխություններից մեկն էլ համարվում է ավելի բարելավված բողոքարկման ինստիտուտի առկայությունը: Սույն հոդվածում փորձ է կատարվել իրավական համապատասխանության տեսանկյունից համեմատական վերլուծության ենթարկել ՀՀ բողոքարկման ինստիտուտը:

Բողոքարկման համակարգի պրակտիկան գնահատելու համար առաջարկվել ու կիրառվել են մոնիտորինգային չափանիշներ: Մասնավորապես, ուսումնասիրվել են հետևյալ մոնիտորինգային հիմնահարցերը/ուղղությունները.

- Մասնակիցների կողմից բողոքի ներկայացումը,
- Բողոքարկման խորհրդի անդամների ընտրության թափանցիկությունը,
- Որքան կանոնակարգված է բողոքարկման խորհրդի անդամների շահերի բախման հայտարարումը և ինչպես է իրականացվում այդ

գործընթացի նկատմամբ վերահսկողությունը?

- Որքանով է կանոնակարգված բողոքարկման հանձնաժողովի անդամների ընտրության գործընթացը?
- Որքանով են թափանցիկ և մատչելի բողոքարկման հանձնաժողովի անդամների ընդունված որոշումները:

Վերջին ժամանակներս նախաձեռնվել են որոշ բարեփոխումներ ուղղված բողոքարկման ինստիտուտի անկախության բարելավմանը: Իրականացված վերլուծությունները ցույց են տալիս, որ բողոքարկման համակարգը ՀՀ-ում դեռևս անկախության և ինքնուրույնության խնդիրներ ունի, թե ինստիտուցիոնալ, թե անդամների ընտրության և ձևավորման մակարդակներում: Մասնավորապես, ռոտացիոն մեխանիզմները, որոնք մատնանշված են գնումների մասին օրենսդրությունում, ոչ ամբողջապես են կյանքի կոչվում պրակտիկայում: Շահերի բախման, անդամների ընտրության և դրանց ազատման հետ կապված իրավական հիմնահարցերը ևս էական բարելավման կարիք ունեն:

Առաջարկվել են հետևյալ քայլերը.

- Քննարկել էլեկտրոնային միջոցներով բողոքի ընդունման հնարավորությունները,
- Բողոքների քննումը իրականացնել առցանց ռեժիմով,
- Ծավալել երկխոսություն ռազմավարական դատավարության իրականացման համար (մասնավորապես Փաստաբանների պալատի հետ համատեղ աշխատել հայցերը դատարաններ ներկայացնելու ուղղությամբ, ստեղծելով ներքևից վերև ճնշում),
- Իրականացնել «իրական» ռոտացիոն մեխանիզմներ հանձնաժողովի անդամների ընտրության գործընթացում,
- Կանոնակարգել բողոքարկման անդամների պատասխանատվության հիմնահարցերը
- Ներդնել աշխատանքի կատարողականի մեխանիզմներ հանձնաժողովի անդամների շարժառիթները բարձրացնելու ուղղությամբ:

**ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ
ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ**

ՆԱԽԱԲԱՆ

Լավագույն փորձը³ վկայում է այն մասին, որ էլեկտրոնային գնումների համակարգերի և գործընթացների օգտագործումը կարող է հանգեցնել մի շարք առավելությունների, ինչպիսիք են՝

- Վարչական ծախսերի նվազեցումը.
- Առավել ճկուն և արագ իրականացվող գնման ընթացակարգերի առկայությունը.
- Առավել բարձր թափանցիկությունը.
- Գնումների գործընթացի ավելի լավ մոնիտորինգի հնարավորությունները.
- Մրցակցության սրացումը՝ փաստաթղթային գնումների գործընթացների առաջացրած խոչընդոտների վերացման միջոցով.
- Կենտրոնացված գնումների զարգացման օժանդակումը, ինչը հանգեցնում է գնումների ծախսատար գործառույթների հնարավոր նվազեցման և գնումների իրականացման մեջ մասշտաբի էֆեկտից առավելությունների ստացմանը.
- Ավելի լայն վարչական արդիականացմանը և պարզեցմանը, ինչը խրախուսում է զանազան վարչական գործընթացների ներդրումը, ինչպես նաև տեղեկատվական տեխնոլոգիաների լուծումների տարածումը կառավարության և հասարակության մեջ և դրանց միջոցով:

Չնայած գիտական գրականության մեջ էլ. գնումների համակարգի ներդրման հետևանքով առաջացած առավելությունների դասակարգման մասով կան տարբեր մոտեցումներ⁴, սակայն մեր կարծիքով էլ. գնումների համակարգի ներդրումը հանգեցնում է երկու բնույթի առավելությունների առաջացմանը՝ քաղաքական և տնտեսական, ինչը ներկայացված է Աղյուսակ 1-ում⁵:

3 <http://www.oecd.org/site/sigma/publicationsdocuments/48629995.pdf>

4 Gardenal, 2010; Vaidya etc, 2004; UNPCDC, 2010

5 <http://www.ippp.org/IPPC5/Proceedings/Part2/PAPER2-15.pdf>

Աղյուսակ 1. Էլ. գնումների առավելությունների դասակարգումը

Հատկանիշները	Արդյունավետություն	Թափանցիկություն
Գործառույթները	/Տնտեսական/	/Քաղաքական/
Մրցույթ	Մասնակիցների ժամանակի /այդ թվում գործարքային ծախսերի/ և ծախսերի կրճատում	Առցանց համակարգի օգտագործման միջոցով մրցութային տեղեկատվության ավելի մեծ հասանելիություն
	Մրցութային գործընթացի պարզեցում	Մրցութային գործընթացի առցանց հրապարակված ստանդարտների մշակում և ներդրում
	Մասշտաբի էֆֆեկտի հետ կապված օգուտներ / մասնակցության աճ/	Տարատեսակ մրցութային ուղիներ, որոնք իրար են միացնում պատվիրատուներին և մասնակիցներին
Հայտերի ներկայացում/ գնահատում	Հայտերի գնահատման փուլում ժամանակի տնտեսում	Մրցութային փաստաթղթերի և նմուշների առավել մեծ չափով առցանց հասանելիություն
	Թղթի ծախսերի նվազում	Հայտերի գնահատման ստանդարտների առցանց հրապարակում
	Հայտերի գնահատման գործընթացի պարզեցում	Տեղեկատվության պաշտպանության տարատեսակ հնարավորություններ հայտերի բացման ընթացակարգերի ուսումնասիրության համար
Պայմանագրի կնքումը	Պայմանագրի կնքման ժամանակի և ծախսերի կրճատում	Հաղթողների վերաբերյալ առավել շատ առցանց հասանելիություն
	Պայմանագրի կնքման գործընթացի պարզեցում	Տեղեկատվության պաշտպանության տարատեսակ հնարավորություններ պայմանագրի թվային կնքման համար
Առաքում	Էլ. Կատալոգների կամ առցանց խանութների /shopping mall/ օգտագործման միջոցով գործարքային ծախսերի նվազեցում	Ավելի մատչելի հասանելիություն առաքմանն առնչվող տեղեկատվությանը
	Հաճախորդների բավարարվածության ավելացում	
Հետերաշխիքային ծառայություն	Գնման գործընթացի բողոքների թվի նվազում	Պայմանագրի կատարման գնահատման արդյունքների առցանց առկայություն
	Գնման գործընթացում մարդկային գործոնով պայմանավորված սխալների թվաքանակի նվազում	Գնման գործունեության ընթացքում կոռուպցիոն ռիսկերի նվազում

Եվրոպական Հանձնաժողովը իր՝ «Green Paper on Expanding the Use of e-procurement in the EU» փաստաթղթում բերում է էլ. գնումների ներդրումից ստացված օգուտի գնահատականներ տարբեր երկրների համար: Պայմանագրերի, հայտարարությունների էլ. եղանակով ուղարկումը և պայմանագրային ու մրցութային փաստաթղթերի հասանելիությունը էլ. տարբերակով էականորեն նվազեցնում են գործարքային ծախսերը, մասնավորապես, օրենքով սահմանված ժամանակացույցերը: Հաջորդ հիմնախնդիրը, որի լուծմանը նպաստում է էլ. գնումների ներդրումը, բառերի առավելագույն քանակի սահմանափակման բացակայությունն է⁶: Էլ. գնումների լավագույն փորձը վկայում է այն մասին, որ այն պետք է պարունակի հետևյալ պլատֆորմները՝ http://ec.europa.eu/dgs/internal_market/studies/docs/e-procurement-golden-book-of-good-practice_en.pdf:

Պետական կառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով ներկայումս տարբեր երկրների կողմից մեծ ուշադրություն է դարձվում էլ. կառավարման համակարգի ներդրմանը: Հասկանալի է, որ արդյունավետ պետական կառավարման համակարգը կարող է նպաստել երկրի մրցունակության ավելացմանը: Ավելորդ չէ նշել, որ մեր հանրապետությունը բավական ցածր դիրքեր է գրավում պետական կառավարման զարգացվածության մակարդակը բնութագրող տարբեր համաթվերի գնահատականներում⁷:

Աղյուսակ 2. Էլ. կառավարման զարգացվածության համաթիվը մի շարք երկրներում⁸

Երկիրը	Արժեքը	Առցանց ծառայության բաղադրիչ	Հեռահաղորդակցության ենթակառուցվածքի բաղադրիչ	Մարդկային կապիտալի բաղադրիչ	Զբաղեցրած դիրքը
Հարավ. Կորեա	0.9283	1.0	0.8356	0.9494	1
Էստոնիա	0.7987	0.8235	0.6642	0.9085	20
ՌԴ	0.7345	0.6601	0.6583	0.8850	27
Մալթա	0.7131	0.6144	0.7192	0.8057	35
Բելառուս	0.6090	0.4118	0.5033	0.9120	61
Ուկրաինա	0.5653	0.4248	0.3535	0.9176	68
Վրաստան	0.5563	0.6013	0.2328	0.8348	72
Չինաստան	0.5359	0.5294	0.3039	0.7745	78
Թուրքիա	0.5281	0.4641	0.3478	0.7726	80

6 Ոչ էլեկտրոնային եղանակով ուղարկված պայմանագրի հայտարարությունը կարող է պարունակել առավելագույնը 650 բառ: Պայմանագրի հայտարարությունները, որոնք լրացվել և ուղարկվում են առցանց էլեկտրոնային համակարգն օգտագործելու միջոցով, ենթակա չեն այս սահմանափակմանը:

7 http://www3.weforum.org/docs/GITR/2012/GITR_Chapter1.1_2012.pdf

8 <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan048065.pdf>

Ուզբեկստան	0.5099	0.4967	0.2075	0.8255	91
Հայաստան	0.4997	0.3268	0.3217	0.8505	94
Ադրբեջան	0.4984	0.3660	0.3033	0.8259	96
Ղրղզստան	0.4879	0.4248	0.1903	0.8485	99
Իրան	0.4876	0.4902	0.2638	0.7089	100
Սոմալի	0.0640	0.1830	0.0090	0.0000	190

Էլ. գնումներն ավելի արագ են ադապտացվում և զարգանում էլ. հասարակության առկայության պայմաններում: Աղյուսակ 2-ի տվյալները փաստում են, որ ՀՀ-ում առցանց ծառայությունների մակարդակը դեռևս խիստ հեռու է բավարար համարվելուց:

Նախքան էլ. գնումների համակարգի ներդրումը պետք է հիշել, որ էլեկտրոնային գնումն ընդամենը գործիք է, քանի որ այն ուղղակի ավտոմատացնում և էլեկտրոնայնացնում է արդեն իսկ կառուցված բիզնես ընթացակարգերը և այն չի կարող ուղղել գնումների սկզբնական վատ փորձը, ընդհակառակը, էլեկտրոնային գնումը կարող է ավելի խորացնել այդ բացասական փորձը՝ ավելացնելով ա) տեխնոլոգիական ռիսկը, բ) գոյություն ունեցող տեղեկատվական համակարգերի հետ ինտեգրացման ռիսկը ինչպես նաև գ) անվտանգության և հսկողության հետ կապված ռիսկերը:

Էլ. գնումների համակարգի ուսումնասիրությունը ՀՀ-ում կարևորվում է, քանի որ ա) ՀՀ կառավարության կողմից դեռևս 2006 թ. ընդունվել էր էլ. գնումների ռազմավարություն⁹, ըստ որի 2009 թ. նախատեսվում էր էլ. գնումների համակարգի ներդրում, բ) ՀՀ կառավարության և տարբեր դոմորների կողմից զգալի ֆինանսական միջոցներ/այդ թվում բյուջետային/ են ուղղվում համակարգի ներդրմանը, գ) գնման գործընթացների էլեկտրոնայնացումը կարող է հանդիսանալ հակակոռուպցիոն գործիք:

Մոնիտորինգի արդյունքները փաստում են, որ, ի հակադրություն կառավարության հավաստիացումներին, էլ. գնումների համակարգն դեռևս կայացած չէ: Այս կապակցությամբ, կարծում ենք, հետաքրքրական կլինի հետևել էլ. գնումների համակարգի ներդրման ժամանակագրությանը:

Որպես առաջին քայլ 2006 թ. ՀՀ կառավարությունը ընդունեց էլեկտրոնային գնումների համակարգի ներդրման ռազմավարություն⁷, որտեղ նշված ժամանակացույցով նախատեսվում էր 2009 թ.-ից բոլոր պետական գնումները իրականացնել էլ. եղանակով: Զավեշտալին այն է, որ չնայած էլ. գնումների համակարգը մինչ օրս ձևավորված չէ, սակայն սույն որոշումը գործում է, և նույնիսկ ժամանակացույցը փոփոխության չի ենթարկվել:

9 <http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=14388>

Մինչև 2011 թ. նոյեմբեր էլ. գնումների համակարգի ներդրման հարցը, կարծես թե, մոռացության էր մատնվել և ահա 2011 թ. ՀՀ ֆինանսների նախարար Վ. Գաբրիելյանը ավետեց էլ. գնումների երկրորդ գալստյան մասին¹⁰, ինչն ակնկալվում էր սկսել 2012 թ.-ից:

Ինչպես ցույց են տալիս «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» (ԹԻՀԿ) ՀԿ-ի մոնիտորինգի արդյունքները, նախարարի խոսքերը չափազանց լավատեսական էին, և չնայած կատարված ահռելի ծախսերին, էլ. գնումների համակարգը դեռևս գտնվում է սաղմնային վիճակում, իսկ որպես այս 7 տարիների, թերևս, միակ ձեռքբերում կառավարությունը կարող է ներկայացնել www.armeps.am էլ. գնումների պորտալի առկայությունը, որի միջոցով տեղի են ունենում որոշ մրցույթներ:

10 <http://www.mfe.am/main.php?lang=1&mode=mamul&newid=88>

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մեր կողմից սահմանվել են մոնիտորինգային հետևյալ չափանիշները, ինչպես նաև տրվել է դրանց շրջանակներում իրականացված գործողությունների հակիրճ նկարագրությունը:

1. Մասնակիցների /ռեզիդենտ և ոչ ռեզիդենտ/ գրանցումը էլ. գնումների պորտալում: Այս չափանիշի մոնիտորինգը նպատակ է հետապնդում գնահատել www.armeps.am կայքում մասնակիցների գրանցման մատչելիությունը: Սույն մոնիտորինգային չափանիշի շրջանակներում իրականացվել են հետևյալ գործողությունները. ա) ուսումնասիրվել է www.armeps.am-ում մասնակիցների գրանցման համար պահանջվող տեղեկատվության ծավալը, բ) վերլուծվել են մասնակիցների գրանցման հետ կապված վիճակագրական տվյալները, գ) մասնակիցների հետ հարցազրույցների ընթացքում վերլուծվել է նրանց կարծիքները/ դիտարկումները գրանցման գործընթացի նկատմամբ:
2. Էլ. ձևով գնումների պլանների առկայությունը: Այս չափանիշի մոնիտորինգը նպատակ է հետապնդում գնահատել էլ. ձևով մրցույթների անցկացման առումով պատվիրատուների կարողությունները: Սույն մոնիտորինգային չափանիշի շրջանակներում իրականացվել են հետևյալ գործողությունները. ա) վերլուծվել է www.armeps.am և www.gnumner.am կայքերում գնումների պլանավորմանն առնչվող տեղեկատվությունը /էլ. եղանակով գնումների պլանների առկայությունը/, որից հետո բ) իրականացվել է էլ. գնման եղանակով պլանավորված մրցույթների և փաստացի էլ. մրցույթների համեմատական ուսումնասիրություն (հաջորդ կետում նշված եղանակով պայմանագրերի ստացման և վերլուծության հիման վրա):
3. Էլ. ձևով իրականացված մրցույթների մասին տեղեկությունների առկայությունը: Այս չափանիշի մոնիտորինգը նպատակ է հետապնդում գնահատել էլ. գնումների մասին տեղեկատվության թափանցիկությունը և ամբողջականությունը: Սույն մոնիտորինգային չափանիշի շրջանակներում ուսումնասիրվել է www.armeps.am կայքի “ՄՀ-ներ” խորագրում առկա տեղեկատվությունը կնքված պայմանագրերի մասին /տես Նկար 1/:
4. Մրցույթների /բողոքների/ իրականացման համապատասխանությունը գնումների մասին օրենսդրությամբ (ԳՄՕ) սահմանված ընթացակարգերին: Այս չափանիշի մոնիտորինգը նպատակ է հետապնդում գնահատել էլ. գնումների համակարգի միջոցով ԳՄՕ սահմանված գնման ընթացակարգերի կիրառելիության

աստիճանը: Սույն մոնիտորինգային չափանիշի շրջանակներում ուսումնասիրվել են www.armeps.am կայքում ներբեռնված մրցութային հայտարարությունները և կնքված պայմանագրերը:

5. Գրանցված մասնակիցների կողմից մրցութային հայտարարությունների ստացումը: Այս չափանիշի մոնիտորինգը նպատակ է հետապնդում գնահատել էլ. գնումների համակարգի միջոցով խտրական վերաբերմունքի իրականացման հնարավորությունը: Սույն մոնիտորինգային չափանիշի շրջանակներում իրականացվել են հետևյալ գործողությունները. ա) www.gnumner.am կայքում ուսումնասիրվել են էլ. գնման եղանակով մրցույթների մասով մասնակիցների ներկայացրած բողոքները, բ) իրականացվել են հարցազրույցեր բողոք ներկայացրած կազմակերպությունների հետ՝ հնարավոր խտրական երևույթները վերհանելու նպատակով:
6. Էլ. գնումների համակարգում տեխնիկական հիմնախնդիրների առկայությունը: Այս չափանիշի մոնիտորինգը նպատակ է հետապնդում գնահատել համակարգի շահագործելիության աստիճանը: Սույն մոնիտորինգային չափանիշի շրջանակներում իրականացվել են հետևյալ գործողությունները. ա) հարցազրույցներ էլ. գնումների համակարգում գրանցված մասնակիցների հետ, բ) ուսումնասիրվել է էլ. գնումների լավագույն փորձը և ոլորտին նվիրված այլ հրապարակումներ¹¹:

11 <http://gnumner.am/download/44524.html>

ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածի I մասի 4-րդ կետի համաձայն, Գնումների աջակցման կենտրոնը (ԳԱԿ) իրականացնում է էլ. գնումների համակարգի սպասարկման և համակարգման գործառույթներ: Էլ. գնումներին առնչվող ՀՀ օրենսդրության ուսումնասիրությունը վեր է հանում որոշ հարցեր, մասնավորապես, «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ գլուխը (հոդված 38-41) նվիրված է էլեկտրոնային աճուրդներին, մինչդեռ էլ. գնումներին առնչվող բոլոր ենթաօրենսդրական ակտերը կարգավորում են էլեկտրոնային գնումները և խոսք չկա էլեկտրոնային աճուրդների մասին:

Հոդված 39-ում որպես էլ. աճուրդի անցկացման սահմանափակում է նշվում միայն խորհրդատվական ծառայությունը, մինչդեռ լավագույն փորձը վկայում է այն մասին, որ էլեկտրոնային աճուրդները չպետք է օգտագործվեն ծառայությունների մատուցման որոշակի պայմանագրերի և որոշակի աշխատանքների կատարման պայմանագրերի համար, որոնք կապված են մտավոր գործունեության հետ, օրինակ՝ շինությունների նախագծումը:

Ա) Մասնակիցների գրանցումը էլեկտրոնային գնումների պորտալում:

Մոնիտորինգի արդյունքները գրանցման հետ կապված որևէ թերություն չեն արձանագրել: Այդուհանդերձ, մտահոգիչ է այն իրողությունը, որ համակարգը դեռևս մեծ հեղինակություն չի վայելում, ինչի մասին է վկայում գրանցված պատվիրատուների և մասնակիցների թվաքանակը: Մասնավորապես, 2013 թ. ապրիլի 1-ի դրությամբ էլ. գնումների համակարգում գրանցված էին շուրջ 500 պայմանագրային պատվիրատու (ՊՊ) և 1200 տնտեսական օպերատոր (ՏՕ): Ընդ որում, ՏՕ մեջ բավական ցածր է ոչ ռեզիդենտների մասնաբաժինը: Ընդհանրապես, ոչ ռեզիդենտների մասնակցության հարցը սուր է, որի մասով պետք է էականորեն բարեփոխել էլ. գնումների ներկա համակարգը: Համակարգը հնարավորություն է տալիս ծանոթանալ միայն գրանցված ՊՊ-երի հետ, իսկ գրանցված ՏՕ-երի մասին տվյալները բացակայում են (տես Նկար 2):

Բ) Էլ. գնումների պլանների առկայությունը:

2012 թ. մարտ ամսին էլ. գնումների կայքում հայտնվեց 2012 թ. նախատեսված էլեկտրոնային գնումների ցանկը (բաց ընթացակարգով գնումների համար)¹²: Այս ցանկը էականորեն թերի էր և պարունակում էր

12 <http://www.armeps.am/epps/cft/downloadInfoltem.do?documentId=21255>

ընդամենը 61 մրցույթ: Ավելորդ չէ նշել, որ մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են, որ այդ ցանկում ներառված գնումների շուրջ 10%-ն է միայն իրականացվել: Ըստ էության, էլ. գնումների պլանավորման կարողությունները խիստ մտահոգիչ են, քանի որ ավելի շատ են այն դեպքերը, երբ մարմինները (օրինակ՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը) 2012 թ. իրականացրել են բաց ընթացակարգով էլ.գնումների ցանկում չներառված գնումներ:

Գ) էլ. գնումների մրցույթների միտումները և համակարգի տեղեկատվական ծածկույթը/վիճակագրությունը:

Գործունեության առաջին տարվա ընթացքում (2011թ.) էլ. եղանակով գնումներ կատարելու համար հայտարարվել է ընդամենը 3 ընթացակարգ: Կայացել է միայն մեկը, մյուս երկու դեպքերում դրանք լուծարվել են՝ մասնակից չլինելու պատճառով:

2012 թ. ընթացքում էլ. եղանակով հայտարարվել է 55 բաց ընթացակարգ, որից կայացել է 34-ը: Ընդ որում, ընդլայնվել է այս ձևով գնում կատարող պատվիրատուների քանակը (3-ի դիմաց 18): Էլ. եղանակով ընթացակարգեր ավելի հաճախ հայտարարել է ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը (ՊՆ): 2012նթ. ընթացքում այս գերատեսչության կողմից կազմակերպվել է 17 բաց ընթացակարգ, ինչը կազմում է ամբողջի ավելի քան 30%-ը:

Էլ. եղանակով 5 բաց ընթացակարգ է հայտարարել ՀՀ կառավարությանն առընթեր (ԿԱ) պետական եկամուտների կոմիտեն (ՊԵԿ), 4-ական բաց ընթացակարգեր են իրականացրել Արագածոտնի մարզպետարանը և ՀՀ առողջապահության նախարարության «Առողջապահական ԾԻԳ» պետական հիմնարկը (ՊՀ): Հիմնականում հենց այս պատվիրատուներին էլ բաժին է ընկել չկայացած ընթացակարգերի մեծ մասը: ՀՀ ՊՆ հայտարարած 17 բաց ընթացակարգից չի կայացել 7-ը (շուրջ 40%): Արագածոտնի մարզպետարանի հայտարարած 4 ընթացակարգերից 3-ը լուծարվել է: ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ 5 ընթացակարգից չի կայացել 2-ը: Էլ. եղանակով 2-ական բաց ընթացակարգ են իրականացրել ՀՀ ԿԱ անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեն և ՀՀ ԿԱ ոստիկանությունը, որոնք բոլորն են չկայացած են հայտարարվել: ՀՀ ԿԱ ազգային անվտանգության ծառայությունը հայտարարել է 1 բաց ընթացակարգ, որը լուծարվել է:

Մրցույթների իրականացման տեսանկյունից ավելի արդյունավետ են եղել «ՀՀ կառավարության աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկի, ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության (ՏԿՆ) Զրային տնտեսության պետական կոմիտեի (ԶՏՊԿ) «Զրային տնտեսության ԾԻԳ» ՊՀ-ի, ՀՀ ՏԿՆ ԶՏՊԿ «Արվիա-Սևան թունելի վերականգնման ԾԻԳ-ի» և ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության «Քաղաքաշինական

ԾԻԳ» ՊՀ-ների կողմից հայտարարված էլեկտրոնային ընթացակարգերը: Կայացել են ՀՀ կառավարության աշխատակազմի և ՀՀ ՏԿՆ ԶՏՊԿ «Ջրային տնտեսության ԾԻԳ» ՊՀ-ի հայտարարած բոլոր 3-ական ընթացակարգերը: Երկու ընթացակարգ է իրականացրել ՀՀ ՏԿՆ ԶՏՊԿ «Արփա-Սևան թունելի վերականգնման ԾԻԳ» ՊՀ-ն, և երկուսն էլ կայացել են: ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության «Քաղաքաշինական ԾԻԳ» ՊՀ-ի կողմից հայտարարված 4 ընթացակարգից չի կայացել միայն 1-ը: 3 բաց ընթացակարգ է իրականացրել Արմավիրի մարզպետարանը, որից 2-ը կայացել է: ՀՀ գլխավոր դատախազության 2 ընթացակարգից չի կայացել 1-ը: 2012 թ. ընթացքում էլ. եղանակով մեկական ընթացակարգ են հայտարարել նաև ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունը, ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչությունը, ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարության (ՍԵՀՆ) «Սպորտի և երիտասարդական ԾԻԳ» ՊՀ-ն: Բոլոր 3 դեպքերում էլ ընթացակարգերը կայացել են:

Գործունեության առաջին երկու տարվա ընթացքում էլեկտրոնային եղանակով հայտարարվել է ընդհանուր առմամբ 58 ընթացակարգ, որից կայացել է ընդամենը 35-ը: Հայտարարված ընթացակարգերի շուրջ 40%-ը լուծարվել է: Այս հանգամանքը վկայում է համակարգի ոչ լիարժեք գործելու մասին: Ընդ որում, ընթացակարգերի չկայացման պատճառներից մեկը եղել է մասնակցության բացակայությունը, ինչը հիմք է տալիս եզրակացնելու, որ մասնակիցները՝ տնտեսական օպերատորները (ՏՕ) դեռևս լիովին պատրաստ չեն մասնակցելու էլ. ձևով կատարվող գնումներին: Մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են, որ համանման խնդիր ունեն նաև պետական պատվիրատուները¹³:

Էլ. եղանակով գնում կատարելու համար 2013 թ. I եռամսյակում հայտարարվել է 99 բաց ընթացակարգ, որի զգալի մասը բաժին է ընկել ՀՀ ՊՆ-ին (45 բաց ընթացակարգ): Քաղաքաշինության նախարարության «Քաղաքաշինական ԾԻԳ» ՊՀ-ն տարեսկզբի առաջին 3 ամիսներին էլ. եղանակով հայտարարել է 13 ընթացակարգ: Նման 10 ընթացակարգ է իրականացրել ՊԵԿ-ը: Նույն ժամանակահատվածում էլ. եղանակով գնումներ կատարելու համար ընթացակարգեր են հայտարարել նաև ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարության «Տրանսպորտի ԾԻԳ» ՊՀ-ն՝ 5, ՀՀ ԿԱ ազգային անվտանգության ծառայությունը՝ 4, ՀՀ առողջապահության նախարարության «Առողջապահական ԾԻԳ» ՊՀ-ն՝ 3, Արագածոտնի մարզպետարանը՝ 3, ՀՀ ԿԱ անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեն՝ 3, ՀՀ ՍԵՀՆ «Սպորտի և երիտասարդական ԾԻԳ» ՊՀ-ն՝ 3: 2-ական նման ընթացակարգ են իրականացրել ՀՀ բնապահպանության նախարարության «Բնապահպանական ԾԻԳ» ՊՀ-ն և ՀՀ գլխավոր դատախազությունը: Եվս 7 պետական կառավարման

13 Ըստ ԳԱԿ հաշվետվության:

մարմին հայտարարել է էլեկտրոնային 1-ական ընթացակարգ:

Այս տարվա առաջին եռամսյակում հայտարարված 99-ը բաց ընթացակարգերից ապրիլի 1-ի դրությամբ լուծարվել է 13-ը: Դրանց կեսից ավելին՝ 7-ը, ՊՆ հայտարարած ընթացակարգերն են: Արագածոտնի մարզպետարանի 3 ընթացակարգերից լուծարվել է 2-ը: Չեն կայացել նաև քաղաքաշինության նախարարության «Քաղաքաշինական ԾԻԳ» ՊՀ-ի, ՊԵԿ, ՀՀ ՍԵՀՆ «Սպորտի և երիտասարդական ԾԻԳ» ՊՀ-ի, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության (ԱՍՀՆ) Սոցիալական ապահովության պետական ծառայության հայտարարած մեկական ընթացակարգ:

Էլ. գնումների պաշտոնական կայքը հնարավորություն չի ընձեռում ստանալ որևէ ազրեգացված վիճակագրություն էլ. գնումների մասով: Ավելին, համակարգը հնարավորություն չի ընձեռում ստանալ տեղեկատվություն **չկայացած մրցույթների ու մասնակիցների թվաքանակի և մերժված մասնակիցների** վերաբերյալ:

Մոնիտորինգի շրջանակներում փորձ է կատարվել ուսումնասիրել նաև էլ. ձևով գնումների արդյունքում կնքված պայմանագրերը /տես Նկար 1/՝ գնահատելու համար դրանց հաղթողների կենտրոնացվածությունը: Հարկ է նշել, որ հաղթողների ուսումնասիրությունն էական կենտրոնացվածություն չի բացահայտել: Այդուհանդերձ, որոշ մրցույթների մասով առկա են լրջագույն մտավախություններ, օրինակ, «Ջարգացման ծրագրերի հայկական կենտրոն» ՀԿ-ի հետ 03.04.2013-ին կնքվել է պայմանագիր, որի բոլոր 5 չափաբաժիններին 14 դիմել է միայն

14 1-Հանդիսադիր գվարճությունների կազմակերպման այլ ծառայություններ, չներառված որոշ խմբավորումներում - «Ես ապագա զինվոր եմ» խորագրով ճամբարային հավաք և երիտասարդական բանակում: Ճամբարների կազմակերպումը նախատեսվում է իրականացնել ՊՆ-ի հետ համագործակցող ՀԿ-ների և ուսումնական հաստատությունների հետ համատեղ: Ծրագրի շրջանակում կիրականացվեն 6 ճամբարներ և բանակումներ ավագ դպրոցների սաների և բուհերի ուսանողների մասնակցությամբ: Ծրագիրը հազեցված կլինի ռազմահայրենասիրական քննույթի միջոցառումներով:

2-Վեհաժողովների կազմակերպման ծառայություններ - «Բանակի հետ միասին» խորագրով հավաք, քննարկում, գիտաժողով: Ծրագրի կազմակերպումը նախատեսվում է իրականացնել ՊՆ-ի հետ համագործակցող ՀԿ-ների և գիտատեղակային հաստատությունների հետ համատեղ: Նախատեսվում է իրականացնել 4 հավաք-քննարկում և 3 գիտաժողով՝ բուհերի պրոֆեսորադասախոսական կազմերի և ուսանողական խորհուրդների, ինչպես նաև ՀԿ-ների մասնագետների և ՊՆ տերկայացուցիչների մասնակցությամբ:

3-Հանդիսադիր գվարճությունների կազմակերպման այլ ծառայություններ, չներառված որոշ խմբավորումներում - «Քեզ համար, զինվոր» խորագրով մշակութային ծրագիր: Նախատեսվում է իրականացնել 6 բազմաբնույթ մշակութային միջոցառում, որոնցում ընդգրկված կլինեն համերգային և ժամանցային ծրարեր, ինտելեկտուալ խաղեր, սպորտային մրցաշարեր:

4-Հանդիսադիր գվարճությունների կազմակերպման այլ ծառայություններ, չներառված որոշ խմբավորումներում - «Կարծիք» խորագրով ուսումնասիրություններ, դիտարկումներ և մոնիթորինգներ իրականացնելու ծրագիր: Նախատեսվում է իրականացնել տարեկան 2 սոցիալոգիա և 2 մոնիթորինգ՝ ներառելով ՊՆ հետ համագործակցող ՀԿ-ներին, սոցիոլոգիական հետազոտություն իրականացնող կենտրոններին, ԵՊՀ սոցիոլոգիայի ֆակուլտետի ուսանողներին:

5-Էլեկտրոնային ամսագրեր և պարբերական հրատարակություններ - տեղեկատվական արշավներ, ՀԿ-ների հետ համագործակցությամբ նախատեսվում է համացանցի և ԶԼՄ-ների միջոցով իրականացնել եռամսյակը 1 տեղեկատվական միջոցառում:

այս կազմակերպությունը և հաղթել բոլոր 5 չափաբաժիններով /46850 հազ. դրամ գումար ծավալով/: Այնուհետև նույն կազմակերպության հետ 28.06.2013-ին կնքվել է պայմանագիր հետազոտությունների ծառայությունների վերաբերյալ՝ 4700 հազ. դրամ գումար ծավալով:

Առկա են դեպքեր, երբ պայմանագրերում բացակայում են կնքման ամսաթվերը, ինչպես նաև պայմանագրի փոխարեն առկա են պայմանագրի նախագծեր¹⁵: Ավելին, պայմանագրերի կնքման և դրանց տեղադրման միջև առկա է էական ժամանակային «լագ»: Այս հիմնահարցը, կարծում ենք, օրենսդրական կարգավորման կարիք ունի:

Դ) ԳՄՕ սահմանած ընթացակարգերի կիրառությունը:

Մոնիտորինգի արդյունքները փաստում են, որ էլ. գնումների ներկա համակարգը հնարավորություն չի ընձեռում կիրառել ԳՄՕ սահմանած բոլոր ընթացակարգերը: Օրինակ՝ շրջանակային համաձայնագրերը, առանց հայտարարության բանակցային ընթացակարգերը: Ավելին, պարապուրդի (անգործության) ընթացքում SO-ն կարող է ուղարկել բողոք ՊՊ-ին նրա «armeps.am» էջով՝ ընտրելով «Հետադարձ կապ» սեղմակը: Դրա հետեւանքով ՊՊ-ն ստանում է բողոք, ինչը դուրս է իր կատարումից: Բողոքը պետք է ուղղված լինի ԳԱԿ-ին, որն էլ պետք է կասեցնի ընթացակարգի հետագա ընթացքը:

Ե) Մրցութային հայտարարությունների ստացումը գրանցված մասնակիցների կողմից:

Մոնիտորինգի արդյունքները փաստում են, որ չնայած այն հանգամանքին, որ պատվիրատուները պարտավոր են հայտարարված գնման ընթացակարգի վերաբերյալ պատշաճ կերպով ծանուցել գրանցված բոլոր մասնակիցներին, դա ոչ միշտ է արվում¹⁶: Հասկանալի է, որ այս մոտեցումը նախընտրելի մասնակցին նախապատվություն տալու կոռուպցիոն ռիսկեր է պարունակում:

Զ) Էլ. Գնումների համակարգի տեխնիկական բնութագրիչները:

Էլեկտրոնային եղանակով գնումներ կատարելու համար ներդրված համակարգը դեռևս լիարժեք չի ապահովում գործընթացի անխափան իրականացումը: Օրինակ՝ ա) հայտերի ներկայացման վերջնաժամկետն ավարտվում է ընթացակարգի բացման ժամից կես ժամ շուտ: Մինչդեռ,

15 Օրինակ՝ <<ԱՄ-ԷԳ-12/01, ՔՆՔԾԻԳ-ԱՇՁԲ-12/1, << ԱՆ ԿՄ-ԲԸՇՁԲ-2012/1, << ԱՄ-ԾՁԲ-12/2-5

16 Դրա մասին են վկայում նաև որոշ բողոքներ, օրինակ՝ <http://gnumner.am/download/46907.html>

Ժամանակի տարբերություն չպետք է լինի: Եվ ք) պարզաբանումների ավարտի ժամկետը համակարգում սահմանված է 6 օր, որը չի համապատասխանում ՀՀ օրենքով նախատեսված ժամկետին (5 օր): Ավելին, երբեմն ի հայտ են գալիս տեխնիկական խնդիրներ, որոնք թույլ չեն տալիս ավարտել ընթացակարգը: Սա համակարգի նկատմամբ որոշակի անվստահություն է ձեւավորում¹⁷:

Մեր կողմից կատարված ուսումնասիրությունները վկայում են, որ էլ գնումների համակարգում առկա են լրջագույն խնդիրներ, իսկ համակարգը որպես այդպիսին գործում է հատվածավորված:

17 Օրինակ՝ <http://gnumner.am/download/38844.html>

ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

Ստորև ներկայացնում ենք ԹԻՀԿ կողմից իրականացված մոնիտորինգի արդյունքում վեր հանված հիմնախնդիրները.

1. Գրանցված մասնակիցների կազմում բավական ցածր է ոչ ռեզիդենտների մասնաբաժինը: Բացի այդ, համակարգը հնարավորություն է տալիս ծանոթանալ միայն գրանցված ՊՊ-ի հետ, իսկ գրանցված ՏՕ-ի մասին տվյալները բացակայում են:
2. Կայքում առկա չեն էլ. ձևով գնումների պլանները:
3. Էլեկտրոնային եղանակով գնում կատարելու համար հայտարարված ընթացակարգերում 2011-2012 թթ. մեծ թիվ են կազմել չկայացածները /շուրջ 40%/, ինչը փաստում է համակարգի ոչ լիարժեք գործելու մասին:
4. Թե՛ ՏՕ-ն և թե՛ ՊՊ-ն դեռևս լիովին պատրաստ չեն մասնակցելու էլ. ձևով կատարվող գնումներին:
5. Էլ. գնումների պաշտոնական կայքը հնարավորություն չի ընձեռում ստանալ որևէ ազդեցացված վիճակագրություն էլ. գնումների մասով: Ավելին, համակարգը հնարավորություն չի ընձեռում ստանալ տեղեկատվություն չկայացած մրցույթների ու մասնակիցների թվաքանակի վերաբերյալ:
6. Էլ. ձևով գնված պայմանագրերի ուսումնասիրությունը բացահայտում է, որ առկա են դեպքեր, երբ բացակայում են կնքման ամսաթվերը, ինչպես նաև պայմանագրի փոխարեն առկա են պայմանագրի նախագծեր:
7. Պայմանագրերի կնքման և դրանց տեղադրման միջև առկա է էական ժամանակային «լագ», ինչը դեռևս կանոնակարգված չէ օրենսդրորեն:
8. Էլ. գնումների ներկա համակարգը հնարավորություն չի ընձեռում կիրառել ԳՄՕ սահմանած բոլոր ընթացակարգերը:
9. Չնայած այն հանգամանքին, որ պատվիրատուները պարտավոր են հայտարարված գնման ընթացակարգի վերաբերյալ պատշաճ կերպով ծանուցել գրանցված բոլոր մասնակիցներին, դա ոչ միշտ են անում:
10. Էլեկտրոնային եղանակով գնումներ կատարելու համար ներդրված համակարգը դեռևս լիարժեք չի ապահովում գործընթացի անխափան իրականացումը: Երբեմն ի հայտ են գալիս տեխնիկական խնդիրներ, որոնք թույլ չեն տալիս ավարտել ընթացակարգը:

Բացի վերը նշված հիմնախնդիրներից, որոնք վեր են հանվել ԹԻՀԿ-ի կողմից անցկացված էլ. գնումների մոնիտորինգի արդյունքում, առկա են նաև էական տեխնիկական հիմնախնդիրներ, որոնք բերված են ԳԱԿ-ի կողմից կազմված հաշվետվության մեջ¹⁸:

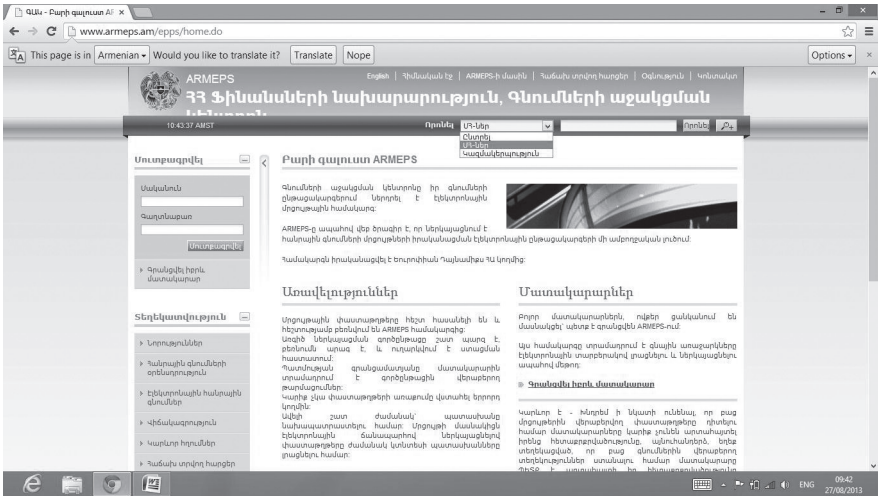
1. ARMEPS համակարգի ժամային գոտին չի համապատասխանում Հայաստանի ժամային գոտուն և մեկ ժամ առաջ է:
2. Ընթացակարգի պարապորդի (անգործության) ժամկետը հստակ սահմանված չէ: Այն ինքնաբերաբար ավարտվում է կամայական ձեով, տարբեր քանակության օրերի ընթացքում: Իսկ համակարգում առկա «Պարապորդի շրջանի վերջը» սեղմակը չի աշխատում և թույլ չի տալիս, որպեսզի օգտվողն ավարտի պարապորդի (անգործության) ժամանակը՝ ինքնուրույն պահպանելով օրենքով սահմանված օրերի քանակը:
3. Գնահատման հաշվետվությունն անգլերեն է և ամբողջությամբ հասկանալի չէ օգտվողներին: Փաստաթուղթը չի ներառում նաև հիմնավորումներ մերժումների համար, որը սահմանված է ՀՀ օրենքով:
4. Համակարգի շահագործումը SO-ի հաճախորդների կողմից ի հայտ է բերում զանազան թերություններ՝ կախված օգտագործման տարբեր ինտերնետային բրաուզերներից (Google Chrome-ը, Internet Explorer եւ այլն):
5. Համակարգի «Պարզեցված ընթացակարգը» չի համապատասխանում ՀՀ օրենքով սահմանվածին: Համակարգում այս ընթացակարգը չի հրապարակվում հավասարապես բոլոր SO-ների համար, որոնք գրանցված են «ARMEPS» համակարգում: ՊՊ-ն պարտավոր է ընտրել միայն տվյալ պահին գրանցված SO-ներին: Պատվիրատուն պետք է հրավիրի նվազագույնը 4 (չորս) SO-ների, որոնց ընտրում է իր կամքով: Ժամկետը՝ հրատարակումից մինչև բացման պահը, կամայական է սահմանված: Մինչդեռ այն պետք է լինի ուղիղ 10 օր:
6. «Armepps.am» համակարգի չգրանցված օգտվողները չեն կարող տեսնել «Հրապարակված ծանուցումները»: Դրանից կարող են օգտվել միայն մուտք գործած SO-ները:
7. Հայկական դրամը բացակայում է «Estimated cost of contract» դաշտից:
8. Շրջանակային համաձայնագրերով գնումներ կատարելու ընթացակարգերը ևս պետք է ընդգրկված լինեն «Ընթացակարգ» դաշտի ցուցակում:

¹⁸ Տեխնիկական հիմնախնդիրները տեսանելի են միայն համակարգում գրանցված SO և/կամ համակարգի ադմինիստրատորին:

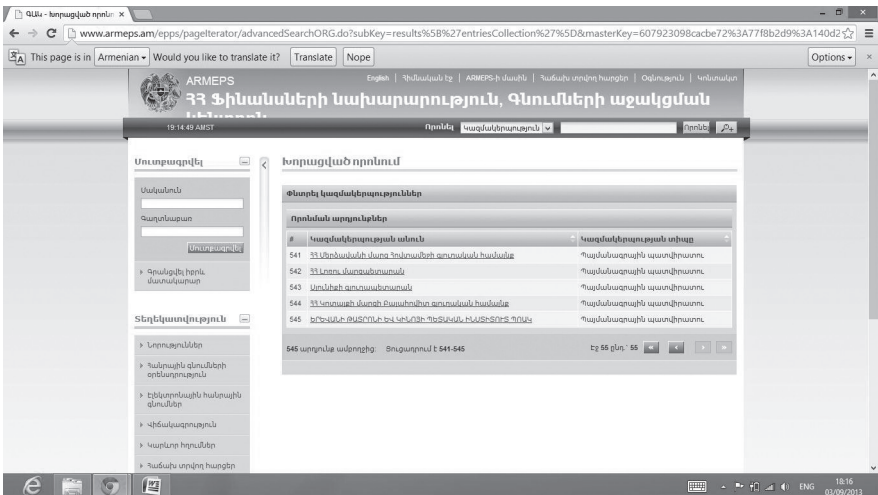
9. SO-ները պետք է տեղյակ լինեն գնահատման ամբողջ գործընթացին: Գնահատողի յուրաքանչյուր քայլ պետք է ավտոմատ ձևով ծանուցվի SO-ներին:
10. Այն դեպքում, երբ գնահատող հանձնաժողովի անդամը նկատում է սխալ փաստաթուղթ, պետք է կապ հաստատի SO-ի հետ՝ պահանջելով, որպեսզի ներկայացնի նորը: Իրականում SO-ն չունի այդ հնարավորությունը:
11. Համակարգի ադմինիստրատորն ունի հետևյալ խնդիրները՝
 - Չկայացած (լուծարված) ընթացակարգերի մասին տեղեկատվությունը հասանելի չէ համակարգի ադմինիստրատորին:
 - Ընթացակարգի բացումից հետո ոչ մի տեղեկություն հասանելի չէ:
 - Մատակարարների կողմից ուղարկված փաստաթղթերը հասանելի չեն:
 - Գնահատման հաշվետվությունը հասանելի չէ:
 - Կնքված պայմանագրի գինը հասանելի չէ:
 - Հասանելի չեն ամփոփ նշումները:

Նկատի ունենալով վերոհիշյալ հիմնախնդիրների բազմազանությունը և խորքայնությունը՝ ԹԻՀԿ-ի միակ առաջարկությունը կարող է լինել դրանց վերացումը:

Նկար 1. Էլ. գնումների համակարգում մրցութային հայտարարությունների /կնքված պայմանագրերի/ վերաբերյալ տեղեկատվության հայթայթման մեխանիզմը

Նկար 2. Գրանցված կազմակերպությունները

Հավելված 1. Էլեկտրոնային գնումների լավագույն փորձի կատալոգ¹⁹

Practice title	Judgement criteria					
	Enhance accessibility for SMEs	Ensure legal certainty & confidence	Facilitate cross-border tendering	Promote transparency & accountability	Improve usability and efficiency	Support change management
Practice 1: Platforms automatically transmit all their notices to a single point of access for publication						
Practice 2: Economic operators and contracting authorities benefit from affordable training plans						
Practice 3: Platforms have communication plans in place to promote the use of e-Procurement						
Practice 4: Economic operators can access and retrieve contract notices and tender specifications as anonymous users						
Practice 5: Economic operators can register on the platform without having to provide countryspecific information						
Practice 6: Economic operators complete their registration on a platform by clicking an activation link sent by email						
Practice 7: Platforms support English in addition to the official language(s) of the member state(s) where they operate						
Practice 8: Economic operators can use a username and a password to log in to a platform						

.....
 19 http://ec.europa.eu/dgs/internal_market/studies/docs/e-procurement-golden-book-of-good-practice_en.pdf

Practice 9: Economic operators can search contract notices using a set of search criteria									
Practice 10: Economic operators can evaluate whether tender specifications are relevant for them based on information available in contract notices									
Practice 11: Economic operators are notified of any changes to tender specifications									
Practice 12: Platforms support automatic transmission of all types of notices to TED									
Practice 13: Economic operators and contracting authorities can search CPV categories based on their code or their description									
Practice 14: Contracting authorities can re-use information contained in their profile or in previous notices to create contract notices, tender specifications and award notices									
Practice 15: Economic operators can choose to manually or electronically sign a submission report containing the hash value of each submitted document									
Practice 16: Economic operators receive a proof of delivery upon successful submission of their tender									
Practice 17: Economic operators can resubmit their tenders up until the submission deadline									
Practice 18: Platforms keep tenders encrypted until the opening session									

Practice 19: Contracting authorities can evaluate part of their tenders automatically based on predefined criteria									
Practice 20: Platforms use European e-Signature validation services to validate e-Signatures during e-Submission									
Practice 21: Platforms clearly indicate all costs related to use of the platform									
Practice 22: Economic operators can create tenders using a core set of structured data and unstructured documents									
Practice 23: Economic operators have the freedom to choose the platform of their preference without being locked in by the choice of the contracting authority									
Practice 24: Platforms use standard specifications to structure their data and to promote interoperability									

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

ՄԱԿ-ի էլեկտրոնային կառավարման 2012թ. վերլուծության համաձայն Հայաստանը 190 երկրների մեջ զբաղեցնում է 94-րդ տեղը էլեկտրոնային կառավարման զարգացվածության համաթվով²⁰:

Գիտական գրականությունը էլեկտրոնային գնումները բնորոշում է որպես թղթային ընթացակարգի փոխարինում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների վրա հիմնված հաղորդակցությամբ և գնումների ողջ ընթացակարգում գործողությամբ: Հետևաբար էլեկտրոնային գնումը կարող է հանդիսանալ գործընթացն առավել արդյունավետ դարձնելու և գնման արդյունավետության օժանդակման գործիք:

Էլեկտրոնային գնումների համակարգերի և գործընթացների օգտագործումը կարող է հանգեցնել մի շարք առավելությունների, ներառյալ՝

- Առանձին գնումների նվազեցված վարչական ծախսեր,
- Ավելի արագ և ճկուն իրականացվող գնումների ընթացակարգեր,
- Առավել մեծ թափանցիկություն և գնումների վերաբերյալ տեղեկատվության մոնիտորինգի հնարավորություն,
- Միջսահմանային մրցակցության խրախուսում՝ գնումների փաստաթղթաշրջանառության առաջացրած խոչընդոտների վերացման միջոցով,
- Առավել լայն վարչական արդիականացում և պարզեցում, ինչը խրախուսում է զանազան վարչական գործընթացների ներդրմանը, ինչպես նաև տեղեկատվական տեխնոլոգիաների լուծումների տարածումը կառավարության և ընդհանրական կարգով հասարակության մեջ:

Եթե հավատալու լինենք պետական պաշտոնյաներին էլեկտրոնային գնումների համակարգը ՀՀ-ում ներդրվել և գործարկվում է 2012թ., ինչը որոշակիորեն կասկածի տակ են դնում մեր մոնիտորինգի արդյունքները:

Սույն հոդվածում, ներկայացվել են ՀՀ-ում էլեկտրոնային գնումների ներդրման առաջարկի և պահանջարկի տարրերը: Բացի այդ, ուսումնասիրվել է էլեկտրոնային գնումների ներդրման իրավական հենքը և լավագույն փորձը:

Էլեկտրոնային գնումների համակարգի գնահատման նպատակով կառուցվել և կիրառվել է մոնիտորինգային գործիքակազմ:

20 <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan048065.pdf>

Մասնավորապես, ուսումնասիրվել են հետևյալ մոնիտորինգային հիմնահարցերը/ուղղությունները.

1. Էլեկտրոնային պորտալում²¹ գրանցման դյուրինությունը (ռեգիդենտներ և ոչ ռեգիդենտներ)
2. Որքանով է իրականացվում էլեկտրոնային գնումների պլանավորում,
3. Որքանով է թափանցիկ էլեկտրոնային գնումների մասին տեղեկատվությունը
4. Որքանով են համապատասխանում էլեկտրոնային գնումները գնման ընթացակարգերին,
5. Որքանով է թափանցիկ մրցույթների վերաբերյալ տեղեկատվության շրջանառությունը,
6. Որքանով է էլեկտրոնային գնումների համակարգն ինտեգրված:

Ուսումնասիրությունը վեր է հանել էլեկտրոնային գնումների համակարգում առկա մի շարք հիմնախնդիրներ, մասնավորապես.

- Էլեկտրոնային պորտալում գրանցված ոչ ռեգիդենտ մասնակիցների տեսակարար կշիռը զրոյական է,
- Բացակայում են վիճակագրական բնույթի տեղեկությունները, ի լրումն բացակայում են էլեկտրոնային վճարումներ, էլեկտրոնային վիճակագրություն և այլ գործիքներ,
- Էլեկտրոնային մրցույթների շուրջ 40%-ը չի կայանում,
- Թե պահանջարկի, թե առաջարկի կողմից առկա են ցածր կարողություններ,
- Էլեկտրոնային մրցույթներով ներկայումս իրականացվող գնման գործընթացները չեն համապատասխանում օրենսդրությանը,
- Մրցույթների վերաբերյալ տեղեկատվության տարածման գործընթացում առկա են խտրականության դրսևորումներ:

Մոնիտորինգի արդյունքները թույլ են տալիս եզրակացնել, որ, ի հակադրություն պետական պաշտոնյաների հավաստիացումների, էլեկտրոնային գնումները պետք է բնութագրել որպես հատվածավորված և անարդյունավետ:

21 www.armeps.am

**ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ
ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ**

Պետական գնումների համակարգում հիմնական կանխավարկաձև այն է, որ պայմանագրերը պետք է առավելապես կնքվեն մրցակցային ընթացակարգերով, որոնք պետք է լինեն ա) հրապարակային, բ) արդար, գ) թափանցիկ և դ) մասնակիցների համար հավասար հնարավորություններ ու վերաբերմունք ապահովող: Լավագույն փորձը ենթադրում է, որ արդյունավետ պետական գնումների պարագայում ոչ մրցակցային ընթացակարգերով գնումները պետք է հստակ կանոնակարգվեն և ձգտեն նվազագույնի, մասնավորապես, Արդարադատության եվրոպական դատարանը (ԱԵԴ) հաստատել է, որ ոչ մրցակցային ընթացակարգը պետք է կիրառվի միայն բացառիկ դեպքերում²²: Ավելին, ԱԵԴ-ի նախադեպային իրավունքից պարզ է դառնում, որ մեկ անձից գնման (<< գնումների մասին օրենսդրությունում կիրառվում է սրան համարժեք առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգ եզրույթը) կիրառման պայմանները պետք է լինեն խիստ սահմանափակ, մասնավորապես, պետական պատվիրատուի վրա դրված է պատասխանատվություն՝ ապացուցելու այս մոտեցումը արդարացնող պայմանների համապատասխանությունը:

Գնումների պրակտիկայում մեկ անձից գնումների կիրառության շրջանակները հստակորեն սահմանափակված են և, լավագույն փորձի համաձայն, ընդգրկում են հետևյալ պայմանները.

- **Տեխնիկական կամ գեղարվեստական արդյունքների կամ բացառիկ իրավունքների պաշտպանություն.** երբ տեխնիկական կամ գեղարվեստական արդյունքների կամ բացառիկ իրավունքների պաշտպանության հանգամանքով պայմանավորված՝ պայմանագիրը կարող է կնքվել միայն որոշակի մասնակցի հետ: Մեր օրենսդրությունում այս դրույթը արտացոլված է հեղինակային իրավունք հասկացության մեջ:
- **Ծայրահեղ անհրաժեշտություն.** իրադարձությունների պատճառով, որոնք պետական պատվիրատուն չէր կարող կանխատեսել, երբ բաց կամ սահմանափակ ընթացակարգերի կիրառումը ժամկետի առումով անհնար է, կամ գնումը խիստ անհրաժեշտ է:
- **Արտադրանք, որն արտադրված է միայն ուսումնասիրության և զարգացման նպատակներով.** եթե ներգրավված արտադրանքն արտադրված է բացառապես ուսումնասիրության, փորձառնությունների, կրթության կամ զարգացման նպատակներով:
- **Լրացուցիչ ապրանքների ձեռքբերում սկզբնական**

22 http://www.oecd.org/site/sigma/publicationsdocuments/PB10_PUPProcedures_2011.pdf

մատակարարից. Երբ ձեռք են բերվում ապրանքների լրացուցիչ քանակություններ, որոնք նախատեսված են մատակարարի կողմից նախապես մատակարարված սարքավորումները (կառուցվածքները) փոխարինելու կամ լրացնելու համար, և սկզբնական մատակարարի փոփոխությունը կպարտադրի պատվիրատուին ձեռք բերել այլ հատկանիշներ ունեցող ապրանքներ, ինչը շահագործման ու պահպանման առումով կառաջացնի անհամատեղելիություն կամ անհամաչափ տեխնիկական բարդություններ: Այս պայմանը կարող է կիրառվել միայն սկզբնական պայմանագրի կնքմանը հաջորդող երեք տարվա ընթացքում:

- **Բորսաներում (ապրանքային շուկաներում) գնանշվող ապրանքների ձեռքբերում.** վերաբերվում է միայն այն դեպքերին, երբ պետությունը մատակարարման պայմանագրերն իրականացնում է անմիջականորեն ապրանքային շուկաներից, օրինակ՝ նավթ, բամբակ, ցորեն:
- **Բացառիկ շահավետ պայմաններով ապրանքների գնում.** երբ ապրանքները ձեռք են բերվում իր ձեռնարկատիրական գործունեությունը վերջնականորեն դադարեցնող կազմակերպությունից կամ անվճարունակության գործով լուծարողներից կամ կառավարիչներից, վարկատուների հետ պայմանավորվածության հիման վրա կամ նմանօրինակ ընթացակարգի միջոցով՝ պատվիրատուի համար առանձնակի նպաստավոր պայմաններով:
- **Աշխատանքների կամ ծառայությունների կրկնություն.** նոր աշխատանքների կամ ծառայությունների համար, որոնք կազմում են նմանատիպ աշխատանքների կամ ծառայությունների կրկնություն, որոնք վստահված են նույն տնտեսվարող սուբյեկտներին՝ սկզբնական պայմանագրի համաձայն:

ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Մեկ անձից գնումները կանոնակարգվում են ՀՀ գնումների մասին օրենքի (ԳՄՕ) հոդված 20-ի 5-րդ մասով: ԳՄՕ մեկ անձից գնման կիրառության համար նախանշում է հետևյալ հիմքերը.

1. գնման ենթակա ապրանքը, աշխատանքը կամ ծառայությունը հնարավոր է ձեռք բերել միայն մեկ անձից, ինչը պայմանավորված է նրա հեղինակային և հարակից իրավունքներով, հատուկ կամ բացառիկ իրավունքի առկայությամբ.
2. ծագել է գնման անհետաձգելի պահանջ և, արտակարգ իրավիճակից ելնելով, գնման այլ ընթացակարգի կիրառումը ժամկետի առումով անհնար է, պայմանով, որ նման պահանջը հնարավոր չէր կանխատեսել.
3. ձեռք են բերվում ապրանքների լրացուցիչ քանակություններ, որոնք նախատեսված են մատակարարի կողմից նախապես մատակարարված սարքավորումները (կառուցվածքները) փոխարինելու կամ լրացնելու համար, և սկզբնական մատակարարի փոփոխությունը կպարտադրի պատվիրատուին ձեռք բերել այլ հատկանիշներ ունեցող ապրանքներ, ինչը շահագործման ու պահպանման առումով կառաջացնի անհամատեղելիություն կամ անհամաչափ տեխնիկական բարդություններ: Այս պայմանը կարող է կիրառվել միայն սկզբնական պայմանագրի կնքմանը հաջորդող երեք տարվա ընթացքում.
4. պատվիրատուն, որևէ անձից կատարելով աշխատանքների կամ ծառայությունների գնում, որոշում է սկզբնական պայմանագրում չներառված, սակայն չնախատեսված հանգամանքներից ելնելով սկզբնական պայմանագրի կատարման համար անհրաժեշտ դարձած աշխատանքների կամ ծառայությունների լրացուցիչ գնում կատարել նույն անձից, պայմանով, որ՝

ա. լրացուցիչ աշխատանքների կամ ծառայությունների պայմանագիրը հնարավոր չէ տեխնիկապես կամ տնտեսապես առանձնացնել սկզբնական պայմանագրից՝ առանց պատվիրատուի համար նշանակալի դժվարություն ստեղծելու, և

բ. դրա գինը չգերազանցի սկզբնական գնման պայմանագրի գնի 20 %-ը: Միևնույն անձից սույն կետի կիրառմամբ լրացուցիչ գնում կարող է կատարվել մեկ անգամ.

5. ապրանքները ձեռք են բերվում իր ձեռնարկատիրական գործունեությունը վերջնականորեն դադարեցնող

կազմակերպությունից կամ անվճարունակության գործով լուծարողներից կամ կառավարիչներից, վարկատուների հետ պայմանավորվածության հիման վրա կամ նմանօրինակ ընթացակարգի միջոցով՝ պատվիրատուի համար առանձնակի նպաստավոր պայմաններով.

6. գնման գինը չի գերազանցում գնումների բազային միավորը:

Ինչպես տեսնում ենք, ՀՀ ԳՄՕ մեկ անձից գնման հիմքերը հիմնականում համապատասխանում են լավագույն փորձին: Մեկ անձից գնման հիմքերը ՀՀ-ում սխեմատիկորեն ներկայացված են Հավելված 1-ում:

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մեկ անձից գնումների մասով մոնիտորինգ իրականացնելու և եզրակացություններ կատարելու համար հիմք են հանդիսացել «e-gov.am» կայքի «Մեկ անձից կատարվող գնումներ» բաժնում ներկայացված տվյալները: Ստորև սահմանվել են մոնիտորինգային չափանիշներ, որոնց մասով իրականացվել են համապատասխան ուսումնասիրություններ:

- 1. Մեկ անձից գնումների տվյալների թարմացման հաճախականությունը և ամբողջականությունը:** Այս չափանիշի միջոցով գնահատվում է «e-gov.am» կայքի մեկ անձից կատարվող գնումներ բաժնում համապատասխան տեղեկատվության ժամանակին և հնարավորինս ամբողջական կերպով մատուցումը: Մոնիտորինգի շրջանակներում պարբերաբար ուսումնասիրվում էր www.e-gov.am կայքի «Մեկ անձից կատարվող գնումներ» բաժինը՝ պարզելու համար, թե արդյոք ժամանակին է կայքում գետեղվում և թարմացվում հանրային տեղեկատվությունը (այսինքն՝ պայմանագիրը ստորագրելուց հետո քանի օր անց է այն տեղադրվում կայքում) և որքանով է տեղադրված տեղեկատվությունն ամբողջական:
- 2. Մեկ անձից գնումների իրականացման հիմքերը:** Այս չափանիշի մոնիտորինգի շրջանակներում վերլուծվել են www.e-gov.am կայքի «Մեկ անձից կատարվող գնումներ» բաժնում տեղադրված ԳՄՕ հոդված 20-ի մաս 5-ով սահմանված հիմքերը 2011-2012 թթ. կտրվածքով: Այդ հիմքերի մոնիտորինգի հիման վրա վեր են հանվել նաև դրանց կիրառման միտումները, և կատարվել է համեմատական վերլուծություն:
- 3. Պայմանագրի կնքման և պայմանագրի կատարման վերջնաժամկետի միջև ընկած ժամանակահատվածը («լազր»):** Այս չափանիշի մոնիտորինգի նպատակն է պարզել, թե որքանով է հիմնավորված մեկ անձից գնման ընթացակարգի ընտրությունը ժամանակային հրատապության առումով: Մոնիտորինգի շրջանակներում www.e-gov.am կայքի «Մեկ անձից կատարվող գնումներ» բաժնից ներբեռնվել են 2011 և 2012 թվականներին կնքված բոլոր պայմանագրերը, այնուհետև կատարվել է այդ պայմանագրերում նշված ժամկետների (կնքման և ավարտման) ուսումնասիրություն:
- 4. Գնումների պայմանագրերի արժեքները:** Սույն չափանիշի մոնիտորինգը նպատակ է հետապնդում վեր հանել կոռուպցիոն դրսևորումների տեսանկյունից կասկածելի մեկ անձից գնումները: Մեր տեսանկյունից ռիսկային են հանդիսանում 5 հատ 0-ով վերջացող պայմանագրային արժեքներով գնումները (նման

մոտեցումը կարմիր դրոշների մեթոդաբանության տարր է): Այս չափանիշի ուսումնասիրության շրջանակներում www.e-gov.am կայքի «Մեկ անձից կատարվող գնումներ» բաժնից ներբեռնվել են 2011-2012 թթ. կատարված բոլոր պայմանագրերը, այնուհետև կատարվել է այդ պայմանագրերում նշված պայմանագրային արժեքների խմբավորում և ուսումնասիրություն:

- 5. Կազմակերպությունները, որոնցից 2011-2012 թթ. պարբերաբար մեկ անձի հիմքով ձեռքբերումներ են իրականացվել:** Այս չափանիշի մոնիտորինգի շրջանակներում www.e-gov.am կայքի «Մեկ անձից կատարվող գնումներ» բաժնից ներբեռնվել են 2011- 2012 թթ. կնքված պայմանագրերը, այնուհետև կատարվել է այդ պայմանագրերում նշված հաղթողների խմբավորում և ուսումնասիրություն՝ նպատակ ունենալով վեր հանել և վերլուծել ա) համացանցում կազմակերպության վերաբերյալ ռիսկային հրապարակումները, բ) «e-register.am» կայքում գետեղված տեղեկությունների հիման վրա ներկայացնել հիմնադիրների և գրանցման մասով տեղեկությունները:

ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ԹԱՐՄԱՑՄԱՆ ՀԱՃԱԽԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

2011 և 2012 թվականների ընթացքում մեկ անձից ձեռքբերումների տվյալների հրապարակումն իրականացվում էր անկանոն՝ որոշ դեպքերում շուրջ 1 տարի ուշացումով (կայքի մեկ անձից գնումների տվյալները չէին թարմացվել 2011 թ. օգոստոս ամսից մինչև 2012 թ. հոկտեմբերը): 2013 թ. II եռամսյակից սկսած տվյալների հրապարակման գործընթացն էականորեն բարելավվել է, և ներկայումս պայմանագրերի կնքման և դրանք «e-gov.am» կայքում տեղադրման միջև տարբերությունը չի գերազանցում 10 օրը²³:

Մինևույն ժամանակ, Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոնի (ԹԻՀԿ) մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են, որ «e-gov.am» կայքի «Մեկ անձից կատարվող գնումներ» բաժինը բովանդակային առումով էական բարելավման կարիք ունի, քանի որ կան մեկ անձից գնումների կրկնվող պայմանագրեր, ինչպես նաև կայքում ներբեռնված ահռելի տեղեկատվությունը շատ դեպքերում ուղղակիորեն կապ չունի մեկ անձից գնումների հետ²⁴, ինչը չի համապատասխանում նաև կառավարության կողմից ընդունված 1104-Ն որոշման պահանջներին:

23 Սահմանվում է ՀՀ կառավարության թիվ 1104-Ն որոշման 10-րդ կետով: <http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=80427> Տեղեկատվությունը պարունակում է մարմնի անվանումը, գնման առարկան, կատարման հիմքը, գնման պահանջի ծագման հիմքը, կատարողը, գինը, կանխավճարը, պայմանագրի կնքման ամսաթիվը և ձեռքբերման վերջնաժամկետը, ինչպես նաև առկա է պայմանագրի պատկերամուտը (scan): Այս բաժնում տեղեկատվությունը թարմացվում է յուրաքանչյուր 10 օրը մեկ:

24 Օրինակ՝ կրկնվող պայմանագրեր

1) <http://www.gov.am/files/procurement/832.pdf> և <http://www.gov.am/files/procurement/762.pdf>

2) <http://www.gov.am/files/procurement/753.pdf> և <http://www.gov.am/files/procurement/744.pdf>

Մեկ անձի հետ էականորեն չառնչվող տեղեկատվություն- https://www.e-gov.am/procur_files/303737-El.energia13.doc և https://www.e-gov.am/procur_files/302276-El.energia13.doc

ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ և ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ

2011 թ.

2011 թ. մեկ անձից ձեռքբերումներ են իրականացրել 26 կառուցվածքային միավորներ: Ընդհանուր առմամբ, 2011 թ. տեղի է ունեցել 360 ոչ մրցակցային ընթացակարգ (մեկ անձից գնում) շուրջ 13.4 մլրդ դրամ ընդհանուր արժողությամբ /տես նաև Հավելված 2/:

2013 թ գնումների պաշտոնական կայքի «Հաշվետվություններ» բաժնում տեղադրվեց 2011 թ. տարեկան հաշվետվությունը, որի ուսումնասիրությունը փաստում է մեկ անձից գնումների խիստ մեծ տեսակարար կշռի մասին: Մասնավորապես՝ 2011 թ. պետական կառավարման մարմինների կողմից կնքված պայմանագրերի գերակշիռ մասը բաժին է ընկնում մեկ անձից գնումներին՝ շուրջ 111 մլրդ դրամ, ինչը կազմում է տարեկան ընդհանուր գնումների շուրջ 67%-ը:

Քանակային առումով ևս մեկ անձից գնումները ունեն ամենամեծ տեսակարար կշիռը, մասնավորապես պետական կառավարման մարմինների կողմից հայտարարված և 2011 թ. ընթացքում կայացած 14617 գնման ընթացակարգերից 7874-ը (շուրջ 54%-ը) բաժին է ընկնում մեկ անձից գնումներին:

Տվյալ միտումները վկայում են, որ 2011 թ. պետական կառավարման մարմիններին իրենց կարիքները բավարարելու համար նախապատվությունը տվել են մեկ անձից գնումներին, ինչը խիստ մտահոգիչ երևույթ է:

Տարեկան կտրվածքով 10 և ավելի ոչ մրցակցային գնում իրականացրած պատվիրատուները (12 կառուցվածքային միավորներ) ներկայացված են Աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1. Մեկ անձից կատարվող գնումների կազմն ու կառուցվածքը

Պատվիրատու	Մեկ անձից ձեռքբերումների քանակը 2011 թ.	Մեկ անձից ձեռքբերումների արդյունքում առաջացած պարտավորությունը, մլն դրամ	Տեսակարար կշիռը ընդհանուրում	
			քանակային	գումարային
Լոռու մարզպետարան	54	1249	15.0	9.3

Կոտայքի մարզպետարան	45	1298	12.5	9.7
Շիրակի մարզպետարան	40	1302	11.1	9.7
Գեղարքունիքի մարզպետարան	33	1070	9.2	8.0
Արարատի մարզպետարան	33	1021	9.2	7.6
Արագածոտնի մարզպետարան	26	666	7.2	5.0
Սյունիքի մարզպետարան	17	694	4.7	5.2
Վայոց Ձորի մարզպետարան	17	252	4.7	1.9
Տավուշի մարզպետարան	15	628	4.2	4.7
Արմավիրի մարզպետարան	14	1246	3.9	9.3
ԿԳՆ	11	584	3.1	4.4
Գյուղ. նախ.	11	423	3.1	3.2
Ընդամենը	316	10433	87.8	77.8

Աղյուսակ 1-ից երևում է, որ 10 մարզպետարաններն էլ առավելապես կիրառել են մեկ անձից ձեռքբերումներ, ինչը կարող է բացատրվել ինչպես կոռուպցիոն ավելի բարձր ռիսկերով, այնպես էլ ավելի ցածր կարողություններով (ինչի արդյունքում մշտապես նախապատվությունը տրվում է ոչ մրցակցային գնումներին): Ավելին, աղյուսակում ներկայացված 12 կառուցվածքային միավորներին է բաժին ընկնում մեկ անձից գնումների առյուծի բաժինը (88%), ինչը վկայում է, որ մեկ անձից ձեռքբերումները 2011 թ. աչքի են ընկել մեծ կենտրոնացվածությամբ:

Նշված 360 մեկ անձից գնման հիմքով ոչ մրցակցային ընթացակարգերից 13-ը (շուրջ 3%) կամ քանակային առումով 590 մլն դրամ ծավալով (մեկ անձից կատարված գնումների ողջ ծավալի ավելի քան 4%-ը) իրականացվել են հեղինակային իրավունք հիմքով, ընդ որում, դրանցից 9-ի (69%) պարագայում պայմանագրի կնքման և կատարման վերջնաժամկետի միջև տարբերությունները գերազանցում են 40 օրը: ԳՄՕ (<ողված 17, մաս 2) սահմանում է, որ գնումների կատարման նախընտրելի և հիմնական ընթացակարգը բաց ընթացակարգն է: Հարկ է նշել, որ թե՛ այս թե՛ օրինակ, սահմանափակ ընթացակարգերի կիրառման դեպքում կիրառվում է 40 օրյա դրույթը (հայտերի ներկայացման համար նախատեսվող ժամկետը պետք է պակաս չլինի 40 օրացուցային օրից, որը հաշվարկվում է նախաորակավորված մասնակիցների ցուցակի

հայտարարման պահից)25: Մեր կողմից 40 օրացուցային օրվա կիրառությունը ելնում է այն տրամաբանությունից, որ եթե պայմանագրի կնքման և կատարման ժամկետները գերազանցում են 40 օրացուցային օրը, ապա մեկ անձի հիմքով գնման կիրառությունն ավելի ռիսկային է թվում:

Մեկ անձից գնման հիմքով մնացած ոչ մրցակցային ընթացակարգերը կատարվել են անհետաձգելի պահանջի հիմքով (կառավարության տարատեսակ որոշումների հիման վրա):

Կայքում մեկ անձից գնումների տվյալները 2011 թ.-ի համար ավարտվում են օգոստոս ամսով: Դա նշանակում է, որ կան կայքը 2011 թ. օգոստոս-դեկտեմբեր ամիսներին ինչ-ինչ պատճառներով չի թարմացվել, որը մեր կարծիքով ավելի հավանական բացատրությունն է, կան էլ այդպիսի գնումներ այդ ժամանակահատվածում չեն եղել:

2012 թ.

2012 թ. մեկ անձից ձեռքբերումներ են իրականացրել 39 կառուցվածքային միավորներ: Ընդհանուր առմամբ, տվյալների վերլուծությունը վկայում է, որ 2012 թ. տեղի է ունեցել մեկ անձից 733 գնում, շուրջ 21.4 մլրդ դրամ ընդհանուր արժողությամբ (տես նաև Հավելված 3): 2013 թ. գնումների պաշտոնական կայքի «Հաշվետվություններ» բաժնում տեղադրվեց 2012 թ. տարեկան հաշվետվությունը, որի ուսումնասիրությունը փաստում է մեկ անձից գնումների խիստ մեծ տեսակարար կշռի մասին: Մասնավորապես, 2012 թ. պետական կառավարման մարմինների կողմից կնքված պայմանագրերի գերակշիռ մասը բաժին է ընկնում մեկ անձից գնումներին՝ շուրջ 104 մլրդ դրամ, ինչը կազմում է տարեկան ընդհանուր գնումների շուրջ 61%-ը:

Քանակային առումով ևս մեկ անձից գնումները ունեն ամենամեծ տեսակարար կշիռը, մասնավորապես, պետական կառավարման մարմինների կողմից հայտարարված և 2011 թ. ընթացքում կայացած 5245 գնման ընթացակարգերից 3798-ը (շուրջ 72%) բաժին է ընկնում մեկ անձից գնումներին:

Տվյալ միտումները վկայում են, որ 2012 թ. պետական կառավարման մարմիններն իրենց կարիքները բավարարելու համար շարունակում են նախապատվությունը տալ մեկ անձից գնումներին, ինչը խիստ մտահոգիչ երևույթ է:

Տարեկան կտրվածքով 10 և ավելի ոչ մրցակցային գնում իրականացրած

25 ԳՄՕ, Հոդված 19, 2 կետ:

պատվիրատուները (16 կառուցվածքային միավորներ) ներկայացված են Աղյուսակ 2-ում:

Աղյուսակ 2. Մեկ անձից կատարվող գնումների կազմն ու կառուցվածքը

Պատվիրատու	Մեկ անձից ձեռքբերումների քանակը 2012 թ.	Մեկ անձից ձեռքբերումների արդյունքում առաջացած պարտավորությունը, մլն դրամ	Տեսակարար կշիռը ընդհանուրում	
			քանակային	գումարային
Լոռու մարզպետարան	134	2165	18.3	10.1
Կոտայքի մարզպետարան	56	1521	7.6	7.1
Գեղարքունիքի մարզպետարան	90	2314	12.3	10.8
Արարատի մարզպետարան	59	1560	8.0	7.3
Արագածոտնի մարզպետարան	25	316	3.4	1.5
Սյունիքի մարզպետարան	16	240	2.2	1.1
Վայոց Ձորի մարզպետարան	25	246	3.4	1.1
Տավուշի մարզպետարան	33	330	4.5	1.5
Արմավիրի մարզպետարան	51	1625	7.0	7.6
Քաղշին ԾԻԳ	12	297	1.6	1.4
Աշխատանքի և սոց. նախ.	16	345	2.2	1.6
ԿԳՆ	38	990	5.2	4.6
ԿԸՀ	29	337	4.0	1.6
Տրանսպորտի ԾԻԳ	41	3275	5.6	15.3
Մշ. նախ.	12	117	1.6	0.5
ՊԵԿ	20	2723	2.7	12.7
Ընդամենը նշվածը	657	18401		
Ընդամենը	733	21405	89.6	86.0

Աղյուսակ 2-ից երևում է, որ 2012 թ. և շարունակվել է մարզպետարանների կողմից հիմնականում մեկ անձից գնման կիրառությունը: Կենտրոնացվածության առումով ևս գրեթե նույն իրավիճակն էր, ինչ 2011

թ.-ին. Աղյուսակ 2-ում նշված 16 պատվիրատուներին բաժին էր ընկնում ընդհանուր տարեկան ոչ մրցակցային գնումների 90%-ը՝ քանակային և 86%-ը՝ գումարային առումով:

733 ոչ մրցակցային ընթացակարգերից 49-ը (6.7%) կամ գումարային առումով 1656 մլն դրամը (7.7%) իրականացվել են հեղինակային իրավունք հիմքով, ընդ որում, դրանցից 36-ի կամ 73%-ի պարագայում պայմանագրի կնքման և կատարման վերջնաժամկետի միջև տարբերությունները գերազանցում էր 40 օրը: 2012 թ. իրականացված 733 ոչ մրցակցային ընթացակարգերից 74-ը /1957 մլն/ իրականացվել են «գնման անհետաձգելի պահանջ» հիմքով՝ կառավարության տարատեսակ որոշումների հիման վրա:

Միտումների վերլուծություն: Հավելված 2-ի և 3-ի վերլուծությունը փաստում է, որ 2012 թ. տեղի է ունեցել մեկ անձից ձեռքբերումների, թե՛ գումարային (շուրջ 60%-ով) և թե՛ քանակային (շուրջ 100%-ով) աճ: Նախնական գնահատումները վկայում են, որ 2013 թ. մեկ անձից գնումները կգերազանցեն 2012 թ. ցուցանիշները, ինչն ահազանգում է, որ պատվիրատուների կողմից գնալով ավելի մեծ նախապատվություն է տրվում մեկ անձից գնումներին:

Ավելին, շարունակում է այն բացասական միտումը, երբ մեկ անձից ձեռքբերումները իրականացվում են առավելապես IV եռամսյակում (տես Հիմնախնդիր 5):

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԿՆՔՄԱՆ և ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԵՐՋՆԱԺԱՄԿԵՏԻ և ՆՐԱՆՑ ԵՂԱԾ ՄԻՋԱ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅԻՆ ԼԱԳԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

2011 թ. մեկ անձից գնման ընթացակարգով կնքված պայմանագրերից որոշները (36 հատ կամ 10%) չունեին կատարման վերջնաժամկետ (նշվում է մինչև պարտավորությունների ամբողջական կատարումը): Ընդ որում, տեղադրված պայմանագրերից մեկը չուներ ոչ կնքման և ոչ էլ կատարման ամսաթիվ:

Մեկ անձից գնման ընթացակարգով կնքված 360 պայմանագրերից 295-ի դեպքում (շուրջ 90%) պայմանագրի կնքման և պայմանագրի կատարման ժամկետների միջև ժամանակային «լագը» գերազանցում էր 40 օրը: 2012 թ. մեկ անձից գնման հիմքով ոչ մրցակցային եղանակով կնքված 733 ընթացակարգերից 387-ի (շուրջ 53%) պայմանագրի կնքման և պայմանագրի կատարման ժամկետների միջև ժամանակային «լագը» գերազանցում էր 40 օրը:

Իհարկե, 40 օրյա ժամկետի գերազանցումը երբեմն կարող է պայմանավորված լինել օբյեկտիվ իրողություններով, օրինակ, գնման առարկան ներմուծվելու է, ինչը կարող է լոգիստիկ տեսանկյունից նույնիսկ գերազանցել 40 օրյա ժամկետը, սակայն, այդուհանդերձ, ուսումնասիրությունները վկայում են, որ նման դեպքերը բավական քիչ են, և հիմնականում գործ ունենք ոչ այնքան հրատապ գնումների հետ: Այս մասով ավելի բնութագրական ցուցանիշ կարող է լինել, օրինակ, մեկ անձի մասով հավանություն ստանալու ու պայմանագրի կնքման միջև ժամանակային «լագի» ուսումնասիրությունը, ինչը սակայն հանրային տեղեկատվություն չէ և կարող է իրականացվել միայն ֆինանսների նախարարության (ՖՆ) կողմից:

ՄԵՎ ԱՆՁԻՑ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ ԳՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ելնելով կարմիր դրոշների կիրառման տրամաբանությունից՝ մոնիտորինգի արդյունքում առանձնացվել են կոռուպցիոն ռիսկերի տարրեր պարունակող մրցույթները: Մասնավորապես, 2011 թ. կատարվել է 5 հատ 0-ով վերջացող պայմանագրային գներով (իսկ այդպիսի գնումները համարվում են ռիսկային) 50 մեկ անձից գնում (14%), իսկ 2012 թ.-ին՝ 141 (19%): Ռիսկային այսպիսի մրցույթների արդյունքում պետության կուտակած պարտավորությունը 2011 թ. կազմել է 1.5 մլրդ դրամ (11%), իսկ 2012 թ.-ին՝ 3.5 մլրդ դրամ (16%): Այսպիսով, մենք ականատես ենք մի մտահոգիչ միտումի, երբ ոչ մրցակցային եղանակով ձեռքբերումների մեջ 2011 թ. համեմատ 2012 թ.-ին էապես ավելացել է «կասկածելի» գներով պայմանագրերի տեսակարար կշիռը:

Բացի այդ, ներկայացվել են տարեկան կտրվածքով մեկ անձի հիմքով 4 և ավելի անգամ պայմանագիր կնքած սուբյեկտները (տես Աղյուսակ 3՝ 2011 թ.-ի և Աղյուսակ 4՝ 2012 թ.-ի համար): Այդ կազմակերպությունների մասով փորձ է կատարվել:

- ա) ներկայացնել համացանցում նրանց վերաբերյալ ռիսկային հրապարակումները,
- բ) ներկայացնել հիմնադիրների և կազմակերպության գրանցման մասին տեղեկությունները՝ «e-register.am» կայքում զետեղված տեղեկությունների հիման վրա:

Հարկ է նշել, որ Աղյուսակ 3-ում ներկայացված կազմակերպությունները միասին կազմում են ընդհանուր ոչ մրցակցային ձեռքբերումների 10%-ը՝ գումարային և 11%-ը՝ քանակային առումով: Աղյուսակ 4-ում ներկայացված կազմակերպությունները միասին կազմում են ընդհանուր ոչ մրցակցային ձեռքբերումների 38%-ը և գումարային, և քանակային առումով:

Աղյուսակ 3-ում ներկայացված կազմակերպությունների ուսումնասիրությունը վեր է հանում ուշագրավ հանգամանքներ, Մասնավորապես, «Տող Աստղ» ՍՊԸ-ն միաժամանակ իրականացնում է և կենտրոնացված մկնանման կրծողների դեմ ծառայությունների մատուցում, և շինարարություն, ինչը խիստ տարօրինակ է: Միաժամանակ, «Խապարտշին» ՍՊԸ-ից մեկ անձի հիմքով ձեռքբերում է կատարվել, մինչդեռ նրա լիցենզիա կասեցված է եղել:

Աղյուսակ 4-ում ներկայացված կազմակերպությունների ուսումնասիրությունը նույնպես վեր է հանում հետաքրքիր փաստեր,

Մասնավորապես, «Բագարանի բարիք» ՓԲԸ-ից մեկ անձի հիմքով ձեռքբերում է իրականացվել վերջինիս սև ցուցակում լինելու պարագայում: Կան դեպքեր, երբ առկա է փոխկապակցվածություն, ինչպես նաև մեկ անձի հիմքով պայմանագիր է կնքվում այն կազմակերպությունների հետ, որոնց շինարարական լիցենզիաները կասեցված են եղել:

Պետական գնումների համակարգում լայնորեն ընդունված միջազգային նորմերը ունեն որոշ շեմեր, մասնավորապես, մեկ անձից ձեռքբերումները չպետք է գերազանցեն 10%-ը քանակային առումով և 5%-ը գումարային առումով: Ինչպես ցույց է տալիս առկա պրակտիկան ՀՀ-ում, մեկ անձից գնումները գերազանցում են նշված սահմանաչափերը 5 և ավելի անգամ: Ավելին, միտումները վկայում են, որ մեկ անձից ձեռքբերումների տեսակարար կշիռը գնալով ավելանում է:

ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

1. 2011թ. մեկ անձից գնումների մասով վիճակագրությունը թերի է ու ոչ լիարժեք:
2. «e-gov.am» կայքի «Մեկ անձից կատարվող գնումներ» բաժնում ներկայացված տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է այն մասին, որ գնալով ավելանում են մեկ անձից ձեռքբերումները թե՛ քանակային և թե՛ գումարային առումներով, ինչն էականորեն բարձր է միջազգայնորեն ընդունված նորմերից: Ավելին, միտումները վկայում են, որ մեկ անձից ձեռքբերումների տեսակարար կշիռը գնալով ավելանում է:
3. «e-gov.am» կայքի «Մեկ անձից կատարվող գնումներ» խորագրում ներկայացված տվյալները պարունակում են բազում թերություններ: Տվյալների ուսումնասիրությունը լուրջ հիմքեր է տալիս կասկածելի համարելու անհետաձգելիության հիմնավորմամբ իրականացված՝ մեկ անձից գնումների իրական անհետաձգելիությունը: Նշված հանգամանքն էականորեն անդրադառնում է պետական միջոցների ծախսերի արդյունավետության վրա:
4. Մեկ աղբյուրից գնումների մեթոդի չհիմնավորված կիրառումը շարունակվում է մրցակցության բացակայության պատճառաբանությամբ: Չնայած ՀԲ առաջարկությունների հիման վրա ՖՆ հրամանով որոշակիորեն կանոնակարգվել է արտակարգ և անհետաձգելի իրավիճակների միջև անորոշությունը, սակայն բավական շատ են այն դեպքերը, երբ ՖՆ հրամանը չի կենսագործվում ժամկետների առումով²⁶:
5. Հավելված 2 և Հավելված 3-ում ներկայացված միտումները վկայում են, որ առկա է սեզոնայնություն, մասնավորապես, թե՛ 2011 և թե՛ 2012 թվականներին 1 եռամսյակում տեղի են ունեցել ավելի քիչ քանակությամբ մեկ անձից ձեռքբերումներ, քան մյուս եռամսյակներում: Սովորաբար բյուջետային միջոցների ուշ հատկացումը (բնութագրական է տարվա 1 եռամսյակում) հաճախ հանգեցնում է մեկ աղբյուրից գնման կիրառմանը, քանի որ մինչև ֆինանսական տարվա ավարտը մրցակցային գնում կատարելու համար քիչ ժամանակ է մնում: Պատվիրատուներն օգտվում են այս ձևից՝ մինչև ֆինանսական տարվա ավարտը չօգտագործված միջոցների կորուստը կանխելու համար:
6. Նկատելի է որոշ պատվիրատուների կողմից որոշ մասնակիցների

²⁶ Տես 2 կետի բ ենթակետում նշված ժամկետներ, ՖՆ, 147-Ն <http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=63929>

նախապատվելիություն տալը և նրանց հետ պարբերաբար մեկ անձի հիմքով գնումների իրականացումը:

Բացի մոնիտորինգային չափանիշներով անմիջականորեն գնահատվող արդյունքներից, հարգացրույցների և մեկ անձից գնումների տվյալների վերլուծության ընթացքում նկատվել են այնպիսի մտահոգիչ երևույթներ, ինչպիսիք են.

- գնումների իրականացումը փոխկապակցված անձանցից,
- գնումների իրականացումը սև ցուցակում հայտնված կամ լիցենզիայի հետ կապված խնդիրներ ունեցող ընկերություններից,
- տեխնիկական բնութագրերի հարմարեցում առանձին արտադրողներին,
- գնումների իրականացումը շուկայականից բարձր գներով:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Բարձրացնել «e-gov.am» կայքի «Մեկ անձից կատարվող գնումներ» խորագրի ներքո տեղադրվող տեղեկատվության որակը, մասնավորապես, համապատասխանեցնելով մեկ անձից կատարվող գնումների բաժինը տեղեկատվության մասով կառավարության որոշման պահանջների հետ:
2. Ուսումնասիրել մեկ անձից գնումների հիմքերը և միջոցառումներ ձեռնարկել կանխելու ոչ պատշաճ հիմնավորմամբ ընթացակարգերի կիրառությունը՝ ընդհուպ մինչև մամուլում հրապարակումների մասով պարզաբանումների ներկայացումը:
3. Հրապարակել համայնքներում համակարգողների հետ փոխկապակցված անձանց ցանկը:
4. Թարմացնել և պարբերաբար հրապարակել գործող բացառիկ լիցենզիաներ ունեցող ընկերությունների ցանկը:
5. Տալ լրացուցիչ հիմնավորումներ, որոնք ցույց կտան, որ գնման անհետաձգելիությունը չի առաջացել պատվիրատուի գործողության, անփութության կամ անբարեխղճության հետևանքով:

Աղյուսակ 3. Մեկ անձի հիմքով իրականացված գնումների կազմն ու կառուցվածքը, 2011 թ.

Ոչ միջանցային երկամսյակ ընտրված կազմակերպությունը	Տվյալ կազմակերպությունից մեկ անձի հիմքով կատարված ձեռքբերումների թիվը /հատ/	Տվյալ կազմակերպության համար մեկ անձի հիմքով կատարված ձեռքբերումների գծով պետության կուտակված պարտավորությունը /մլն դրամ/	Ոչ միջանցային երկամսյակ ընտրված պատվիրատուն	Ներկայացվածությունը համացանցում ²⁷	Հիմնադիրները և գրանցման ժամանակաշրջանը ²⁸
1 «Աշխարհ» ՍՊԸ	4	212.2	Կոտայքի մարզպետարան	Չկա	ԵՓԻԵՄՅԱՆ, ՍԱՐԴՆ ՍԱՐՏՈՒՆՈՒ, 2005-12-27
2 «Գոհարիկ» ՍՊԸ	4	275.2	Շիրակի մարզպետարան	Չկա	ՄՈՒՐԱՅԱՆ ՍՄԱՅԻ, ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ ՍԱՀԻՏ, 1994-08-19
3 «Գլեդշին» ՍՊԸ	4	43.6	Արագածոտնի մարզպետարան	Չկա	ԿԱՐՄԿԵՏՅԱՆ ԷԿԱՐԴ, 2009-04-02
4 «Ինտերկապա» ՍՊԸ	4	217.4	Կոտայքի մարզպետարան	http://www.ipages.am/com-party-3129	ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ՖՐՈՒՆԸԻԿ, 1999-12-09
5 «Մսապարտշին» ՍՊԸ	6	54.7	Արագածոտնի մարզպետարան	http://www.artis.am/Document-View.aspx?DocID=75542 ²⁹	ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ ՍՐԿԱՊ ՊԱՐՈՒՅԻՐ, 2006-11-01
6 «Կապանի նորոգչին» ՍՊԸ	4	281.2	Սյունիքի մարզպետարան	http://marketplace.smednc.am/am/companies/show/2235	ՓԱՐՄՅԱՆ ՈՒԶՄԻԿ, 2008-10-02
7 «Հայկասար» ՍՊԸ	4	10.4	Շիրակի մարզպետարան	Չկա	ՀԱՐՈՒՅՈՒՆՅԱՆ ՀԱՐՈՒՅՈՒՆ, 2010-01-20
8 «Ռոստիգ» ՍՊԸ	4	147.8	Կոտայքի մարզպետարան	Չկա	ՄԿՐՏՅՅԱՆ ՈՒԶՄԻԿ, 2004-11-15
9 «Ցող Ստալ» ՍՊԸ ³⁰	4	41.8	Գյումրի /Սյունիքի մարզպետարան	Չկա	ՍԱՐԳՍԻԱՆ ԱՐԱՅԻԿ, 2001-02-28
Ընդամենը	38	1284.3			

.....

27 Հասցեանցում ներկայացվածության բաղադրիչի շրջանակներում ուսումնասիրվում է ընկերության կայքի առկայությունը, ինչպես նաև տվյալ կազմակերպության վերաբերյալ հնարավոր ռիսկային իրադարձությունները:

28 E-register.am կայքում գրանցված տվյալներ: Մեր կարծիքով, ինչպես վերը է գրանցված կազմակերպությունը, այնքան այլ հավասար պայմաններում նվազում է նրա մատուցած ծախսերի ծավալը:

29 Լիցենզիան կասեցվել է:

30 Ոմնի անամաբաժնուհիներն ու շինարարության լիցենզիա:

Աղյուսակ 4. Մեկ անձի հիմքով իրականացված գնումների կազմն ու կառուցվածքը, 2012 թ.

	Ոչ մրցակցային եղանակով ընտրված կազմավերությունը	Տվյալ կազմավերությունից մեկ անձի հիմքով կատարված ձեռքբերումների թիվը /հատ/	Տվյալ կազմավերության հանդեպ մեկ անձի հիմքով կատարված ձեռքբերումների գծով պետության կարտավորությունը /մլն դրամ/	Ոչ մրցակցային եղանակ ընտրած պատվիրատուն	Ներկայացվածությունը համացանցում ³¹	Հիմնադիրները և գրանցման ժամանակաշրջանը ³²
1	«Աշխարհ» ՍՊԸ	Աշխարհ ՍՊԸ	5	Կոտայքի մարզպետարան	Չկա	ԵՓՐԵՄՅԱՆ ՏԱՐՈՆ ՄԱՏՈՒՆՆՈՒ, 2005-12-27
2	«Բազարանի բարիք» ՓԲԸ ³³	5	22.3	4 տարբեր պատվիրատուներ	http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:bRyCDLrImsj:gnummer.am/cank-sahm.doc+&cd=5&hl=hy&ct=clink&gl=am http://www.armtimes.com/8767	ԲԱՄՆԵՏՆՈՒՆ, 2004-05-31
3	«Արցախյան ինստիտուտ» ՓԲԸ	18	73	ՀՀ ՏԿՆ ՄԻԳ/Կոտայքի մարզպետարան	http://www.ipages.am/com-pary-4270 http://www.artsakhroad.am/	Տերևկությունը բացակայում է կայքից
4	«Բարոյամյանշին» ԲԲԸ	6	247	Արմավիրի մարզպետարան	http://bshin.am/	Մանվելյան Վարդան, Գրիգորյան Արամ, Վարդանյան Գագիկ, 1995-07-06
5	«Գեոլոգիայի և բարոնեագրության կենտրոն» ԴՈՒԿ	5	309	Անշարժ գույքի կարգադրի պետական կոմիտե	http://www.spyur.am/am/companies/center-of-geodesy-and-cartography/746	Անշարժ գույքի և կարդիոնական կոմիտե ³⁴ , 2003-11-14
6	«Գրեդին» ՍՊԸ	6	49	Արագածոտնի մարզպետարան	Չկա	ԿԱՐԱՆԵՏԱՆ ԷԴՎԱՐԴ, 2009-04-02

7	«ԵՍ ԵՎ ՆԱ» ՍՊԸ	7	164	Արագածոտնի մարզպետարան	Կան հրապարակումներ ³⁵ , որ այս ընկերությունը փոխկապակցված է մարզպետին, ինչը հաստատվում է մեր կողմից	ՍԱՀԱԿՅԱՆ ՆԱԻՐԻ, 2006-11-09
8	«Չանգակ 97» ՍՊԸ	6	282	ԿԳՆ	http://www.airmproduct.am/zangak-97-printing/	ՄՆԱՅՎԱԿՅԱՆ ՄԱՆՈ, ՄԿՐՏՅԱՆ ՍՈԿՐԱՏ 1997-10-01
9	«Էրվարդ Աբգարյան» ՍՊԸ	5	210	Գեղարքունիքի մարզպետարան	Չկա	ԱՐԳԱՐՅԱՆ ԷՐՎԱՐԴ, 2004-02-20
10	«Իջևանի ճՇՇ» ՓԲԸ	5	1267	Տավուշի մարզպետարան/ ՀՀ ՏԿՆ ԾԻԳ	http://168.am/2013/05/21/227639.html http://www.mtc.am/main.php?lang=1&page_id=580	Չկա
11	«Լևոն Երկրորդ» ՍՊԸ	7	140	ՀՀ ՏԿՆ ԾԻԳ/ Տավուշի մարզպետարան	http://smednc.am/index.php/trade/design/frontend/smednc/design/frontend/smednc/loader.swf?laid=2&com=module&module=static&id=472	ՄՆՏՈՆՅԱՆ ՖԼՈՐԱ, ՄՆՏՈՆՅԱՆ ԼԵՎՈՆ, ՖԼՈՐԱ ԱՆՏՈՆՅԱՆ 1998-06-22
12	«Լուդի ճՇՇ» ՓԲԸ	5	201	Լոռու մարզպետարան	http://www.construction.am/arm/page.php?id=1041	1995-02-03 ³⁶
13	«Հարի ֆոնսայթ» ՍՊԸ	8	26.3	4 տարբեր պատմիրատուներ	Չկա	ՀՈՎԱԵՓՅԱՆ ԴԱԿԻԹ ՀՈՎԱԵՓԻ, ՀՈՎԱԵՓՅԱՆ ԻԳԻԹ ՀՈՎԱԵՓԻ 2009-05-04
14	«Հայաստանի ավտոմոբիլային ճանապարհների տնօրինություն» ՊՈԱԿ	6	15	ՀՀ ՏԿՆ ԾԻԳ	http://www.mtc.am/main.php?lang=1&page_id=520	ՀՀ ՏՐԱՆՍՊՊԵԿՎԱՊԻ ՆԱԽ. 2005-02-18
15	«Հերմես» ՍՊԸ	5	10	Արարատի մարզպետարան	Չկա	Մի քանի հատ կա նաև անունով

16	«Հուշարձանների վերականգնման կենտրոն» ՓԲԸ	6	61.8	Նշակայի նախարարություն	http://mincult.am/ministry_staff.html	ՀՀ Մշակույթի նախարարություն, 2010-03-30
17	«Նարաբլիսա» ՍՊԸ	5	22.9	Լոռու մարզպետարան	http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=7615337	Գրիգորյան Էմիլյան, 2002-06-21
18	«Ճաննախագիծ ինստիտուտ» ՍՊԸ	10	69.7	4 տարբեր պատվիրատուներ	http://www.kamurjshin.am/am/showpartner/30/	ԱՐԱՔԵԼՈՎ ԱՆԱՏՈՒԻ և այլ թվով 16 ինստիտուտներ, 1995- 12-19
19	«Մ.Սիսակյան» ՍՊԸ	6	136	Լոռու մարզպետարան	Չկա	Միսկյան ՀԱՅԿ ԶԱՔՄԻ, ՄԱԿԱՐՅԱՆ ԳԱԳԻԿ Լ, 1994-07-19
20	«Միլաքս Գրուպ» ՓԲԸ	7	443	Արմավիրի մարզպետարան	http://www.construction.am/arm/page.php?id=239	ՏԵՐ-ՊՈՂՈՍՅԱՆ ԱՐԱՅԻԿ, 1995-05-02
21	«Նորը տեղեկատվական կենտրոն» ՓԲԸ	9	290	Աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարարություն	http://www.norq.am/home/	ՀՀ ԱՌՏԻԱԿԱԿԱՆ ԱՐՄԱՀՈՎ. ՆԱԽ, 2000- 11-29
22	«Ճանթ-Սեյրան» ՍՊԸ	8	559	Գեղարքունիքի մարզպետարան	http://www.chi.am/index.cfm?objectID=80F51EE0-8DC0-11E09A42005056A30FF7&year=2009&month=10&leacyURL=091031/0910310838	ՂՈՒԿԱՅԱՆ ԱՐՄԵՆ, ՊՈՂՈՍՅԱՆ ԳԱԳԻԿ, 1996-01-23
23	«Սարկոլի» ՍՊԸ	5	71.2	Վայոց Ձորի/Սյունիքի մարզպետարան	http://marketplace.smedinc.am/am/companies/show/3459	ՍԱՐԳՅԱՆ ՌԱԶՄԻԿ, ՍԱՐԳՅԱՆ ՍԱՐԳՍԻ, ՍԱՐԳՅԱՆ ԿԱՐԵՆ 2001-02-05
24	«Վառնաշ» ՍՊԸ	6	63.7	Լոռու մարզպետարան	http://www.ipages.am/company-1291 http://www.tert.am/am/news/2011/06/13/case2/	ՄԱՐՈՒՅԱՆ ԱՏՅՈՒԼ, ՎԱՌՅԱՆ ԱՐԵԱԿ ՀՂՈՍՏԻ, ՎԱՐՅԱՆ ՄԱԿԻԶ, Արշակ Վարդյան 1995- 10-30

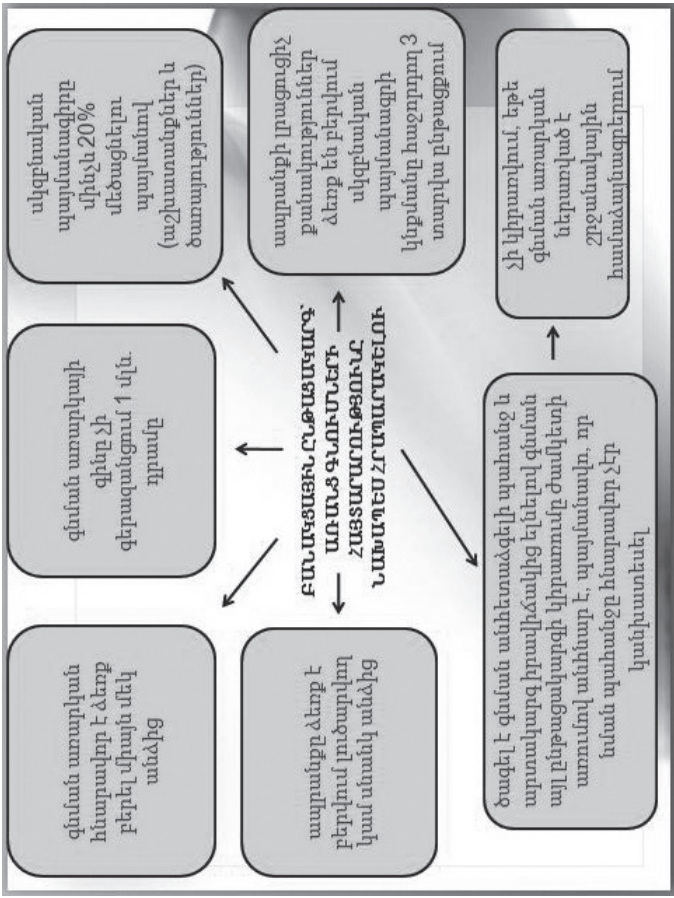
25	«Տիգրան Մե» հրատարակչություն» ՓԲԸ	15	250.8	ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով	http://www.tigran-mets.am/	ԿՈՒԵՏԻՎ (148), 1997-09-29
26	«Տրանսնավագիծ հնստիտուտ» ՓԲԸ	7	34.3	Կոտայքի մարզպետարան	http://www.ipages.am/company-1604	չկա
27	«Արզիշտի 1» ՍՊԸ	4	165	Լոռու մարզպետարան	Կան հրապարակումներ ³⁹ , ող այս ընկերությունը փոխկապակցված է Կանաձորի քաղաքապետին, ինչը հաստատվում է մեր կողմից	ԴԱՐՐԻՆՅԱՆ ՍԵՅՐԼԱ, ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ ԱՐԱՅԻԿ, ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ՎԻԳԵՆ 1996-12-23
28	«Արմենիա-Թրավել+Մ» ՍՊԸ	4	7.6	ԱԳԼ/«Պետական արարողակարգի ծառայություն» գործակալություն	http://www.armeniatravel.am/	ԿՊՐՅԱՆ ՍԱՐԻՆԵ, 1996-11-29
29	«Գազդոբեր» ՍՊԸ	4	21.3	Արարատի մարզպետարան	http://www.ipages.am/company-1693	ԹԱՐԵՎՈՅԱՆ ՌՈՒԲԵՆՏ, 1999-09-08
30	«Գլաձոր-1» ԱԿ	4	13	Վայոց ձորի մարզպետարան	http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=46239 ⁴⁰	ԳԱՍՊՈՐՅԱՆ ՎԱՐԴԱՆ, 1995-10-20
31	«Էրիթ Պրինտ» ՍՊԸ	4	79.8	ԿԳՆ	http://www.editorprint.am/	ՔՅՈՒՐԻՔՅԱՆ ՌՈՐԻՐԳ, 1995-09-08
32	«Էլեկտրոննախագիծ» ՓԲԸ	4	15	Արմավիրի մարզպետարան	http://www.construction.am/arm/page.php?id=173	Բաժնետերեր, 2005-06-17
33	«Թվ 28 ՇՄՇ» ԲԲԸ	4	14.7	Արարատի մարզպետարան	http://www.spyur.am/arm/companies/tv-28-shmsh/30248	Բաժնետերեր 1998-02-16
34	«Էլյուրոնետ» ՍՊԸ	4	20.7	3 պատվիրատու	http://www.construction.am/arm/page.php?id=1263	ԳՈՒՆԱՆՅԱՆ ՊԵՏՐՈՍ, ՔՈՉԱՐՅԱՆ ԷՐՎԱՐԴ 2002-08-13
35	«Իշխանատակ» ՍՊԸ	4	161.4	Գերարդունիքի մարզպետարան	http://spyur.am/arm/companies/ishkhanatak/88117	ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ ՀԵՆՐԻԿ, 1999-09-30

36	«Լոռուցի Քարեգործ» ՍՊԸ	4	43.4	Լոռու մարզպետարան	http://ns1.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=70595&DocID_AM=70595&DocID_RU=0&DocID_EN=0 ⁴¹	ՔՈՉԱՐՁԱՆ ԷՌՎԱՐԴ, 2008-04-07
37	«Իսաչմիշիչն» ՍՊԸ	4	32.8	Տավուշի մարզպետարան	http://marketplace.smedinc.am/en/companies/show/204	ՀԱՐՁՑԱՆ ՄԻՇԱ, 2005-10-28
38	«Հ.Պողոսյան» ՍՊԸ	4	81.3	Լոռու մարզպետարան	http://lori.gov.am/news/item/2012/09/27/news/	ՊՂՂՈՍՅԱՆ ՀՈՎԻԿ, 2006-10-11
39	ՀԱԷԿ «Շինարարություն» ՓԲԸ	4	242.8	Արմավիրի մարզպետարան	http://www.haekishin.am/	«ՀՐԻՐՈՆԵՆՐԳԱՇԻՆ» ՊՓԲԸ, 1999-11-25
40	«Հայք-41» ԲԲԸ	4	166.9	Գեղարքունիքի մարզպետարան	Չկա	Կողեկարիկ, 1995-07-10
41	«ՀՀ նախագծերի պետական արտագերատեսչական փորձաքննություն» ՓԲԸ	4	11.7	«Քարաքաշինական ՇՐԳ» պետական հիմնարկ	http://www.spyr.am/am/companies/armenian-state-non-departmental-expert-commission-for-construction-designs/3076	Բաժնետերեր, 2007-06-15
42	«Հուսալի Կամար» ՍՊԸ	4	23.1	ՊԵԿ	Չկա	ԱՌՎԱՔԷԼՅԱՆ ՎԱԼԷՐԻԿ, 2009-02-09
43	«Ճամբարակի ճՇՃ» ԲԲԸ	4	72.7	Գեղարքունիքի մարզպետարան	http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=70936&DocID_AM=70936&DocID_RU=0&DocID_EN=0 ⁴²	Բաժնետերեր, 1998-05-12
44	«Շինարար-10» ՍՊԸ	4	142.3	Գեղարքունիքի մարզպետարան	http://www.ipages.am/com-pary-3009	ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ ՎԼԱՐԻՄԻՐ, ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ ՄԿՐՏԻՉ 1997-04-10

45	«Ուսմար» ՍՊԸ	4	90.9	Սյունիքի մարզպետարան	http://www.construction.am/arm/page.php?id=1039	ՈՍԿԱՆՅԱՆ ՆԵԼՍՈՆ, ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ ԱՆՎԿԻՏ, ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ ԱՐԹՐՈՐ 2012-10-10
46	«Սահակյանշին» ՓԲԸ	4	1368	ՊԵԿ	http://www.sahakyanshin.am/jobs/index_hy	ՍԱՀԿԿՅԱՆ ՍՈՒՐԵՆ, ՍԱՀԿԿՅԱՆ ՀՈԿՎԱՆՆԵՍ, ՄԱՐՏՈՅԱՆ, ԶԱՐՈՒՀԻ 1999-03-26
47	«Վանադի» ՍՊԸ	4	29.6	Լոռու մարզպետարան	http://www.construction.am/page.php?id=930	ՂՈՒԿԱՅԱՆ ԱՐԵՆՎԻՐ, 2003-03-04
48	«Տելսպրոնելտ» ՍՊԸ	4	7.4	Լոռու մարզպետարան	http://www.construction.am/arm/page.php?id=1069	Բաժնետերեր, 1996-04-25
49	«Տիտանյան Երբայրներ» ՍՊԸ	4	97.2	Լոռու մարզպետարան	Չկա	ՏԻՏԱՆՅԱՆ ՍԱՆԱՍՐ, և բաժնետերեր 1995-09-22
50	«Տոյոտա Երևան» ՍՊԸ	4	63.2	4 պատվիրատու	http://toyota.am/index.php?lang=1&id=5	ՔՈՉԱՐՅԱՆ ԱՆԴՐԿ, ՄԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ ՍԱՐԿԷԼ, ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ, ԳԶՈՐՅԱՆ ՎԱՀԵ 2006-09-05
51	«ԲՎԷ-նախագիծ» ՍՊԸ	4	18.5	Լոռու/Տալուշի մարզպետարան	http://www.construction.am/arm/page.php?id=1264	ՔՈՉԱՐՅԱՆ ՎԱՀԵ, ՔՈՉԱՐՅԱՆ ԷԴԿԱՐԴ, 2004-01-13
	Ընդամենը	283	8220.3			
	Ընդամենը	38%	38%			

-
- 31 Համացանցում ներկայացվածության բաղադրիչի շրջանակներում ուսումնասիրվում է ընկերության կայքի արկայությունը: ինչպես նաև տվյալ կազմակերպության վերաբերյալ հնարավոր ռիսկային հրապարակումները:
- 32 E-register.am կայքում գրանցված տվյալներ: Մեր կարծիքով, ինչքան վաղ է գրանցված կազմակերպությունը, այնքան այլ հավասար պայմաններում նվազում է նրա մատվ ռիսկայնությունը:
- 33 Տարրորինակ է այն հանգամանքը, որ 2012թ. ընկերությունը գտնվել է սև ցուցակում, սակայն նույն 2012թ. նրա հետ կնքվել է 5 մեկ անձից ձեռքբերում նախատեսող պայմանագիր:
- 34 Համանայն e-register.am կայքի գործունեությունը դադարեցված է:
- 35 <http://hayeli.am/article/112064/>
- 36 Հիմնադիրների մասին տեղեկություն չկա:
- 37 Լիցենզիան կասեցվել է:
- 38 Կան հրապարակումներ /Չորրորդ իշխանություն/, որ այս ընկերությունը փոխկապակցված է մարզպետին, ինչը հաստատվում է մեր կողմից:
- 39 <http://hetq.am/arm/news/9100/>
- 40 Լիցենզիան կասեցվել է:
- 41 Լիցենզիան ուժը կորցրած է ճանաչվել:
- 42 Լիցենզիան ուժը կորցրած է ճանաչվել:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1.

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2.

ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱՇԽՎԱԾՔԸ 2011 Թ.

Հոն.	Փետ.		Մարտ		Ապրիլ		Մայիս		Հունիս		Հուլիս		Օգոս.		Ընդամենը		
	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	
1	0.1	2	0.2	42	1.0	58	2.7	178	6.2	38	1.0	31	1.7	10	0.4	360	13.4
0.3	0.8	0.6	1.5	11.7	7.9	16.1	20.1	49.4	46.3	10.6	7.5	8.6	12.4	2.8	3.5	100%	100%

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3.

ՄԵԿ ԱՆՁԻՑ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱՇԽՎԱԾՔԸ 2012 Թ. ՄԼՐԴ ԴՐԱՄՆԵՐՈՎ

Հոն.	Փետ.		Մարտ		Ապրիլ		Մայիս		Հունիս		Հուլիս		Օգոս.		Սեպտ.		Հոկտ.		Նոյ		Դեկտ.		Ընդամենը		
	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	Ք	Սյրոյ	
43	1.7	15	0.4	16	0.1	48	1.6	42	2.5	69	1.3	169	5.0	39	3.2	35	1.4	39	0.3	134	2.1	84	1.4	733	21.4
5.9	8.2	2	2.2	0.6	6.5	7.5	5.7	11.9	9.4	6.4	23.1	23.6	5.3	15	4.8	6.5	5.3	1.6	18.3	9.9	11.5	6.6	100%	100%	

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Պետական գնումներում հիմնական կանխավարկածն այն է, որ առանձնահատուկ տեսակի և նշանակության պայմանագրերը պետք է կնքվեն կիրառելով մրցակցային ընթացակարգը, որը հրապարակային է, արդար և թափանցիկ՝ ապահովելով հնարավորությունների և վերաբերմունքի հավասարություն մասնակիցների համար: Կան միայն սահմանափակ դեպքեր, երբ գնման գործընթացը կազմակերպվում է ոչ մրցակցային ընթացակարգով⁴³:

Սույն հոդվածում իրականացվել է առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգերի⁴⁴ ուսումնասիրություն: Մասնավորապես, եթե պատվիրատուն ցանկանում է պայմանագիր կնքել ոչ մրցակցային ընթացակարգով, կիրառելով այսպես կոչված «առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգը», ապա այդ ընթացակարգը կարող է կիրառվել, եթե առկա են Հանձնարարականում սահմանված հատուկ պայմանները: Արդարադատության Եվրոպական դատարանը (ԱԵԴ) հաստատել է, որ ոչ մրցակցային ընթացակարգը պետք է կիրառվի միայն բացառիկ դեպքերում:

Նախատեսված են միայն շատ սահմանափակ դեպքեր, երբ պայմանագիրը, որը հատուկ տիպ և արժեք ունի, ինչը նշանակում է, որ այն բավարարում է Հանձնարարականի բոլոր պայմաններին, կարող է կնքվել առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգով՝ առանց մրցակցային ընթացակարգի կիրառման:

ԱԵԴ նախադեպային իրավունքից պարզ է դառնում, որ հնարավորությունը վերապահումներ անել ԵՄՊՏ-ում առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգի կիրառման պայմաններին շատ սահմանափակ են: Պատվիրատուի վրա դրված է պատասխանատվություն ապացուցելու համապատասխանությունը այս մոտեցումը արդարացնող պայմանների հետ:

43 ԵՄ Հանձնարարականով նախատեսված գնումների հիմնական մրցակցային ընթացակարգերն են բաց ընթացակարգը, սահմանափակ ընթացակարգը, մրցակցային երկխոսության ընթացակարգը և հայտարարությունը նախապես հրապարակելով բանակցային ընթացակարգը: Բաց ընթացակարգը և սահմանափակ ընթացակարգը նախընտրելի ընթացակարգերն են, և դրանք կարող են օգտագործվել առանց որևէ պայմանի բավարարման: Մրցակցային երկխոսության ընթացակարգը և հայտարարությունը նախապես հրապարակելով բանակցային ընթացակարգը կարող են կիրառվել, եթե առկա են դրանց կիրառման համար սահմանված պայմանները: Հանձնարարականով սահմանված են նաև հատուկ ընթացակարգեր, որոնք կարող են օգտագործվել բնականաբանաշինության սուբսիդավորված ծրագրերի, հանրային աշխատանքների կոնցեսիաների և նախագծման ընթացակարգերի դեպքում:

44 Ներկա օրենսդրությունում տվյալ եզրույթն օգտագործվում է մեկ անձից գնումների համար:

Վերապահումները տարբերվում են՝ համաձայն պայմանագրի տեսակի և հանգամանքների: Դրանք են.

Վերապահումներ հանրային աշխատանքների կատարման, հանրային մատակարարման և հանրային ծառայությունների մատուցման պայմանագրերի համար:

- Ներկայացվել են սահմանված պահանջներին չհամապատասխանող հայտեր. երբ բաց կամ սահմանափակ ընթացակարգերի կիրառման արդյունքում ստացվել են սահմանված պահանջներին չհամապատասխանող հայտեր և էականորեն չեն փոխվում պայմանագրի պայմանները:
- Տեխնիկական կամ գեղարվեստական արդյունքների կամ բացառիկ իրավունքների պաշտպանություն. երբ տեխնիկական կամ գեղարվեստական արդյունքների կամ բացառիկ իրավունքների պաշտպանության հանգամանքով պայմանավորված պայմանագիրը կարող է
- կնքվել միայն որոշակի մասնակցի հետ:
- Ծայրահեղ անհրաժեշտություն. Իրադարձությունների պատճառով, որոնք պատվիրատուն չէր կարող կանխատեսել, երբ բաց կամ սահմանափակ ընթացակարգերի կիրառումը ժամկետի առումով անհնար է և եթե դա համարվել է խիստ անհրաժեշտ:

Վերապահումներ հանրային մատակարարման պայմանագրերի համար.

- Արտադրանք, որն արտադրված է միայն հետազոտության և զարգացման նպատակներով. Եթե ներգրավված արտադրանքը արտադրված է բացառապես հետազոտության, գիտափորձերի, կրթության կամ զարգացման նպատակներով:
- Լրացուցիչ ապրանքների ձեռքբերում սկզբնական մատակարարից. ձեռք են բերվում ապրանքների լրացուցիչ քանակություններ, որոնք նախատեսված են մատակարարի կողմից նախապես մատակարարված սարքավորումները (կառուցվածքները) փոխարինելու կամ լրացնելու համար, և սկզբնական մատակարարի փոփոխությունը կպարտադրի պատվիրատուին ձեռք բերել այլ հատկանիշներ ունեցող ապրանքներ, ինչը շահագործման ու պահպանման առումով կառաջացնի անհամատեղելիություն կամ անհամաչափ տեխնիկական բարդություններ: Այս պայմանը կարող է կիրառվել միայն սկզբնական պայմանագրի կնքմանը հաջորդող երեք

տարվա ընթացքում:

- Բորսաներում գնանշվող ապրանքների ձեռքբերումներ,
- Բացառապես շահավետ պայմաններով ապրանքների գնում ապրանքները ձեռք են բերվում իր ձեռնարկատիրական գործունեությունը վերջնականորեն դադարեցնող կազմակերպությունից կամ անվճարունակության գործով լուծարողներից կամ կառավարիչներից, վարկատուների հետ պայմանավորվածության հիման վրա կամ նմանօրինակ ընթացակարգի միջոցով՝ պատվիրատուի համար առանձնակի նպաստավոր պայմաններով:

Վերապահումներ հանրային ծառայությունների մատուցման պայմանագրերի համար.

Նախագծման մրցույթին հետևելը. Երբ պետք է պայմանագիրը շնորհվի հաղթող ճանաչված մասնակցին (ներին) պայմանով, որ կան մեկից ավելի հաղթող թեկնածուներ, բանակցություններ են տարվում բոլոր հաղթող թեկնածուների հետ:

Վերապահումներ հանրային աշխատանքների կատարման և հանրային ծառայությունների մատուցման պայմանագրերից.

- Լրացուցիչ պահանջների առկայություն: Սկզբնապես քննարկվող ծրագրում լրացուցիչ աշխատանքների կամ ծառայությունների կամ սկզբնական պայմանագրի համար, եթե մի շարք խիստ սահմանված պայմաններ բավարարված են:
- Աշխատանքների կամ Ծառայությունների կրկնություն: Նոր աշխատանքների կամ ծառայությունների համար, որոնք կազմում են նմանատիպ աշխատանքների կամ ծառայությունների կրկնություն, որոնք վստահված են նույն տնտեսվարող սուբյեկտներին՝ սկզբնական պայմանագրի համաձայն, երբ առկա են մի շարք խիստ պայմաններ և բոլորն էլ բավարարված են:

Սույն հոդվածում ուսումնասիրվել և համեմատական վերլուծության է ենթարկվել առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգի կարգավորման միջավայրը: Առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգի պրակտիկան գնահատելու համար առաջարկվել ու կիրառվել են մոնիտորինգային չափանիշներ: Մասնավորապես,

ուսումնասիրվել են հետևյալ մոնիտորինգային հիմնահարցերը/ ուղղությունները.

1. Արդյոք կա վիճակագրություն առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգի մասով վիճակագրություն, և եթե այո, որքան հաճախակի են թարմացվում տվյալները
2. Որոնք են առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգի կիրառության հիմնավորումները,
3. Որքան է պայմանագրի կնքման և կատարման միջև տևողությունը առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգի կիրառության պարագայում (հրատապության հիմքով)?
4. Կան որևէ կարմիր դրոշների մեթոդաբանության տակ ընկնող ռիսկեր պայմանագրային գների ուսումնասիրության պարագայում?
5. Որքան հաճախակի են պատվիրատուները օգտագործում առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգը միևնույն մատակարարի⁴⁵ հետ?
6. Որքան է կազմում առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգի տեսակարար կշիռը և որոնք են միտումները?

Առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգի իրավական հիմքերը գրեթե ամբողջությամբ համադրելի են լավագույն փորձին: Այնուհանդերձ, իրականացված վերլուծությունը վկայում է այն մասին, որ առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգը ՀՀ-ում իրականացվում է բարձր կոռուպցիոն ռիսկերով: Մասնավորապես, առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգով հաղթող մասնակից ճանաչվածներից շատերի սեփականատերերը ունեն շահերի բախում:

Հարկ է նշել, որ վերլուծությունները վկայում են, որ առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգը նախապատվելի ընթացակարգ է, մասնավորապես կայացած մրցույթների շուրջ 60%-ը իրականացվում է այս հիմքով (2011-2013թթ.), ինչը խիստ հեռու է միջազգայնորեն ընդունելի նորմերից (10% քանակի մեջ և 5% գնի մեջ):

.....
45 Գերիշխող դիրք ունեցող սուբյեկտները չեն դիտարկվում

Ուսումնասիրությունները վկայում են, որ խնդիրը ավելի սուր է համայնքային գնումների պարագայում որտեղ առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգը սովորաբար հանդիսանում է միակ գնման միջոցը: Այս իրողությունը կարելի է բացատրել, ինչպես կարողությունների, այնպես էլ վերահսկողության պակասով, ինչը մեծացնում է կոռուպցիոն գայթակղությունները: Հարկ է նշել, որ առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգի արժեքի մասին վիճակագրական տվյալներն ամբողջական չեն, ինչը կօգներ ավելի ամբողջական դարձնել պատկերը:

Հողվածն ամփոփվում է առաջարկությունների փաթեթով:

**ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳ**

2010թ. ՀՀ գնումների մասին այն ժամանակվա օրենսդրությունը (ԳՄՕ) փորձաքննության ենթարկվեց պետական կառավարման բնագավառում մասնագիտացված SIGMA ընկերության կողմից⁴⁶: Ընկերության առաջարկությունների հիման վրա, ընդունվեց գնումների վերաբերյալ նոր օրենք (ուժի մեջ մտավ 2011թ. հունվարի 1-ին), որն ավելի համահունչ էր միջազգային լավագույն փորձին: Տեղին է նաև նշել, որ ԳՄՕ ընդունման արդյունքում Հայաստանը 2011թ. սեպտեմբերի 15-ին անդամակցեց ԱՀԿ պետական գնումների համաձայնագրին:

ԳՄՕ ընդունումից հետո Հայաստանը “քվազի” կենտրոնացվածից⁴⁷ անցում կատարեց դեպի ապակենտրոնացված գնումների համակարգ: “Թրանսպարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն” (ԹԻՀԿ) հասարակական կազմակերպության կողմից վերջին երեք տարիների մոնիտորինգի, ինչպես նաև մամուլի հրապարակումները ցույց են տալիս, որ այդ անցման արդյունավետությունն այդքան էլ միանշանակ չէ: Նախկին մոդելի ժամանակ գնման գործընթացում ներգրավված էին 3 հիմնական խաղացողներ՝ պատվիրատու, մասնակից և (ՊԳԳ)⁴⁸: Այստեղ առկա էր, շահերի որոշակի բախում պատվիրատուների և ՊԳԳ-ի միջև, որի արդյունքում որոշ դեպքերում ավելանում էին գործարքային ծախսերը, և որպես արդյունք մասնակցի գնային առաջարկը: Նշված շահերի բախման մասին է վկայում նաև այն հանգամանքը, որ եթե նախկին մոդելի պարագայում համեմատաբար շատ էին սև ցուցակում ներառված մասնակիցները, ապա դրանց թիվը 2011-2012թթ. եղել է խիստ ցածր: Բացի այդ, ՊԳԳ-ի մասնակցությունը ապահովում էր գնման գործընթացների փաստաթղթային ավելի մեծ համապատասխանություն:

Ի լրումն, կենտրոնացված մոդելի ժամանակ, ապահովվում էր պետական համակարգի ներքին արդյունավետության աճ: Ներքին արդյունավետությունը պայմանավորված է նրանով, որ ՊԳԳ-ի անձնակազմը ապահովում էր պետական մարմինների կողմից ներկայացված գնման կարիքների սպասարկումը, ինչն ապակենտրոնացված մոդելի ժամանակ պահանջում է լրացուցիչ մասնագետների ներգրավվում, որոնք էլի համեմատ ՊԳԳ-ի աշխատակցի կլինեն թերբեռնված: Այսինքն, ապակենտրոնացված մոդելը ի համեմատ կենտրոնացվածի ունի ավելի ցածր պետական ծախսերի

46 <http://www.oecd.org/site/sigma/>

47 Ի հաշիվ այն հանգամանքի, որ պետական գնումների գնումների մի քանի տարրեր ապակենտրոնացված էին, օրինակ՝ ՊՈԱԿ-ի գնումները իրականացվում էին առանց պետական գնումների գործակալության (ՊԳԳ) միջամտության

48 ԳՄՕ-ի ընդունման արդյունքում ՊԳԳ-ն վերակազմավորվել է Գնումների աջակցման կենտրոնի (ԳԱԿ):

արդյունավետություն մարդկային ռեսուրսների առումով:

Ընդհանրացնելով, ապակենտրոնացված ՀՀ մոդելի թերևս միակ առավելությունն ավելի ցածր գնային առաջարկների հնարավորությունն է:

ԳՄՕ-ի ընդունման արդյունքում եղան նաև այլ փոփոխություններ: Մասնավորապես.

1. Ընդլայնվել է ԳՄՕ ծածկույթը, որում ընդգրկվել են հանրային կազմակերպությունները:
2. Ընդլայնվել է գնում հասկացությունը: Մասնավորապես գնումների մեջ են մտել
 - լիզինգը,
 - փոխանակման ձևով ապրանքի, աշխատանքի կամ ծառայության ձեռքբերումը
 - պետական և մասնավոր հատվածների գործընկերության, ներառյալ հավատարմագրային կառավարման և կոնցեսիայի գործարքները.
3. Առավել հստակեցվել են այն գործարքները, որոնց վրա ԳՄՕ չի տարածվում, դրանցից են.
 - արբիտրաժի (նաև հաշտարարի) ծառայությունների ձեռքբերում.
 - աշխատանքային պայմանագրեր.
 - օրենքով նախատեսված դեպքերում քրեական, վարչական կամ դատական վարույթ իրականացնող պաշտոնատար անձանց որոշումներով նախատեսված կոնկրետ անձանց կողմից մատուցվող ծառայությունների ձեռքբերում.
 - իրավաբանական անձանց կանոնադրական կապիտալում մասնաբաժնի ձեռքբերում.
 - արժեթղթերի ձեռքբերում և արժեթղթերի հավատարմագրային կառավարման հետ կապված գործարքներ:
4. ներմուծվել է էլեկտրոնային աճուրդ հասկացությունը և տրվել են դրա իրականացման հիմքերը:
5. փոփոխությունների են ենթարկվել լիազոր մարմինի (ԼՄ) գործառույթները և պատասխանատվության շրջանակը
6. Էականորեն փոխվել է ԳԱԿ-ի դերն ու նշանակությունը, ըստ այդմ փոփոխվել են նրա գործառույթները:

7. Փոփոխության են ենթարկվել գնման ընթացակարգերը և դրանց կիրառման պայմանները:
8. Տեսականորեն բողոքարկման ինստիտուտը դարձել է ավելի անկախ: Եթե նախկին օրենքում բողոքարկման մասով առկա էր շահերի բախում (ԼՄ և՛ վերահսկող էր, և՛ բողոքարկման մասով վճիռների կայացնող), ապա ներկա օրենքով փորձ է կատարվել ստեղծել իրապես անկախ գնումների բողոքարկման խորհուրդ, որի անդամների նշանակվել էին առանց որևէ գնահատման, քանի որ չկար ՀՀ օրենսդրության իմացության գնահատման գործիք: Վերջերս հաստատվել է տեստային հարցաշար, որի արդյունքում էականորեն նվազել է գնումների բողոքարկման անդամների թիվը: Հարցաշարը պարունակում է 457 տեստային հարց, ինչպես նաև կանոնակարգում է տեստերի լրացման հետ կապված հիմնահարցերը /յուրաքանչյուրին 50 տեստ և 75 բոլոր ժամանակ/: Ցավալի է նշել, որ եթե սկզբնապես գնումների բողոքարկման խորհրդում առկա էին ՀԿ շուրջ 5 ներկայացուցիչներ, ապա ներկայումս նրանք առկա չեն: Բողոքարկման վերաբերյալ իրավիճակը ավելի մանրամասն ներկայացված է <բողոքարկման համակարգի մոնիտորինգ> աշխատանքային փաստաթղթում:

Սույն հոդվածում ներկայացված են ԹԻՀԿ-ի կողմից պետական գնումների համակարգի որոշ բաղադրիչների/ուղղությունների մասով կատարված ուսումնասիրության արդյունքում ստացված հարակից արդյունքները, որոնք, այնուհանդերձ, քանակական գնահատման չեն ենթարկվում: Այդ բաղադրիչներն են.

1. 2011-2012թթ. ԳՄՕ ուժի մեջ մտնելուց հետո ընդունված և պետական գնումների համակարգը կանոնակարգելու նպատակ հետապնդող օրենսդրությունը
2. ԳԱԿ-ի գործառնությունները,
3. Գնումների պաշտոնական կայքը,
4. Գնումների պլանավորման և տեխնիկական բնութագրիչները:

2011-2012ԹԹ. ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՔԻ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼՈՒՑ ՀԵՏՈ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՈՂ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

2011-2012թթ ընդունված և ԳՄՕ առնչվող իրավական ակտերի ներկայացում

Սույն բաժնում փորձել ենք ներկայացնել կառավարության ստանձնած օրենսդրական փոփոխությունների կատարման ընթացքը և ամբողջականությունը, որի նպատակով իրականացվել է օրենսդրության հակիրճ ներկայացում:

2011թ.

2011թ. ընդունվել են մի շարք իրավական ակտեր, որոնք բխել են ԳՄՕ-ի ընդունումից: Մասնավորապես.

- A. ՀՀ Կառավարության որոշում N 168-Ն «Գնումների գործընթացի կազմակերպման մասին», ընդունված 10 փետրվարի, 2011թ.
- B. ՀՀ Ֆինանսների նախարարի հրաման թիվ 222-Ն, “Շրջանակային համաձայնագրերով իրականացվող գնումների ցանկը” հաստատելու մասին, ընդունված 13 ապրիլի, 2011թ.
- C. ՀՀ Կառավարության որոշում N 1057-Ն «ՀՀ Կառավարության 2011թ. փետրվարի 10-ի N 168-Ն որոշման մեջ լրացումներ կատարելու մասին», ընդունված 28 հուլիսի 2011 թ.
- D. ՀՀ Կառավարության որոշում N 1145-Ն, «ՀՀ պետական մարմինների կողմից պահանջվող երաշխիքի օրինակելի ձևը հաստատելու մասին», ընդունված 11 օգոստոսի 2011թ.:
- E. ՀՀ Կառավարության որոշում N 1481-Ն, “Գնումների հնարավոր մասնակիցների նախաորակավորման կարգը հաստատելու մասին”, ընդունված 20 հոկտեմբերի 2011թ.
- F. ՀՀ Կառավարության որոշում N 1916-Ն, «Էլեկտրոնային ձևով գնումների կարգը հաստատելու մասին», ընդունված 29 դեկտեմբերի 2011թ.⁴⁹

49 Այս որոշումը հետագայում ուժը կորցրել է:

A. ՀՀ Կառավարության N 168-Ն որոշում

Սույն որոշմամբ փոփոխվեց ՊԳԳ դերակատարումը/գործառույթները: Գործառույթների փոփոխությունը արտացոլվեց նաև նրա վերանվանման մեջ (Գնումների աջակցման կենտրոն. (ԳԱԿ)): Մասնավորապես, ԳԱԿ-ը պարտավոր է ապահովել պետության կարիքների համար անցկացվող յուրաքանչյուր բաց, սահմանափակ, մրցակցային երկխոսության և բանակցային ընթացակարգերի կազմակերպման մասին հայտարարությունների վերաբերյալ չորս անգամ մետրային հեռուստաալիքով և տասն անգամ ռադիոյով գովազդային հայտարարությունների, ինչպես նաև տարվա ընթացքում չորս անգամ մետրային հեռուստաալիքով և ռադիոյով «Պետական գնումներ» թեմայով հաղորդաշարի հեռարձակումը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ այս մասը իրականացված է:**

Բացի այդ, փորձ է կատարվել կանոնակարգել ՀՀ տարածքից դուրս գնումները, մասնավորապես այս որոշման համաձայն ՀՀ տարածքից դուրս գնումները կատարվում են՝

- ա) տվյալ պետական կառավարման մարմնի ղեկավարի կողմից հաստատված կարգով, եթե գնման առարկայի նախահաշվային գինը չի գերազանցում 50 մլն դրամը: Մինչև 2012թ. հունվարի 1-ը պետական կառավարման մարմնի ղեկավարները պետք է սահմանեին այն գնումների ցանկը, որոնց ղեպքում համակարգողի լիազորությունները պետք է իրականացնեի ԾԻԳ-ը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ ՀՀ տարածքից դուրս 50 մլն դրամը չգերազանցող գնումների ցանկը, որոնց պարագայում համակարգողի լիազորությունները պետք է իրականացնեի ԾԻԳ-ը դեռևս կազմված և իրապարակված չի:**
- բ) ՀՀ կառավարության սահմանած կարգով, եթե գնման առարկայի նախահաշվային գինը գերազանցում էր 50 մլն դրամը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ ՀՀ տարածքից դուրս և նախահաշվային գինը 50 մլն դրամը գերազանցող գնման առարկաների մասով, ՀՀ կառավարությունը կարգ չի սահմանել:**

Սույն որոշմամբ կանոնակարգվում էին նաև մինչև օրենքի ուժի մեջ մտնելը կնքված գործարքների և բողոքարկման խորհրդի կազմում ընդգրկված անդամների հետ կապված իրավահարաբերությունները: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ այս մասը իրականացված է:**

Միաժամանակ ՀՀ պետական բյուջեից էլեկտրոնային մրցույթների համակարգի շահագործման նախապատրաստման համար հատկացվել է 3.96 մլն ՀՀ դրամ գումար: Որոշմամբ կանոնակարգվել է նաև, որ մինչև 2011 թվականի հուլիսի 31-ը կազմակերպվում են շրջանակային համաձայնագրերով գնումներ կատարելու ընթացակարգեր, նկատի ունենալով, որ ընթացակարգի կազմակերպման մասին գնումների

հայտարարությունը և հրավերը հրապարակվելու օրվան հաջորդող 20-րդ աշխատանքային օրը գնման պահանջի դադարման հիմքով չկայացած է հայտարարվում մինչև օրենքն ուժի մեջ մտնելը տվյալ գնման առարկայի գծով կազմակերպված պարբերական մրցույթը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** այս մասը բացի էլեկտրոնային գնումների շահագործմանն առնչվող դրույթներից իրականացված է50:

Տեղի է ունեցել ՀՀ կառավարության 2010թ. դեկտեմբերի 23-ի “ՀՀ 2011թ. պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին N1748-Ն որոշմամբ” հաստատված, գնումների անվանացանկերում նշված գնման ձևերի անվանումների և դրանց հապավումների նույնականացում51:

Լիազոր մարմինը (ԼՄ)՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը, պետք է հրապարակի պետական գնումների տարեկան հաշվետվությունը և գնումների որակավորված մասնագետների ցուցակը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** այս մասը դեռևս ամբողջովին իրականացված չէ և հաշվետվությունները հրապարակվում էին էական ուշացումներով:

ՀՀ ֆինանսների նախարարը

ա) գնման գործընթացում ներգրավված անձանց իրավունքների, այդ թվում՝ բողոքարկման համակարգի մասին տեղեկություններ տրամադրելու նպատակով մետրային հեռուստաալիքով և ռադիոյով պետք է ապահովեր գնումների համակարգի թեժ գիծ-աջակցման ծառայության վերաբերյալ գովազդային հայտարարությունների հեռարձակումը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** այս մասը իրականացված է:

բ) մինչև 2011թ. հոկտեմբերի 30-ը պետք է ՀՀ կառավարության քննարկմանը ներկայացներ էլեկտրոնային ձևով գնումների կատարման կարգը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** այս մասը ուշացումով, և միայն բաց ընթացակարգերի մասով է իրականացված:

50 Է. գնումների մասով, տես ԹԻՀԿ ՀԿ հրապարակումը <http://transparency.am/publication.php?id=51>

51 նպատակային մրցույթ (ՆՄ) բաց ընթացակարգ (ԲԸ), պետական կամ ծառայողական գաղտնիք պարունակող նպատակային մրցույթ (ՆՄ) սահմանափակ ընթացակարգ (ՍԸ), սահմանափակ մրցույթ (ՍՄ) բաց ընթացակարգ (ԲԸ), պետական կամ ծառայողական գաղտնիք պարունակող սահմանափակ մրցույթ (ՍՄ) սահմանափակ ընթացակարգ (ՍԸ), պարբերական մրցույթ (ՊՄ) շրջանակային համաձայնագրերով գնումներ կատարելու ընթացակարգ (ՇՀ), գնանշման հարցում (ԳՀ) պարզեցված ընթացակարգ (ՊԸ), մրցակցային բանակցություններ (ՄԲԱ) բանակցային ընթացակարգ գնումների հայտարարությունը նախապես հրապարակելու միջոցով (ԲԸՀ), մեկ անձ (ՄԱ) բանակցային ընթացակարգ առանց գնումների հայտարարությունը նախապես հրապարակելու (ԲԸԱՀ), մրցակցային բանակցություններ (ՄԲԲ) բանակցային ընթացակարգ առանց գնումների հայտարարությունը նախապես հրապարակելու (ԲԸԱՀ):

ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարը պետք է մինչև 2011թ. դեկտեմբերի 30-ը ՀՀ կառավարության քննարկմանը ներկայացնել պետական և մասնավոր հատվածների գործընկերության գործարքների տեսակները, այդ գործարքների բնութագրերին ներկայացվող պահանջները, ինչպես նաև բնութագրերի կազմման և հաստատման կարգը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** այս մասը իրականացված չէ:

Ուժը կորցրած են ճանաչվել մի շարք որոշումներ:

Եթե գնման առարկայի նախահաշվային գինը չի գերազանցում գնումների բազային միավորը, ապա գնումը կարող է կատարվել բանակցային ընթացակարգով՝ առանց գնումների հայտարարությունը նախապես հրապարակելու, անկախ կնքված շրջանակային համաձայնագրերում տվյալ գնման առարկան ներառված լինելու հանգամանքից:

Եթե գնման առարկայի նախահաշվային գինը չի գերազանցում գնումների բազային միավորի քսանապատիկը, ապա գնումը՝

- ա. կարող է իրականացվել պարզեցված ընթացակարգով, եթե գնման առարկան ներառված չէ հրապարակված մասնակիցների հետ կնքված շրջանակային համաձայնագրերում,
- բ. իրականացվում է շրջանակային համաձայնագրերով, եթե գնման առարկան ներառված է հրապարակված մասնակիցների հետ կնքված շրջանակային համաձայնագրերում.

Հարկ է նշել, որ ԹԻՀԿ առաջարկությունը ևս որոշակիորեն ներառվել է այստեղ, մասնավորապես, սահմանվում է, որ ապրանքի, աշխատանքի կամ ծառայության բորսաներից կարելի է կատարել գնումներ ՀՀ կառավարության սահմանած ձեռքբերման ընթացակարգով: **Այնուհանդերձ այդ ընթացակարգը մինչ օրս սահմանված չէ:**

Որոշ գնումներ կարող են կատարվել օրենքի 20-րդ հոդվածի 5-րդ մասի 1-ին կետի հիման վրա՝ հատուկ կամ բացառիկ իրավունքի առկայության հիմքով⁵²:

Պայմանագրի կնքման գործընթացը կազմակերպելու նպատակով գնման հայտը հաստատվելու օրվան հաջորդող երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում հաստատված գնման հայտը պատասխանատու ստորաբաժանումը գրությամբ փոխանցում է գնումները համակարգողին: Գնումները համակարգողը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում գնահատում է գնման հայտի կազմման համապատասխանությունը գնումների մասին ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջներին: Եթե արձանագրվում է անհամապատասխանություն, ապա հայտը վերադարձվում է պատասխանատու ստորաբաժանմանը, որն ուղղում

52 Ցանկը ընդգրկում է 34 գնման ուղղություն:

և գնումները համակարգողին է ներկայացնում ճշտված հայտը: Արձանագրված անհամապատասխանության հետ չհամաձայնվելու դեպքում պատասխանատու ստորաբաժանումը հայտը հետ է վերադարձնում գնումները համակարգողին, որը երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում գրավոր զեկուցում է պատվիրատուի ղեկավարին, որի կողմից իրականացվող քայլերը նկարագրվում են որոշման մեջ: **Կատարված ուսումնասիրությունները վկայում են, որ նման վիճակագրություն չի վարվում:**

Հետաքրքրական է, որ պայմանագրի գինը կարող է ներկայացվել գործոնային տեսքով: Եթե հրավերում նշված չէ, որ պայմանագրի գինը գործոնային է, ապա պայմանագրի գինը համարվում է կայուն՝ անկախ պայմանագրի կատարման ժամկետից:

1. Եթե պայմանագրի գինը կայուն է, ապա՝
 - մասնակցից չի կարող պահանջվել, որ նա ներկայացնի գնային առաջարկի հիմնավորումներ կամ որևէ այլ տիպի տեղեկություններ կամ փաստաթղթեր.
 - մասնակցի շահույթի չափը չի կարող հրավերով սահմանափակվել.
 - պայմանագրի պատշաճ կատարման պայմաններում կողմերի օգուտները և (կամ) կրած վնասները տվյալ կողմի օգուտը կամ կրած վնասն են:
2. Պայմանագրի գինը կարող է լինել գործոնային, և այդ պայմանը պետք է նախատեսված լինի հրավերով ու պայմանագրով, եթե՝
 - պայմանագրով նախատեսված ապրանքները մատակարարվում են, աշխատանքները կատարվում և ծառայությունները մատուցվում են պայմանագրի կնքման օրվանից հաշված մեկ տարին գերազանցող ժամանակահատվածում՝ միայն մեկ տարին գերազանցող ժամանակահատվածի համար պայմանագրով նախատեսված գների փոփոխության հնարավորությամբ.
 - ՀՀ կառավարության սահմանած այլ դեպքերում:
3. Եթե պայմանագրի գինը գործոնային է, հրավերով նախատեսվում են՝
 - բոլոր այն պայմանները (այսուհետ՝ արտաքին գործոններ), որոնց փոփոխությամբ պայմանագրի գինը կարող է փոփոխվել.
 - արտաքին գործոնների փոփոխությամբ պայմանագրի գնի փոփոխման կարգը:
4. Արտաքին գործոնները և դրանց փոփոխությամբ պայմանագրի գնի փոփոխման կարգը նախապես համաձայնեցվում են ՀՀ ֆինանսների նախարարի հետ:

5. Պայմանագրի կատարման ապահովման չափը կազմում է պայմանագրի գնի 10%-ը: Ընդ որում, պայմանագրով նախատեսվում է, որ պայմանագրի կատարման ապահովում ներկայացրած անձը պարտավոր է ապահովման գործողության ընթացքում լուծարման կամ սնանկացման գործընթաց սկսելու դեպքում դրա մասին նախապես գրավոր տեղեկացնել պատվիրատուին:
6. Պայմանագիր կնքած անձի (կատարողի) ստանձնած պարտավորությունների չկատարման կամ ոչ պատշաճ կատարման համար պայմանագրով սահմանվում են տույժեր և տուգանքներ: Տուգանքի չափը չի կարող պակաս լինել պայմանագրի գնի 0,5%-ից, իսկ տույժերի չափը՝ 0,05%-ից, որը հաշվարկվում է օրացուցային օրերով՝ պայմանագրի չկատարված մասի գնի նկատմամբ:
7. Նախագծային փաստաթղթերի մշակման ժամանակ՝

նախագծողը՝

- ա. ներկայացնում է կապալի օբյեկտի, դրա առանձին մասերի (կոնստրուկցիաներ և այլն) և օգտագործված նյութերի երաշխիքային ժամկետներին ներկայացվող նվազագույն պահանջները,
- բ. ներկայացնում է աշխատանքների կատարման համար պահանջվող լիցենզիային և աշխատանքային ռեսուրսներին ներկայացվող պահանջները,

Շինարարական ծրագրերի կատարման ընթացքում նախագծային շեղումներ առաջանալու դեպքում և նախագծած ու փորձաքննություն իրականացրած անձինք պատվիրատուին վճարում են տուգանք՝ յուրաքանչյուր արձանագրված շեղման և (կամ) դրա հետևանքով առաջացած կորստի չափով: Ընդ որում՝

- ա. շեղում է համարվում աշխատանքների կատարման ընթացքում սկզբնական նախագծի քսան տոկոսը գերազանցող լրացուցիչ ծավալի աշխատանքների ի հայտ գալը, իսկ տուգանքի չափը հավասար է լրացուցիչ ծավալի աշխատանքների չափին,
- բ. կորուստ են համարվում նախագծային այնպիսի շեղումները, որոնք հանգեցնում են փաստացի կատարված աշխատանքների փոփոխմանը (քանդման, վերակառուցման և այլն) և լրացուցիչ աշխատանքների կատարմանը, իսկ տուգանքի չափը հավասար է կորստի և սկզբնական նախագծի քսան տոկոսը գերազանցող լրացուցիչ ծավալի աշխատանքների հանրագումարի չափին:

Եթե պետության կարիքների համար կնքված պայմանագրի գինը գերազանցում է գնումների բազային միավորը, ապա այդ պայմանագրում կատարված փոփոխությունը՝ այն կատարելու

օրվանից երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում ուղարկվում է ՀՀ ֆինանսների նախարարություն: ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը հինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում www.gnumner.am հասցեով ինտերնետային կայքում հրապարակում է տեղեկություններ կատարված փոփոխության մասին: Ընդ որում, արգելվում է պայմանագրում կատարել այնպիսի փոփոխություններ, որոնք հանգեցնում են գնվող ապրանքների, աշխատանքների և ծառայությունների ծավալների կամ պայմանագրի գնի արհեստական փոփոխման: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ այս ուղղությունները հիմնականում իրականացվում են:**

Արհեստական են համարվում հետևյալ փոփոխությունները՝

- I. պայմանագրի գնի անփոփոխ մնալու պայմանով՝ պայմանագրով նախատեսված ապրանքների, աշխատանքների կամ ծառայությունների ծավալների նվազեցումը.
- II. պայմանագրով նախատեսված ապրանքների, աշխատանքների կամ ծառայությունների ծավալների ավելացումը, որը գերազանցում է պայմանագրի գնի քսան տոկոսը.
- III. պայմանագրով նախատեսված ապրանքների, աշխատանքների կամ ծառայությունների փոխարինումն այլ բնութագրեր ունեցող ապրանքներով, աշխատանքներով կամ ծառայություններով, որոնք գումարային արտահայտությամբ գերազանցում են պայմանագրի գնի տասնհինգ տոկոսը: Պայմանագրի գնի տասնհինգ տոկոսի շրջանակում փոխարինումը կարող է կատարվել, եթե առկա է մասնագիտական եզրակացություն այն մասին, որ փոխարինումը հանգեցնում է պայմանագրի արդյունավետ իրականացմանը: Փոխարինումը համարվում է արդյունավետ, եթե դրա հետևանքով պայմանագրով նախապես սահմանված ոչ ֆինանսական արդյունքներն ստացվում են համեմատաբար քիչ ֆինանսական միջոցների ծախսմամբ.
- IV. բացառությամբ պետական գաղտնիք պարունակող գիտահետազոտական և փորձակոնստրուկտորական աշխատանքների գնումների դեպքերի՝ պայմանագրով նախատեսված ապրանքների մատակարարման, աշխատանքների կատարման կամ ծառայությունների մատուցման ժամկետը՝
- ա. միևնույն կամ միևնույն ժամկետից ավելի ժամկետով մեկ անգամից ավելի երկարաձգելը,
- բ. մինչև միևնույն ժամկետով մեկ անգամից ավելի երկարաձգելը.

Պայմանագրի կողմերից անկախ գործոնների ազդեցությամբ պայմանագրի փոփոխման դեպքերը սահմանում է ՀՀ կառավարությունը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ այդ դեպքերը մինչ օրս**

սահմանված չեն:

Եթե պետության կարիքների համար կնքվելիք պայմանագրի գինը գերազանցում է գնումների բազային միավորի երեք հարյուր հիսնապատիկը, ապա տվյալ պայմանագիրն ուժի մեջ մտնելու պայման է ՀՀ կառավարության կողմից տվյալ գնման ընթացակարգի արդյունքների հաստատումը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** այս մասը իրականացված չէ:

Եթե սույն կարգով այլ բան նախատեսված չէ, ապա հայտի (հայտերի) ամբողջական և լիարժեք գնահատման արդյունքում գնահատող հանձնաժողովի կողմից անհամապատասխանություն արձանագրվելու (հայտնաբերվելու) դեպքում՝ գնումները համակարգողը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում դրա մասին տեղեկացնում է մասնակցին՝ առաջարկելով երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում շտկել անհամապատասխանությունը: Արձանագրված անհամապատասխանությունը սահմանված ժամկետում՝

- շտկվելու դեպքում մասնակցի հայտը գնահատվում է բավարար.
- չշտկվելու դեպքում, գնահատող հանձնաժողովի որոշմամբ, տվյալ մասնակցի հայտը մերժվում է: Եթե ներկայացված բոլոր հայտերը չեն համապատասխանում հրավերի պայմաններին, ապա գնման ընթացակարգն այդ հիմքով չեղյալ է հայտարարվում:

Գնահատող հանձնաժողովի քարտուղարը հայտերը գրանցում է գրանցամատյանում՝ ըստ դրանց ստացման հերթականության, գրանցամատյանում նշելով գրանցման համարը, օրը և ժամը: Մասնակցի պահանջով՝ դրա մասին տրվում է տեղեկանք: Հայտերը ներկայացնելու վերջնաժամկետը լրանալուց հետո ներկայացված հայտերը գրանցամատյանում չեն գրանցվում և դրանք՝ ստանալու օրվան հաջորդող երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում քարտուղարի կողմից վերադարձվում են:

8. Գնահատող հանձնաժողովի քարտուղարը հայտերի բացման նիստի օրվան հաջորդող երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում հայտերի և դրանց գնահատման թերթիկների երկուական օրինակները փոխանցում է գնահատող հանձնաժողովի անդամներին: Գնահատող հանձնաժողովի յուրաքանչյուր անդամ՝

- I. գնահատում է ներկայացված հայտերը.
- II. գնահատման արդյունքներն արտացոլում է գնահատման թերթիկում.
- III. իր ստորագրությամբ հաստատում է գնահատման թերթիկը և՝
- IV. եթե հայտերի գնահատման համար գնահատող հանձնաժողովի

կողմից այլ ժամկետ սահմանված չէ, ապա հայտերն ստանալու օրվան հաջորդող հինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում՝ հաստատված գնահատման թերթիկի մեկ օրինակը փոխանցում է քարտուղարին:

9. Գնումները համակարգողը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում ամփոփում է գնահատող հանձնաժողովի անդամների ներկայացրած գնահատման թերթիկները և կազմում հայտերի գնահատման արձանագրություն, որն ստորագրում են հանձնաժողովի անդամները:

ԳԱԿ-ի կանոնադրությունը ևս փոփոխվել է: Ուշադրության է արժանի այն, որ ԳԱԿ-ի պետը նշանակվում և ազատվում է վարչապետի որոշումով, սակայն պետի նշանակման համար չափանիշներ սահմանված չեն:

B. ՀՀ Ֆինանսների նախարարի թիվ 222-Ն հրաման,

Սույն հրամանով հաստատվել են 22 ապրանքների գնման առարկաների խմբեր (իրենց ենթախմբերով), 8 աշխատանքի գնման առարկաների խմբեր (իրենց ենթախմբերով) և 24 ծառայությունների գնման առարկաների խմբեր (իրենց ենթախմբերով):

C. ՀՀ Կառավարության N1057-Ն որոշում

Սույն որոշումամբ փորձ է կատարվել կանոնակարգել գնումներին առնչվող որոշ դրույթներ: Մասնավորապես, որոշումամբ սահմանվում է, որ ցանկացած տիպի շինարարական աշխատանքի գնման առարկայի բնութագրի նախագծի կազմմանը մասնակցում է նաև տվյալ օբյեկտը շահագործող կազմակերպության ներկայացուցիչը, իսկ ճանապարհների ցանկացած տիպի շինարարական աշխատանքի գնման դեպքում՝ ճանապարհի տվյալ հատվածն օգտագործող ՏԻՄ ներկայացուցիչները:

Հաջորդ հոդվածով ամրագրվում է այն, որ մինչև գնումների հրավերների հաստատումը, բացառությամբ շինարարական ծրագրերի, գնահատող հանձնաժողովի անդամները պարտավոր են ուսումնասիրել ՀՀ համապատասխան շուկաները և կազմել գրավոր երաշխավորություն տվյալ հրավերի շրջանակում իրականացվելիք գնումների շուկայական գների մասին՝ կցելով մանրամասն բացատրագիր նախահաշվային գնի ու շուկայական գնի համեմատության վերաբերյալ և ուսումնասիրությունը հիմնավորող փաստաթղթերը:

Հարկ է նշել, որ այս փաստաթղթերը կարող են հրապարակվել միայն մասնակցի ընտրությունից հետո կամ սահմանված կարգով մրցույթը չկայացած հայտարարվելու դեպքում: Ուշագրավ է այն դրույթը համաձայն,

որի, եթե նախատեսված փաստաթղթերի համաձայն շուկայական գնի և սկզբնական նախահաշվային գնի միջև առկա է 15 և ավելի տոկոս դրական կամ բացասական տարբերություն, ապա հանձնաժողովը դիմում է պատվիրատուին՝ սահմանված կարգով գնումների պլանում փոփոխություն կատարելու համար: Համապատասխան փոփոխությունից հետո գնումների պլանում նախատեսված գինը համարվում է վերանայված նախահաշվային գին: Մասնակիցների գնային առաջարկները համեմատվում են վերանայված նախահաշվային գնի և ոչ թե սկզբնական նախահաշվային գնի հետ և, եթե գնային առաջարկները բարձր են վերանայված նախահաշվային գնից, ապա մրցույթը հայտարարվում է չկայացած: Եթե մրցույթը չկայացած է համարվում, այս հիմքով, ապա գնահատող հանձնաժողովը պետք է մրցույթի մասնակիցներին տրամադրի կարգի նախատեսված փաստաթղթերը: Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ նման վիճակագրություն չի վարվում:

D. ՀՀ Կառավարության որոշում N 1145-Ն, «ՀՀ պետական մարմինների կողմից պահանջվող երաշխիքի օրինակելի ձևը հաստատելու մասին», ընդունված 11 օգոստոսի 2011թ.

Սույն որոշմամբ սահմանվում էր պետական մարմինների կողմից պահանջվող երաշխիքի օրինակելի ձևը, իսկ ՏԻՄ և ԿԲ-ին առաջարկվում էր օգտագործել այն:

E. ՀՀ Կառավարության “Գնումների հնարավոր մասնակիցների նախաորակավորման կարգը հաստատելու մասին” N1481-Ն որոշում

Սույն որոշումով հաստատվել է գնումների հնարավոր մասնակիցների նախաորակավորման կարգը: 16-րդ հոդվածի առաջին մասի 3-րդ կետի <բ> ենթակետ:

Ըստ այս որոշման մրցակցային հիմունքներով կնքված⁵³ գնման պայմանագրի կատարման արդյունքն ամբողջությամբ ընդունելուց հետո 1 ամսյա ժամկետում պատվիրատուն մասնակցի մասին տեղեկատվությունը տրամադրում է «Գնումների աջակցման կենտրոն» (այսուհետ՝ ԳԱԿ) ՊՈԱԿ-ին: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ այս մասով վիճակագրություն չի վարվում:**

Մասնակցի մասին տեղեկատվությունը ներառում է հետևյալ

53 Պայմանագիրը համարվում է մրցակցային հիմունքներով կնքված, եթե գնումը չի կատարվել ԳՄՕ-ի 20-րդ հոդվածի 5-րդ կետով նախատեսված դեպքերով:

տեղեկատվությունը.

- Գնման առարկայի համառոտ նկարագրությունը
- Պատվիրատուի անվանումը և գտնվելու վայրը
- Պայմանագրի ծածկագիրը, կնքման ամսաթիվը և պայմանագրի գումարը,
- Մասնակցի անվանումը, գտնվելու կամ բնակության վայրը, հեռախոսահամարը և էլ. փոստի հասցեն, ՀՎՀՀ-ն,
- Կիրառված գնման ընթացակարգը,
- Տնտեսական գործունեության խումբը (ոլորտը), եթե գործունեությունը լիցենզավորման ենթակա է, ապա նշվում է այն լիցենզիան, որի շրջանակներում կատարվել է պայմանագիրը:

Ընդ որում, եթե առկա է գնման գործընթացին համատեղ մասնակցություն (կոնսորցիում), ապա մասնակից ընկերությունների մասին տեղեկատվությունը ԳԱԿ-ին տրամադրվում է առանձին-առանձին:

Կառավարության վերոհիշյալ որոշումով, եթե ԳԱԿ-ը նախորդ 3 տարվա ընթացքում նույն մասնակցի վերաբերյալ առնվազն 5 անգամ համանման (նմանատիպ) գործունեության մասին տեղեկատվություն է ստանում, ապա 10 աշխատանքային օրվա ընթացքում ծանուցում է տվյալ մասնակցին տվյալ տնտեսական գործունեության խմբի շրջանակներում նախատրակավորված մասնակիցների ցուցակում ընդգրկվելու և մասնակցության իրավունք (հավաստագիր) ստանալու հնարավորության մասին⁵⁴: Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ այս մասը իրականացված չէ:

Ծանուցման հիման հավաստագիր ստանալու և նախատրակավորված հնարավոր մասնակիցների ցուցակում ընդգրկվելու համար մասնակիցը ԳԱԿ է ներկայացնում ամբողջական փաթեթ, սակայն ոչ ուշ, քան ծանուցվելուց 180 օրվա ընթացքում⁵⁵:

Որոշումը սահմանում է, որ ամբողջական փաթեթը ներառում է.

1. հավաստագիր ստանալու և ցուցակում ընդգրկվելու մասին դիմումը,
2. հայտարարություն այն մասին, որ՝

54 Օրենքում նշվում է, որ համանման համարվող տնտեսական գործունեության տեսակները և դրանց գնահատման կարգը պետք է սահմանվի ՀՀ ֆինանսների նախարարի կողմից: Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ կարգը սահմանված չէ: Ավելորդ է նշել, որ վիճակագրությունը այս մասով բացակայում է:

55 Եթե 180 օրվա ընթացքում մասնակցի կողմից փաթեթ չի ներկայացվում ԳԱԿ, ապա մասնակիցը կրկին հավաստագիր ստանալու և ցուցակում ընդգրկվելու ծանուցում ստանալու համար պետք է բավարարի որոշման մեջ սահմանված պահանջները 181-րդ օրվանից սկսած:

- ա) մասնակիցը՝ բացառությամբ ֆիզիկական անձանց և անհատ ձեռներեցների, կենտրոնին դիմելու տարվան նախորդող տարվա գործունեությունն ավարտել է շահույթով,
 - բ) մասնակիցը դատական կարգով սնանկ չի ճանաչվել,
 - գ) մասնակիցը չունի ժամկետանց պարտքեր՝ ՀՀ հարկային և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների գծով,
 - դ) մասնակցի գործադիր մարմնի ներկայացուցիչը հայտարարությունը ներկայացնելու պահին նախորդող երեք տարվա ընթացքում դատապարտված չի եղել տնտեսական գործունեության կամ պետական ծառայության դեմ ուղղված հանցագործության համար՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատվածությունն օրենքով սահմանված կարգով հանված կամ մարված է,
 - ե) մասնակիցը երբևէ ներառված չի եղել գնումների գործընթացին մասնակցելու իրավունք չունեցող մասնակիցների ցուցակում.
3. դիմումի և դրա անբաժանելի մասը կազմող հայտարարությունների օրինակելի ձևը հրապարակվում են էլեկտրոնային եղանակով՝ www.gnumner.am կայքում: Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ այս մասը իրականացված չէ:
 4. հավաստագիր ստանալու համար տարեկան 10000 դրամը կենտրոնին վճարած լինելը հավաստող՝ բանկի կողմից տրված փաստաթղթի պատճենը:

Փաստաթղթերը ստանալուց հետո 3 աշխատանքային օրվա ընթացքում ԳԱԿ-ը մասնակցին տրամադրում է հավաստագիր, որի օրինակելի ձևը պետք է հաստատված լինի ՀՀ ֆինանսների նախարարի կողմից: ԳԱԿ-ը էլ. միջոցով մասնակցի և հավաստագրի վերաբերյալ տվյալները ՀՀ ֆինանսների նախարարություն, որը 3 աշխատանքային օրվա ընթացքում մասնակցին ներառում է կայքում հրապարակվող ցուցակում: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** այս մասը իրականացված չէ:

Հավաստագրում նշված գումարը յուրաքանչյուր դեպքում սահմանվում է առանձին, որն իրենից ներկայացնում է մասնակցի պայմանագրերի գումարներից առավելագույնի կրկնապատիկը: Հարկ է նշել, որ հավաստագրում նշված գումարից ցածր լինելու դեպքում հավաստագրով սահմանված տնտեսական գործունեության խմբի շրջանակներում հայտարարված մրցույթներին մասնակիցը կարող է ներկայացնել միայն հավաստագիրը, առանց այլ փաստաթղթերի ներկայացման:

Կառավարության որոշմամբ առանձին կարգավորման դրույթներ են առկա նաև մրցակցային երկխոսության ընթացակարգով հայտերի գնահատման մասով: Կանոնակարգվում է նաև տրամադրված

հավաստագրի դադարումը/կասեցումը: Հետաքրքրական է այն դրույթը, որ եթե մասնակիցը (բացառությամբ ֆիզիկական անձանց և անհատ ձեռներեցների), տվյալ տարվան նախորդող տարվա գործունեությունը չի ավարտում շահույթով, ապա դա ևս հիմք է հավաստագրի դադարման համար :

Առանձին դրույթ էլ կա, որ մինչև տվյալ տարվա ապրիլի 30-ը մասնակիցը պետք է վճարի հավաստագրի համար սահմանված տարեկան վճարը:

Դրական նորմ է հանդիսանում այն, որ կասեցման/դադարման հիմքը վերանալուց հետո երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում կենտրոնը կայքում հրապարակում է մասնակցին ցուցակում վերականգնելու մասին տեղեկությունը:

F. ՀՀ Կառավարության N 1916-Ն որոշում

Սույն որոշումը նպատակ էր հետապնդում կանոնակարգել էլեկտրոնային ձևով գնումների իրականացումը, ինչի ձախողման պատճառով հետագայում այս որոշումը չեղյալ համարվեց:

2012թ.

2012թ. ընդունվել են մի շարք իրավական ակտեր, որոնք բխել են ԳՄՕ ընդունումից: Մասնավորապես.

- A. Ֆինանսների նախարարի պաշտոնական պարզաբանում N 1, ընդունված 2 ապրիլի 2012թ.
- B. ՀՀ կառավարության որոշում N 1259-Ն, «N168-Ն որոշման մեջ լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին», ընդունված 2012թ. սեպտեմբերի 20-ին:

A. ՖՆ N 1պաշտոնական պարզաբանում

Այս իրավական ակտը պարզաբանում է, որ մասնակցին գնումների գործընթացին մասնակցելու իրավունք չունեցող մասնակիցների ցուցակում (այսպես կոչված սև ցուցակ) ներառելու հարցը պետք է քննարկի գնումների բողոքարկման խորհուրդի կազմից ձևավորված հանձնաժողովը, որն էլ խորհրդի անունից ընդունելու է համապատասխան որոշում: **Հարկ է նշել, որ պարզաբանումը որոշակի շտկման կարիք ունի, մասնավորապես 3 անդամից հանձնաժողով ձևավորելու դրույթը պետք է փոխարինել առնվազն 3 անդամ դրույթով:**

B. ՀՀ կառավարության N 1259-Ն որոշում,

Այս իրավական ակտով տեղի են ունեցել մի շարք փոփոխություններ: Փորձել ենք նշել դրանցից հիմնականները, մասնավորապես սահմանվում է, որ

- ա) պատվիրատուներն իրենց կարիքների համար գնումներ կատարելու նպատակով կազմակերպված գնման գործընթացների վերաբերյալ ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված հայտարարությունները և հրավերները գնումների էլեկտրոնային տեղեկատուում պետք է հրապարակեն ինքնուրույն՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից սահմանված կարգով:».
- բ) ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարը՝ մինչև 2012 թվականի դեկտեմբերի 30-ը պետք է ՀՀ կառավարության քննարկմանը ներկայացնեն պետական և մասնավոր հատվածների գործընկերության ծրագրերի գնահատման և հաստատման կարգը:».
Մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են, որ այս մասը դեռևս ամբողջովին իրականացված չէ:
- գ) ՀՀ կառավարության կողմից գնումն անհետաձգելի համարելու վերաբերյալ որոշում կարող է ընդունվել, միայն այն դեպքում եթե նման որոշման հետ մեկտեղ ՀՀ կառավարության քննարկմանը կներկայացվեն տվյալ գնման առարկայի գծով առնվազն երեք մասնակիցների կողմից ստացված հայտերը և դրանց ուսումնասիրության արդյունքում պատվիրատուի կողմից առաջարկվող հաղթող մասնակիցը».
- դ) Պետական գնումների տարեկան հաշվետվությունը լիազոր մարմինը պետք է հրապարակի մինչև հաջորդող տարվա մայիսի 1-ը:
- ե) Ավիասպասարկման ծառայությունների գնման դեպքում անգործության ժամկետ կարող է չսահմանվել, ինչպես նաև բացառությամբ ավիասպասարկման ծառայությունների գնման և այն դեպքերի, երբ պատվիրատուի հետ պայմանագիր կնքող անձը համաձայնում է պայմանագիրը կատարել ավելի կարճ ժամկետում, ապրանքի մատակարարման, աշխատանքի կատարման և ծառայության մատուցման ժամկետը պետք է սահմանվի առնվազն երեսուն աշխատանքային օր, որի հաշվարկը կատարվում է պայմանագիր կնքելու օրվանից.»

ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԱԿՑՄԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՄՕ-ի հոդված 16-ով ԳԱԿ-ին ամրագրված են որոշ գործառույթներ, մասնավորապես ԳԱԿ-ը՝

- իրականացնում է գնումները համակարգողների մասնագիտական ուսուցումը ու շարունակական վերապատրաստումը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** այս գործառույթն իրականացվում է, սակայն մի կողմից դրա իրականացման արագությանը խոչընդոտում են ֆինանսական ռեսուրսների սակավությունը, իսկ մյուս կողմից կարելի է որոշակիորեն կասկածանքի տակ դնել այդ ծրագրերի որակն ու արդյունավետությունը: Այնուհանդերձ 2012թ. դրությամբ մասնագիտական ուսուցման և վերապատրաստման են ենթարկվել շուրջ 1000 մարդ /շուրջ 700 մարմին/: Չնայած հրավեր ստացած մարմինների ներկայացուցիչները մեծամասամբ մասնակցել են դասընթացներին, այնուհանդերձ եղել են նաև այնպիսիք, որոնք ներկայացուցիչներ չեն ուղարկել
- տրամադրում է մասնագիտական խորհրդատվություն: Ծրագրի արդյունքները վկայում են այն մասին, որ այս գործառույթն ամբողջությամբ իրականացվում է:
- գնահատում է մասնակիցների՝ գնումներին մասնակցելու իրավունքը և որակավորումը, կնքում է շրջանակային համաձայնագրեր, կազմում և տեղեկագրում հրապարակում է՝
 - ա. շրջանակային համաձայնագրեր կնքած մասնակիցների ցուցակը,
 - բ. գնումների նախատրակավորված հնարավոր մասնակիցների ցուցակը:

Ծրագրի արդյունքները վկայում են , որ շրջանակային համաձայնագրերի մասով ԳԱԿ-ն ամբողջությամբ իրականացնում է իրեն վերապահված գործառույթները, իսկ նախատրակավորված մասնակիցների ցուցակի մասով՝ ոչ:

- իրականացնում է էլեկտրոնային գնումների համակարգի սպասարկման և համակարգման գործառույթները: Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ նույնիսկ էլեկտրոնային գնումների բացակայության պարագայում ԳԱԿ-ը կատարում է իր պարտավորությունները, մասնավորապես էլ. գնումների մասով իր պարտականությունները կատարելու նպատակով ԳԱԿ-ում ստեղծվել է էլ. գնումների նոր ստորաբաժանում,

որի անմիջական ղեկավարման ներքո իրականացվում է.

- ա. էլեկտրոնային գնումների մասով գնումների համակարգողների ուսուցում,
 - բ. սուբյեկտների գրանցում և գրանցման մասին տեղեկատվության տարածում /մասնավորապես www.armeps.am կայքում կա տեսահոլովակ, էլ. գնումների համակարգում գրանցվելու մասին/: 2013թ հունվարի-1-ի դրությամբ էլեկտրոնային գնումների համակարգում գրանցված են 641 սուբյեկտ, որից 448-ը պայմանագրային պատվիրատու, իսկ 193-ը՝ տնտեսական օպերատոր:
- կազմում և հրապարակում է ապրանքների, աշխատանքների և ծառայությունների էլեկտրոնային տեղեկատուներ, վերլուծում է գնումների վերաբերյալ տվյալները և ներկայացնում եզրակացություններ: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են , որ** նշված գործառույթը չի իրականացվում, քանի որ չկան հրապարակված էլ տեղեկատուներ, իսկ գնումների տվյալների վերլուծությունը խոչընդոտվում է պատվիրատուների կողմից տվյալների ստացման ձևաչափերի և համապատասխան կարգի բացակայության պատճառով:
 - ընտրանքային կարգով գնահատում է պատվիրատուների հաստատած գնման առարկաների բնութագրերը և մասնակիցներին ներկայցվող որակավորման պահանջները, որի արդյունքները ներկայացվում են պատվիրատուներին և լիազորված մարմին: 2013թ մշակվել է ընտրանքի կատարման մեթոդական հիմքերը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** այս մասով աշխատանքներ իրականացվում են (մասնավորապես ԳԱԿ-ի տնօրենի տեղակալի պնդմամբ իրենք ներկայացնում են գնահատման արդյունքները, սակայն դրանից բխող գործողություններ չեն իրականացվում):
 - գնումների վերաբերյալ ահազանգերի արձանագրման և հարցերին արագ արձագանքման նպատակով ապահովում է գնումների աջակցության ծառայության (թեժ գիծ) առկայությունը: **Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** այս մասով գործառույթն իրականացնում է, սակայն 2012թ դրությամբ դեռևս չկային վիճակագրական ցուցանիշներ :
 - հանդես է գալիս որպես գնումների բողոքարկման խորհրդի քարտուղարություն՝
 - ա. կազմակերպում է խորհրդի աշխատանքները,
 - բ. գնահատում է ստացված բողոքների (դիմումների) ամբողջականությունը և խորհրդին եզրակացություն է

ներկայացնում յուրաքանչյուր բողոքի վերաբերյալ,

գ. հրապարակում է խորհրդի որոշումները.

Ծրագրի արդյունքները վկայում են , որ ԳԱԿ-ը քարտուղարության այս գործառույթն իրականացնում է ամբողջությամբ, ավելին ԳԱԿ դիրքորոշումը/եզրակացությունը գրեթե միշտ համընկնում է գնումների բողոքարկման խորհրդի վերջնական կարծիքի հետ, ինչը գործնականում նշանակում է, որ որոշ դեպքերում ԳԱԿ-ը ուղղորդում է խորհրդին: Ավելի մանրամասն տես բողոքարկման հետ կապված աշխատանքային փաստաթուղթը:

ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԿԱՅՔԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գնումների պաշտոնական կայքը՝ www.gnumner.am կարևորագույն գործիք է թափանցիկության ապահովման ու իրազեկվածության մակարդակի բարձրացման տեսանկյունից, այդ նպատակով չափազանց կարևոր է կայքի արդյունավետության բարձրացումը: Այս առումով ուսումնասիրվել է գնումների պաշտոնական կայքը մի շարք ցուցանիշների/տեղեկատվության գծով (հաճախումներ, տեղեկատվության մատչելիությունը ոչ ռեգիոններին, գնման հայտարարությունները, պարզաբանումները և այլն)⁵⁶:

1. Օրենսդրություն բաժին

Գնումների պաշտոնական կայքում գետեղված տվյալների համապատասխանության գնահատման նպատակով իրականացվել են համադրումներ, որի ընթացքում արձանագրվել են որոշակի շեղումներ, որոնք և ներկայացված են ստորև:

Գնումների պաշտոնական կայքի “Օրենսդրություն” բաժինը նպատակադրված է գնումների ոլորտի հետ առնչվող օրենսդրության ներկայացմանը: “Օրենսդրություն” բաժինը ունի 10 ենթաբաժիններ՝ 1) Միջազգային պայմանագրեր 2) Օրենքներ 3) Կառավարության որոշումներ 4) Վարչապետի որոշումներ 5) Ֆինանսների նախարարի հրամաններ 6) Մեթոդական ցուցումներ 7) Իրավական ակտերի նախագծեր 8) Հանրային կազմակերպությունների գնումների կատարման կարգեր 9) Պաշտոնական պարզաբանումներ 10) Գնումների գործընթացներում կիրառվող փաստաթղթերի օրինակելի ձևեր:

1. Միջազգային պայմանագրեր: Տվյալ ենթաբաժնում առկա է միայն մեկ փաստաթուղթ՝ “Համաձայնագիր պետական գնումների մասին”: **Տեղադրված տեղեկատվության մասով էական թերություններ/ առաջարկություններ չեն նկատվել:**
2. Օրենքներ: Տվյալ ենթաբաժնում առկա է գնումների մասին գործող օրենքը և դրանում կատարված փոփոխությունները: **Տեղադրված տեղեկատվության մասով էական թերություններ/ առաջարկություններ չեն նկատվել:**
3. Կառավարության որոշումներ: Տվյալ ենթաբաժնում առկա են 13

56 Տվյալները ներկայացված են 2013թ, սեպտեմբերի 3-ի դրությամբ:

կառավարության որոշումներ: **Տեղադրված տեղեկատվության մասով էական թերություններ/առաջարկություններ չեն նկատվել:**

4. Վարչապետի որոշումներ: Տվյալ ենթաբաժնում որևէ որոշում առկա չէ: Ցանկալի է, որ այս մասում զետեղվեն ԳՄՕ առնչվող իրավական ակտերը:
5. Ֆինանսների նախարարի հրամաններ: Տվյալ ենթաբաժնում առկա են ֆինանսների նախարարի 57 հրամաններ: **Տեղադրված տեղեկատվության մասով էական թերություններ/առաջարկություններ չեն նկատվել:**
6. Մեթոդական ցուցումներ: Տվյալ ենթաբաժնում առկա են 3 մեթոդական ցուցումներ՝ ա) «գնումների վերաբերյալ տվյալների վերլուծության և էլեկտրոնային Տեղեկատուի վարման» կարգով հաստատված աղյուսակի լրացման վերաբերյալ ուղեցույց, բ) ARMEPS համակարգի միջոցով շրջանակային համաձայնագրերով իրականացվող գնումների ուղեցույց գ) Գնումների մասին ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված հաշվետվությունը ՀՀ ֆինանսների նախարարություն ներկայացնելու օրինակելի ձևի մասին նորմատիվ բնույթ չունեցող մեթոդական ցուցում: Եվս 32 մեթոդական ցուցում կա արխիվում: **Տեղադրված տեղեկատվության մասով էական թերություններ/առաջարկություններ չեն նկատվել:**
7. Իրավական ակտերի նախագծեր: Տվյալ ենթաբաժնում ներկայացված են մի շարք նախագծեր, որոնցից մեծ մասը արդեն իսկ ընդունվել են և դրանց ներկա պահին ներկայացումը կայքում այդքան էլ տրամաբանական չէ: **Ցանկալի կլինի այս ենթաբաժինը թարմացնել:**
8. Հանրային կազմակերպությունների գնումների կատարման կարգեր: Օրենքով նշված դրույթն ապահովելու համար գնումների պաշտոնական կայքում զետեղվել են որոշ հանրային կազմակերպությունների գնումների կարգերը (տես Աղյուսակ 1):

Ըստ «Հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմնի մասին» ՀՀ օրենքի հանրային ծառայությունների ոլորտն իր մեջ ներառում է.

- Էներգետիկայի բնագավառը, որը ներառում է էլեկտրաէներգետիկական, ջերմամատակարարման, գազամատակարարման համակարգերը
- ջրային համակարգը, որը ներառում է խմելու, ոռոգման, արդյունաբերական ջրի մատակարարումը, ջրահեռացումը և կեղտաջրերի մաքրումը.
- հեռահաղորդակցության (էլեկտրոնային հաղորդակցության) բնագավառը.

- փոստային կապի բնագավառը:
- երկաթուղային տրանսպորտի բնագավառը՝ ենթակառուցվածքի օգտագործման վճարների հաշվարկման մեթոդաբանության, օգտագործման վճարի հաշվարկի իրականացման և օգտագործման վճարի հաստատման մասով:
- տրանսպորտային միջոցների պարտադիր տեխնիկական գննության անցկացման բնագավառ՝ միայն սակագների մասով:

Աղյուսակ 1. Կայքում ներկայացված հանրային կազմակերպությունները և նրանց գնումների կարգը

Հանրային կազմակերպության անվանումը	Կայքը	Կարգի ընդունման ժամանակահատվածը	Կազմակերպության կայքի մոնիտորինգի արդյունքները
Արմենտել ՓԲԸ	http://beeline.am	04.04.2012թ.	Կայքում խոսք չկա գնումների մասին
Հայփոստ ՓԲԸ	http://www.haypost.am	20.05.2011թ.	Կայքում առկա է միայն գնումների կարգը (հայերեն)
Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա ՓԲԸ	http://www.mek.am	2008թ. դեկտեմբեր	Կայքում առկա են որոշ վիճակագրական տվյալներ գնումների վերաբերյալ (հայերեն և ռուսերեն)
Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր ՓԲԸ	http://www.ena.am	2009թ. հունվարի 1	Կան տվյալներ հարթոլների մասին, սակայն գնումների պայմանները/ վիճակագրությունը կարիք ունի բարելավման
Հայրուսգազարդ ՓԲԸ	http://www.armrusgasprom.am	2008թ. մայիսի 7	Կան տվյալներ մրցության հայտարարությունների մասին, սակայն դրանք թարմացման կարիք ունեն
ՀրազՋԷԿ ԲԲԸ	http://www.raztes.am	2011թ.	Կայքում խոսք չկա գնումների մասին
Տրանսգազ ՍՊԸ	Պատկանում է Հայրուսգազարդ ՓԲԸ-ին	01.07.2008	Այս կազմակերպության գնումների մասին խոսք չկա

Հանրային կազմակերպությունները գնումների մասով չեն ապահովում թափանցիկություն և հաշվետվողականություն, նրանք մեծամասամբ սահմանափակվում են գնումների պաշտոնական կայքում գնումների կարգերի ներկայացմամբ: Բովանդակային առումով հանրային միջոցների կարևորության և օրենսդրական պահանջների հանդեպ ոչ պատշաճ վերաբերմունքի արդյունք է այն իրողությունը, որ ոչ բոլոր հանրային կազմակերպություններն են իրենց գնումների մասին կարգերը և հայտարարությունները իրականացնում գնումների պաշտոնական կայքի միջոցով: Իսպառ բացակայում է շահերի բախման մասով

հայտարարգրման և այս գործընթացի հանդեպ վերահսկողության մեխանիզմները:

Ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ “Հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմնի մասին” օրենքով սահմանված հանրային ծառայության ոչ բոլոր ոլորտների կազմակերպությունների գնման գործընթացների կարգերն են տեղադրված կայքում:

9. Պաշտոնական պարզաբանումներ: Տվյալ ենթաբաժնում առկա են ֆինանսների նախարարության կողմից կազմված 4 պարզաբանումներ: **Տեղադրված տեղեկատվության մասով էական թերություններ/ առաջարկություններ չեն նկատվել:**

Գնումների գործընթացներում կիրառվող փաստաթղթերի օրինակելի ձևեր: Տվյալ ենթաբաժնում առկա են ֆինանսների նախարարության կողմից կազմված 19 օրինակելի ձևեր: Տեղադրված տեղեկատվությունը կարելի է որոշակիորեն ընդլայնել հաշվի առնելով և պատվիրատուների և մասնակիցների ցածր կարողությունները:

2. Գնումների հայտարարություններ բաժին

Գնումների պաշտոնական կայքի “Գնումների հայտարարություններ” բաժինը նպատակադրված է մրցութային հայտարարությունների ներկայացմանը: “Գնումների հայտարարություններ” բաժինը ունի 13 ենթաբաժիններ՝ 1) Սահմանափակ ընթացակարգի կազմակերպման հայտարարություններ 2) Բաց ընթացակարգի հայտարարություններ 3) Մրցակցային երկխոսության ընթացակարգի կազմակերպման նախարարական կողմից հայտարարություններ 4) Բանակցային ընթացակարգի կազմակերպման նախարարական կողմից հայտարարություններ 5) Պարզեցված ընթացակարգի հայտարարություններ 6) Շրջանակային ընթացակարգի կազմակերպման նախարարական կողմից հայտարարություններ 7) Շրջանակային համաձայնագրով գնումներ կատարելու ընթացակարգի հայտարարություններ 8) Չկայացած ընթացակարգի հայտարարություններ 9) Պայմանագիր կնքելու մասին հայտարարություններ 10) Կնքված պայմանագրերի մասին հայտարարություններ 11) Հրավերներում կատարված փոփոխություններ 12) ԾԻԳ-երի հայտարարություններ 13) Հանրային կազմակերպությունների գնումների կատարման վերաբերյալ հայտարարություններ:

3. Չկայացած ընթացակարգի հայտարարություններ

Չկայացած ընթացակարգերը ահազանգում են պատվիրատուների մոտ կարողությունների պակասի, կամ «անցանկալի հաղթողից» ձերբազատվելու մասին:

Ստորև ներկայացված են, չկայացած ընթացակարգի հայտարարությունների մասով ուսումնասիրության արդյունքները.

- Սահմանափակ ընթացակարգ-0,
- Բաց ընթացակարգ-107, որից 11-ը արխիվացված են⁵⁷:
- Մրցակցային երկխոսության ընթացակարգ-3⁵⁸:
- Բանակցային ընթացակարգ հայտարարությամբ-6:
- Բանակցային ընթացակարգ առանց հայտարարության-0:
- Պարզեցված ընթացակարգ-279, որից 40-ը արխիվացված են
- Շրջանակային համաձայնագրեր-959, որից 102-ը արխիվացված են:

Ամփոփելով այս ենթաբաժնի ուսումնասիրության արդյունքները կարելի է փաստել, որ այն էական բարելավման կարիք ունի, քանի որ տեղեկատվությունը ներկայացված է անկանոն կերպով և թերի: Ցանկալի կլինի, որ կայքը հնարավորություն ընձեռի գեներացնել ամփոփ վիճակագրություն, ըստ տարիներին և մարմինների, ինչպես նաև ուսումնասիրվեին ու ներկայացվեին ընթացակարգերի չկայացած լինելու հիմքերը:

4. Պայմանագիր կնքելու մասին հայտարարություններ

Ուսումնասիրվել են նաև մրցութային հայտարարությունների հետ կապված այլ տեղեկությունները: Ստորև ներկայացված են պայմանագիր կնքելու հայտարարությունների մասով ուսումնասիրության արդյունքները.

- Սահմանափակ ընթացակարգ-0,
- Բաց ընթացակարգ-139, որից 47-ը արխիվացված են:
- Մրցակցային երկխոսության ընթացակարգ-2:

57 Արխիվում պահված են 2013թ չկայացած ընթացակարգեր, իսկ 2011թ և 2012թ տվյալները բացակայում են:

58 Արխիվում պահված են 2009թ չկայացած ընթացակարգեր, ինչը չի համապատասխանում արխիվացման մասին 3 տարվա դրույթին:

- Բանակցային ընթացակարգ հայտարարությամբ-8, որից 2-ը արխիվացված են:
- Բանակցային ընթացակարգ առանց հայտարարության-14, որից 6-ը արխիվացված են:
- Պարզեցված ընթացակարգ-288, որից 93-ը արխիվացված են:
- Շրջանակային համաձայնագրեր-17639, որից 756-ը արխիվացված են:

Ամփոփելով այս ենթաբաժնի ուսումնասիրության արդյունքները կարելի է փաստել, որ այն, ի տարբերություն չկայացած ընթացակարգերի մասին հայտարարությունների, ավելի կանոնակարգված է: Այնուհանդերձ, ցանկալի կլիներ այստեղ տեսնել նաև շահերի հայտարարման վերաբերյալ տվյալներ, ինչն օրենսդրության պահանջ է:

5. Կնքված պայմանագրերի մասին հայտարարություններ

Ստորև ներկայացված են պայմանագիր կնքելու հայտարարությունների մասով ուսումնասիրության արդյունքները.

- Սահմանափակ ընթացակարգ-0,
- Բաց ընթացակարգ-262, որից 47-ը արխիվացված են:
- Մրցակցային երկխոսության ընթացակարգ-4:
- Բանակցային ընթացակարգ հայտարարությամբ-104, որից 54-ը արխիվացված են:
- Բանակցային ընթացակարգ առանց հայտարարության-1158, որից 257-ը արխիվացված են:
- Պարզեցված ընթացակարգ-756, որից 157-ը արխիվացված են:
- Շրջանակային համաձայնագրեր-3470, որից 421-ը արխիվացված են:
- Պետական ծառայողական կամ բանկային գաղտնիք պարունակող փակ կնքված շրջանակային համաձայնագիր-9:

Ամփոփելով այս ենթաբաժնի ուսումնասիրության արդյունքները կարելի է փաստել, որ այստեղ ներկայացված պայմանագրերում առկա են տեղեկություններ մասնակիցների վերաբերյալ, սակայն ցանկալի կլիներ, որ կայքը հնարավորություն ընձեռեր գեներացնել ամփոփ վիճակագրություն, ըստ տարիների և մարմինների:

6. Հրավերում կատարված փոփոխություններ

Ինչպես ցույց են տալիս ուսումնասիրության արդյունքները հրավերում կատարված փոփոխությունների մասով կայքում առկա են 2008թ.-ից մինչև 2013թթ տվյալներ:

Ստորև ներկայացված են, պայմանագիր կնքելու հայտարարությունների մասով ուսումնասիրության արդյունքները.

- Սահմանափակ ընթացակարգ-0,
- Բաց ընթացակարգ-262, որից 47-ը արխիվացված են:
- Մրցակցային երկխոսության ընթացակարգ-4:
- Բանակցային ընթացակարգ հայտարարությամբ-104, որից 54-ը արխիվացված են:
- Բանակցային ընթացակարգ առանց հայտարարության-1158, որից 257-ը արխիվացված են:
- Պարզեցված ընթացակարգ-756, որից 157-ը արխիվացված են:
- Շրջանակային համաձայնագրեր-3470, որից 421-ը արխիվացված են:

Ամփոփելով այս ենթաբաժնի ուսումնասիրության արդյունքները կարելի է փաստել, որ չափազանց շատ են հրավերում կատարված փոփոխությունները, ինչը կարող է պայմանավորված լինել ինչպես կոռուպցիոն ռիսկերով, այնպես էլ ցածր կարողություններով: Հասկանալի է, որ այս հանգամանքը առաջ է բերում լրացուցիչ գործարքային ծախսեր:

7. ԾԻԳ-երի հայտարարություններ

“ԾԻԳ-երի հայտարարություններ” բաժինը բաղկացած է 3 ենթաբաժիններից՝ 1) Մրցույթների հայտարարություններ 2) Կնքված պայմանագրերի մասին հայտարարություններ 3) Գնումների պլաններ:

1. Մրցույթների հայտարարություններ. Մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են, որ մրցույթային հայտարարությունները պարբերաբար թարմացվում են, և որևէ էական ռիսկ այս մասով բացահայտված չէ:
2. Կնքված պայմանագրերի մասին հայտարարություններ. Կնքված պայմանագրերի մասին հայտարարությունները, չնայած որոշակիորեն թերի են, սակայն ևս թարմացվում ու այս մասով ևս ռիսկեր չեն բացահայտվել:

3. Գնումների պլաններ. Այս ենթաբաժնում ներկայացված են միայն Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի 2013թ. պլանը, որը պարբերաբար թարմացվում է:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ Նշված ենթաբաժինը պետք է ծառայի իր նպատակին, այսինքն՝ պետք է ԾԻԳ-ի պլանների մասին տեղեկատվություն տրամադրի, ինչը, ինչպես ցույց են տալիս ուսումնասիրության արդյունքները, չի իրականացվում:

8. Հրավերների պարզաբանումների վերաբերյալ հայտարարություններ

ԳՄՕ նախատեսում է հրավերների պարզաբանումների ստացման ընթացակարգ: ԹԻՀԿ մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են, որ այստեղ հրավերի պարզաբանումները պարբերաբար թարմացվում են և 2013թ սեպտեմբերի դրությամբ կան շուրջ 13 պարզաբանումներ /ևս 47 հատ արխիվում/: Ընդ որում, ուշագրավ է, որ պարզաբանումները առնչվում են կապի ոլորտի ընկերությունների կողմից կազմված հրավերներին / հիմնականում Արմենտել ՓԲԸ/:

9. Հանրային կազմակերպությունների գնումների կատարման վերաբերյալ հայտարարություններ

Հանրային կազմակերպությունների գնումների կատարման վերաբերյալ հայտարարությունները պարունակում են ընդամենը 12 հայտարարություններ /130-ը արխիվում/: Կնքված պայմանագրերի մասին հայտարարությունները թվով 20-ն են /400 արխիվում, որի մեծ մասը պատկանում է Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր ՓԲԸ-ին/, իսկ պայմանագիր կնքելու մասին հայտարարությունները 14-ը /77 հատ արխիվում/: Այս ամենը հաստատում է հանրային կազմակերպությունների մասով վերը նշված դիտարկման արդյունքները:

10. Շրջանակային Համաձայնագիր

Շրջանակային համաձայնագրերի (ՇՀ) տեսակարար կշիռը կազմում է պետական գնումների ընդհանուր ծավալի շուրջ 70-80%-ը: Այս

հանգամանքով է նաև պայմանավորված այս ընթացակարգով գնումների առանձին ուսումնասիրությունը:

Շրջանակային համաձայնագրերը բաղկացած է 4 ենթաբաժիններից՝ 1) Շրջանակային համաձայնագրերի կնքման հայտարարություններ 2) Կնքված շրջանակային համաձայնագրեր 3) Հրավերում կատարված փոփոխություններ 4) Շրջանակային համաձայնագրերի միջոցով գնում կատարելու ընթացակարգի էլ. փոստի հասցե:

1. Շրջանակային համաձայնագրերի կնքման հայտարարություններ:
2. Կնքված շրջանակային համաձայնագրեր: Այս մասում ներկայացված են մասնակիցների հետ ՇՀ շրջանակում կնքված պայմանագրերն՝ ըստ գնման առարկայի (ապրանք, ծառայություն, աշխատանք):
3. Հրավերում կատարված փոփոխություններ: Այս մասում ներկայացված են 54 փոփոխություններ:
4. Շրջանակային համաձայնագրերի միջոցով գնում կատարելու ընթացակարգի էլ. փոստի հասցե: Այս ենթաբաժինը ավելացել է 2013թ. երկրորդ եռամսյակի վերջերին և նպատակ ունի կանխարգել ՇՀ նկատված ռիսկերը, միասնական և Ֆինանսների նախարարության վերահսկողության ներքո գտնվող տեղեկատվական ցիկլ ստեղծելու համար: Նշյալ ռիսկի մասով ավելի հանգամանորեն, տես ԹԻՀԿ աշխատանքային փաստաթուղթը՝ Շրջանակային համաձայնագրերի միտումները 2011-2012թթ:

11. Գնումների Պլաններ

“Գնումների Պլաններ” բաժինը բաղկացած է 4 ենթաբաժիններից՝ պետական կառավարման մարմիններ, տեղական ինքնակառավարման մարմիններ, առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ, հանրային կազմակերպություններ: Պլանների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ 2011 և 2012թթ-ին www.gnumner.am կայքում “գնումների պլաններ” բաժնում խիստ սահմանափակ թվով մարմիններ էին ներկայացրել իրենց պլանները /ընդամենը մոտ 20 մարմին/: Իրավիճակը զգալիորեն բարելավվել է 2013թ, որի մասին են վկայում հետևյալ թվերը.

- Պետական կառավարման մարմիններ բաժնում ներկայացված են շուրջ 50 մարմնի գնումների պլաններ,
- Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ (ՏԻՄ) բաժնում ներկայացված են շուրջ 370 մարմնի գնումների պլաններ,
- Առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ բաժնում

ներկայացված են շուրջ 3000 մարմնի գնումների պլաններ,

- Հանրային կազմակերպությունների մասով չկա ոչ մի տվյալ,

Ֆինանսների նախարարության www.minfin.am կայքում պետական բյուջեի հավելվածներում հնարավոր է գտնել պետական մարմինների գնումների պլանը, որտեղ նշված է նաև տեղեկատվություն գնման ընթացակարգերի մասին⁵⁹:

Այնուհանդերձ, **ծրագրի արդյունքները վկայում են, որ** համակարգը հետագա բարելավման կարիք ունի, մասնավորապես գնումների պլանների տեղադրման հաճախականությունը չի կանոնակարգվում ու իրականացվում է քառասյին ձևով: Հաջորդ հանգամանքը ինչին կցանկանայինք անդրադառնալ. դա պլանավորված և փաստացի ընթացակարգերի համեմատական վերլուծության բացակայությունն է (գումարային կամ քանակային): Գոնե պետական կառավարման մարմինների մասով նման վերլուծության առկայությունը շահեկանորեն կավելացներ համակարգի նկատմամբ վստահության աստիճանը:

12. Մրցույթի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրություններ

Մրցույթի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրությունների ժամանակին առկայությունը կայքում խիստ կարևոր է թափանցիկության տեսանկյունից:

«Մրցույթի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրություններ» բաժինը ունի 4 ենթաբաժիններ՝ ա) պետական կառավարման մարմիններ, բ) տեղական ինքնակառավարման մարմիններ գ) առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ և դ) հանրային կազմակերպություններ: Վերոհիշյալ 4 ենթաբաժիններում հնարավորություն է ընձեռված օրենքով սահմանված ընթացակարգերով (սահմանափակ ընթացակարգ, բաց ընթացակարգ, մրցակցային երկխոսության ընթացակարգ, բանակցային ընթացակարգ հայտարարությամբ և առանց հայտարարության, պարզեցված ընթացակարգ և շրջանակային համաձայնագրեր) հայտարարությունների տեղադրման համար:

ա/ Պետական կառավարման մարմիններ

2013թ. սեպտեմբերի 1-ի դրությամբ գնումների պաշտոնական կայքի “Մրցույթի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրությունների”

59 <http://minfin.am/up/budget/havelvacner/PDFhavelvacner24.12.12.rar>, Հավելված 12

բաժնում “պետական կառավարման մարմիններ” ենթաբաժնում ներկայացված ըստ գնման ընթացակարգերի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրությունների թվային պատկերը հետևյալն է.

- Սահմանափակ ընթացակարգ-0:
- Բաց ընթացակարգ-10: Ուշագրավ է, որ ներկայացված բոլոր 10 արձանագրությունները կազմված են միայն Բնապահպանության նախարարության կողմից:
- Մրցակցային երկխոսության ընթացակարգ-0:
- Բանակցային ընթացակարգ հայտարարությունով-0:
- Բանակցային ընթացակարգ առանց հայտարարության-0:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել են նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “պետական կառավարման մարմիններ” ենթաբաժնում վերը նշված ընթացակարգերին վերաբերվող տվյալները: Ուսումնասիրության արդյունքները վկայում է, որ բոլոր այս ընթացակարգերի մասով արձանագրություններ չեն կազմվել:

Պարզեցված ընթացակարգ-4: Ուշագրավ է, որ ներկայացված բոլոր 4 արձանագրությունները կազմված են միայն Բնապահպանության նախարարության կողմից:

Պարզեցված ընթացակարգին վերաբերվող կայքի արխիվի տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով կազմվել է 1 արձանագրություն, կրկին բնապահպանության նախարարության կողմից:

Շրջանակային համաձայնագիր-61:

Շրջանակային համաձայնագրերին վերաբերվող կայքի արխիվի տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով կազմվել է 27 արձանագրություն:

բ/ Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ

2013թ. սեպտեմբերի 1-ի դրությամբ գնումների պաշտոնական կայքի “Մրցույթի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրությունների” բաժնում “տեղական ինքնակառավարման մարմիններ” ենթաբաժնում ներկայացված ըստ գնման ընթացակարգերի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրությունների թվային պատկերը հետևյալն է.

- Սահմանափակ ընթացակարգ-0:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “տեղական ինքնակառավարման մարմիններ” ենթաբաժնում սահմանափակ ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով արձանագրություններ չեն կազմվել:

- Բաց ընթացակարգ-1:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “տեղական ինքնակառավարման մարմիններ” ենթաբաժնում բաց ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: **Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ** այս ընթացակարգի մասով կազմվել է 1 արձանագրություն:

- Մրցակցային երկխոսության ընթացակարգ-0:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “տեղական ինքնակառավարման մարմիններ” ենթաբաժնում մրցակցային երկխոսության ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: **Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ** այս ընթացակարգի մասով արձանագրություններ չեն կազմվել:

- Բանակցային ընթացակարգ հայտարարությունով-0:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “տեղական ինքնակառավարման մարմիններ” ենթաբաժնում բանակցային ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: **Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ** այս ընթացակարգի մասով արձանագրություններ չեն կազմվել:

- Բանակցային ընթացակարգ առանց հայտարարության-0:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “տեղական ինքնակառավարման մարմիններ” ենթաբաժնում բանակցային ընթացակարգ առանց հայտարարության ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: **Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ** այս ընթացակարգի մասով արձանագրություններ չեն կազմվել:

- Պարզեցված ընթացակարգ-17:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “տեղական ինքնակառավարման մարմիններ” ենթաբաժնում պարզեցված ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: **Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ** այս ընթացակարգի մասով կազմվել է 2 արձանագրություն:

- Շրջանակային համաձայնագիր-27:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “տեղական ինքնակառավարման մարմիններ” ենթաբաժնում շրջանակային համաձայնագրերին վերաբերվող տվյալները: **Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով կազմվել է 1 արձանագրություն:**

գ/ Առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ

2013թ. սեպտեմբերի 1-ի դրությամբ գնումների պաշտոնական կայքի “Մրցույթի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրությունների” բաժնում “առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ” ենթաբաժնում ներկայացված ըստ գնման ընթացակարգերի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրությունների թվային պատկերը հետևյալն է.

- Սահմանափակ ընթացակարգ-0:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ” ենթաբաժնում սահմանափակ ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով արձանագրություններ չեն կազմվել:

- Բաց ընթացակարգ-0:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ” ենթաբաժնում բաց ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով կազմվել է 1 արձանագրություն:

- Մրցակցային երկխոսության ընթացակարգ-0:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ” ենթաբաժնում մրցակցային երկխոսության ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով արձանագրություններ չեն կազմվել:

- Բանակցային ընթացակարգ հայտարարությունով-0:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է

նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ” ենթաբաժնում բանակցային ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով արձանագրություններ չեն կազմվել:

- Բանակցային ընթացակարգ առանց հայտարարության-0:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ” ենթաբաժնում բանակցային ընթացակարգ առանց հայտարարության ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով արձանագրություններ չեն կազմվել:

- Պարզեցված ընթացակարգ-10:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ” ենթաբաժնում պարզեցված ընթացակարգին վերաբերվող տվյալները: Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով կազմվել է 4 արձանագրություն:

- Շրջանակային համաձայնագիր-94:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է նաև կայքի արխիվը, մասնավորապես “առևտրային և ոչ առևտրային կազմակերպություններ” ենթաբաժնում շրջանակային համաձայնագրերին վերաբերվող տվյալները: Տվյալների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ այս ընթացակարգի մասով կազմվել է 24 արձանագրություն:

դ/ Հանրային կազմակերպություններ

2013թ. սեպտեմբերի 1-ի դրությամբ գնումների պաշտոնական կայքի “Մրցույթի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրությունների” բաժնում “հանրային կազմակերպություններ” ենթաբաժնում բոլոր ընթացակարգերի գծով, ներառյալ նաև արխիվային տվյալները մրցույթի հանձնաժողովի նիստերի արձանագրություններ չկան:

13. Հաշվետվություններ

Հաշվետվություններ բաժինը բաղկացած է 3 ենթաբաժիններից՝ 2011թ.,

2012թ, 2013թ հաշվետվություններ: Այնուհանդերձ ուսումնասիրության արդյունքները վկայում են այն մասին, որ հաշվետվությունները տեղադրվում են էական ժամանակային տարբերությամբ: Մասնավորապես 2013թ. տեղադրվեց 2011թ. հաշվետվությունը:

14. Բողոքարկում

Այս մասով ուսումնասիրության արդյունքները ներկայացված են բողոքարկման հիմնահարցերին նվիրված աշխատանքային փաստաթղթում:

15. Վերապատրաստում

«Վերապատրաստում» բաժինը ունի 3 ենթաբաժիններ՝ ա) վերապատրաստման ծրագրեր, բ) ուսումնական ձեռնարկներ և գ) այլ:

Հարկ է նշել, որ ա) և գ) ենթաբաժիններում տեղեկությունները բացակայում են:

Ուսումնական ձեռնարկներ ենթաբաժնում առկա են հետևյալ 4 փաստաթղթերը՝

1. Գնումների համակարգողների վերապատրաստման դասընթացների ուսումնական ծրագիր
2. ԵՄ գնումների համառոտագրեր
3. Գնումների գործընթաց ուսումնական ձեռնարկ
4. Գնումների մասին ՀՀ օրենսդրության օգտագործողի ձեռնարկ:

Նշված փաստաթղթերի ուսումնասիրությունը⁶⁰ վկայում է հետևյալ հիմնախնդիրների մասին.

Ա) Գնումների համակարգողների վերապատրաստման դասընթացների ուսումնական ծրագրի ներքո մատուցված նյութը, մեծ հաշվով կապ չունի վերնագրի հետ:

Բ) «Գնումների գործընթաց» և «Գնումների մասին ՀՀ օրենսդրության օգտագործողի» ձեռնարկները նվիրված են նախկին օրենքին:

60 2013թ. սեպտեմբերի 20-ի դրությամբ:

16. Պայմանագրում կատարված փոփոխություններ

Ծրագրի շրջանակներում ուսումնասիրվել են գնումների պաշտոնական կայքում պայմանագրում կատարված փոփոխությունների մասով առկա տեղեկությունները: Դա արվել է, ելնելով նրանից, որ պայմանագրում կատարված փոփոխությունների հաճախականությունը, այլ հավասար պայմաններում, կարող է վկայել է պատվիրատու-մասնակից ոչ մրցակցային համաձայնությունների առկայության մասին:

2013թ. սեպտեմբերի 1-ի դրությամբ գնումների պաշտոնական կայքի “պայմանագրում կատարված փոփոխություններ” բաժնում առկա են 485 պայմանագրում կատարված փոփոխություններ: Ընդ որում հարկ է նշել, որ դրանց մեջ կան նաև 2011 և 2012թթ. առնչվող պայմանագրեր:

Ուսումնասիրության ամբողջականության համար ուսումնասիրվել է գնումների պաշտոնական կայքի արխիվը, մասնավորապես “պայմանագրում կատարված փոփոխություններ” բաժնի արխիվային տվյալները: Ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ արխիվացված են 450 պայմանագրեր: Ընդ որում արխիվացվածների մեջ են նաև 2013թ. առնչվող պայմանագրեր, ինչը, մեր կարծիքով, մի փոքր անտրամաբանական է, հաշվի առնելով, որ 2011 և 2012թթ. առնչվող պայմանագրերը կայքի ակտիվ հատվածում են:

Ամփոփելով այս բաժնի ուսումնասիրության արդյունքները կարելի է փաստել, որ այն էական բարելավման կարիք ունի, քանի որ տեղեկատվությունը ներկայացված է անկանոն կերպով և թերի: Յանկալի կլինի, որ կայքը հնարավորություն ընձեռի գեներացնել ամփոփ վիճակագրություն, ըստ տարիներին, եռամսյակների և մարմինների: Նման վիճակագրությունը հնարավորություն կտա վերհանել առավել ռիսկային կապերը:

17. Էլեկտրոնային գնումներ

Այս մասով ուսումնասիրության արդյունքները ներկայացված են էլ. գնումների հիմնահարցերին նվիրված աշխատանքային փաստաթղթում:

18. Գնումների որակավորում

Այս բաժնում ներկայացված են 2012թ և 2013թ ընթացքում գնումների

որակավորման քննությունը հաղթահարած մասնագետների ցուցակը:

19. Գնումների բողոքարկման անդամների ցուցակը

Այս մասով ուսումնասիրության արդյունքները ներկայացված են բողոքարկման հիմնահարցերին նվիրված աշխատանքային փաստաթղթում:

ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ և ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գնումների պլանավորման թերությունների մասին արդեն իսկ խոսվել է “Գնումների պլաններ” բաժնում, ուստի այս մասում առավելապես կանդրադառնանք տեխնիկական բնութագրիչների ուսումնասիրությանը: Տեխնիկական բնութագրիչների ոչ հստակ լինելու մասին են խոսում.

Ա) հրավերում կատարած փոփոխությունները թիվը

Բ) մասնակիցների ներկայացված գների դիտարկումները և դրանցում առկա նշանակալի շեղումները:

Ռիսկերի ուսումնասիրություն

Սույն ուսումնասիրության շրջանակում ռիսկերի դասակարգման նպատակով տարանջատվել են չորս խումբ մրցույթներ, որոնք ընդգրկում են ապրանքների, ծառայությունների և աշխատանքների մրցույթներ.

- Ռիսկային մրցույթներ⁶¹,
- Միջինից բարձր ռիսկայնության մրցույթներ⁶²,
- Բարձր ռիսկայնության մրցույթներ⁶³,
- Կասկածելի տարրեր պարունակող մրցույթներ⁶⁴:

Ուսումնասիրությունն իրականացվել է ամսական կտրվածքով, որի բացված տվյալները ներկայացված են “Շրջանակային համաձայնագրերի միտումները” փաստաթղթում: Պետք է արձանագրել, որ շրջանակային համաձայնագրերի վիճակագրությունը 2011թ հունվար-հունիս ժամանակաշրջանի համար բացակայում է, ինչի պատճառով 2011թ. ներառում է միայն 3-րդ և 4 եռամսյակները՝ ագրեգացված աղյուսակի տեսքով:

61 Մրցույթներ, որտեղ միավորի նվազագույն և առավելագույն գնային առաջարկների շեղումը 1.5 անգամից ավելի է:

62 Մրցույթներ, որտեղ միավորի նվազագույն և առավելագույն գնային առաջարկների շեղումը 2 անգամից ավելի է:

63 Մրցույթներ, որտեղ միավորի նվազագույն և առավելագույն գնային առաջարկների շեղումը 5 անգամից ավելի է:

64 Մրցույթներ, որտեղ միավորի նվազագույն և առավելագույն գնային առաջարկների շեղումը 10 անգամից ավելի է:

Ռիսկային մրցույթների դինամիկան 2011թ. III եռամսյակ

	Ապրանք		Ծառայություն		Աշխատանք	
	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)
Ընդամենը ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրեր	854		264		81	
Ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրերի պայմանագրային արժեքը, մլն դրամ	2743		254		15	
Ռիսկային համաձայնագրերի դասակարգումը	Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ապրանքների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ծառայությունների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ աշխատանքների գծով	
	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)
Ռիսկային մրցույթներ	436	48.3	25	9	47	58
Միջինից բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	284	33	17	6	42	55
Բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	68	7.6	2	0.8	28	35
Կասկածելի տարրեր պարունակող մրցույթներ	25	2.6	2	0.8	15	18
Ընդամենը նվ. գին առաջարկած, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների թվաքանակը	63		0		6	
Նվ. գին առաջարկած, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	7.3		0		7	
Հնարավոր տնտեսման չափը, հազ. դրամ	6327		0		197	
Հնարավոր տնտեսման չափի տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	0.2		0		0.9	
Ռիսկայնության ամփոփ գնահատականը	Միջին		Ցածր		Ցածր	

Ռիսկային մրցույթների դինամիկան 2011թ. IV եռամսյակ

	Ապրանք		Ծառայություն		Աշխատանք	
Ընդամենը ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրեր	1396		370		168	
Ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրերի պայմանագրային արժեքը, մլն դրամ	2638		404		8651	
Ռիսկային համաձայնագրերի դասակարգումը	Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ապրանքների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ծառայությունների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ աշխատանքների գծով	
	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)
Ռիսկային մրցույթներ	437	30	75	20	109	65
Միջինից բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	293	21	55	15	98	58
Բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	94	6.7	9	2.4	41	24
Կասկածելի տարրեր պարունակող մրցույթներ	48	3.4	1	0.3	20	12
Ընդամենը նվ. գին առաջարկած, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների թվաքանակը	58		5		23	
Նվ. գին առաջարկած, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	4		1,3		13.7	
Հնարավոր տնտեսման չափը, հազ. դրամ	28227		5957		550	
Հնարավոր տնտեսման չափի տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	10.7		14.7		0.0	
Ռիսկայնության ամփոփ գնահատականը	Բարձր		Բարձր		Ցածր	

2012թ.

Ռիսկային մրցույթների դինամիկան 2012թ. I եռամսյակ

	Այրանք		Ծառայություն		Աշխատանք	
Ընդամենը ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրեր	1732		409		41	
Ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրերի պայմանագրային արժեքը, մլն դրամ	5461		25131		358	
Ռիսկային համաձայնագրերի դասակարգումը	Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ապրանքների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ծառայությունների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ աշխատանքների գծով	
	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)
Ռիսկային մրցույթներ	556	32	69	17	27	
Միջինից բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	342	20	49	12		
Բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	72	4.2	13	3		
Կասկածելի տարրեր պարունակող մրցույթներ	30	1.7	4	0.9		
Ընդամենը նվ. գին առաջարկված, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների թվաքանակը	83		6		2	
Նվ. գին առաջարկված, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	4.8		1.5		4.9	
Հնարավոր տնտեսման չափը, հազ. դրամ	11506		10467		539	
Հնարավոր տնտեսման չափի տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	2.1		0.4		1.5	
Ռիսկայնության ամփոփ գնահատականը	Միջին		Ցածր		Միջին	

Ռիսկային մրցույթների դինամիկան 2012թ. II եռամսյակ

	Ապրանք		Ծառայություն		Աշխատանք	
	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)
Ընդամենը ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրեր	2481		462		137	
Ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրերի պայմանագրային արժեքը, մլն դրամ	2854		342		126	
Ռիսկային համաձայնագրերի դասակարգումը	Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ապրանքների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ծառայությունների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ աշխատանքների գծով	
	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)
Ռիսկային մրցույթներ	950	38	56	12	112	82
Միջինից բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	529	21	33	7	69	50
Բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	110	4	4	0.9	2	1.5
Կասկածելի տարրեր պարունակող մրցույթներ	45	1.8	3	0.6	0	0
Ընդամենը նվ. գին առաջարկած, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների թվաքանակը	231		5		35	
Նվ. գին առաջարկած, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	9.3		1.1		25.5	
Հնարավոր տնտեսման չափը, հազ. դրամ	20495		590		214	
Հնարավոր տնտեսման չափի տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	7		1.7		1.7	
Ռիսկայնության ամփոփ գնահատականը	Բարձր		միջին		Միջին	

Ռիսկային մրցույթների դինամիկան 2012թ. III եռամսյակ

	Ապրանք		Ծառայություն		Աշխատանք	
	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)
Ընդամենը ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրեր	1537		112		91	
Ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրերի պայմանագրային արժեքը, մլն դրամ	5581		655		1040	
Ռիսկային համաձայնագրերի դասակարգումը	Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ապրանքների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ծառայությունների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ աշխատանքների գծով	
	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)
Ռիսկային մրցույթներ	468	30	21	19	74	81
Միջինից բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	308	20	13	12	59	65
Բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	69	4.5	2	1.8	37	41
Կասկածելի տարրեր պարունակող մրցույթներ	18	1.2	0	0	30	33
Ընդամենը նվ. գին առաջարկած, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների թվաքանակը	63		4		9	
Նվ. գին առաջարկած, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	4		3.6		10	
Հնարավոր տնտեսման չափը, հազ. դրամ	32655		1600		103	
Հնարավոր տնտեսման չափի տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	5.9		2.4		0.1	
Ռիսկայնության ամփոփ գնահատականը	Բարձր		միջին		Ցածր	

Ռիսկային մրցույթների դինամիկան 2012թ. IV եռամսյակ

	Ապրանք		Ծառայություն		Աշխատանք	
	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)	Քանակը	Տես. կշիռը (%)
Ընդամենը ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրեր	915		157		63	
Ուսումնասիրված շրջանակային համաձայնագրերի պայմանագրային արժեքը, մլն դրամ	3445		224		503	
Ռիսկային համաձայնագրերի դասակարգումը	Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ապրանքների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ ծառայությունների գծով		Ռիսկային տարրեր պարունակող մրցույթներ աշխատանքների գծով	
Ռիսկային մրցույթներ	167	18	37	24	29	46
Միջինից բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	83	9	23	15	21	33
Բարձր ռիսկայնության մրցույթներ	6	0.7	3	1.9	2	3.2
Կասկածելի տարրեր պարունակող մրցույթներ	0	-	0	-	1	1.6
Ընդամենը նվ. գին առաջարկած, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների թվաքանակը	51		0		3	
Նվ. գին առաջարկած, սակայն հաղթող չճանաչված մրցույթների տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	5.6		0		4.8	
Հնարավոր տնտեսման չափը, հազ. դրամ	11616				7.6	
Հնարավոր տնտեսման չափի տեսակարար կշիռը ամսվա ընդհանուրում, (%)	3.4				0.0	
Ռիսկայնության ամփոփ գնահատականը	Բարձր		Ցածր		Ցածր	

2011թ. հուլիսից մինչև 2012թ. դեկտեմբերն ընդգրկող շրջանակային համաձայնագրերի (ՇՀ) ուսումնասիրության արդյունքում մասնակիցների կողմից առաջարկված գներում նկատվել են մեծ տարբերություններ, ինչը որոշակիորեն վկայում է կոռուպցիոն ռիսկերի առկայության (կամ տեխնիկական սխալ բնութագրերի կազմման) մասին: Ավելին, ինչպես

ցույց են տալիս ուսումնասիրությունները վերջին եռամսյակում էականորեն ավելանում է ռիսկային մրցույթների տեսակարար կշիռը, թե քանակային, թե գումարային առումով: Քանակային առումով ռիսկերն ավելի շատ են աշխատանքների շրջանակային համաձայնագրերերում, իսկ գումարային առումով ավելի շատ են ապրանքներում: 2012թ. 2011թ. համեմատ ռիսկերի առումով դիտարկվում է փոքր ինչ բարելավում, այնուհանդերձ վերոհիշյալ փաստերը հիմք են տալիս գնահատելու ՀՀ պետական գնումների համակարգում խիստ մեծ տեսակարար կշիռ ունեցող շրջանակային համաձայնագրերը, որպես միջինից բարձր ռիսկային:

ՕՐԵՆԱԴՐԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Մոնիտորինգի ժամանակահատվածում մեր կողմից նկատվել են հետևյալ օրենսդրական բնույթի հիմնախնդիրներ/բացթողումները

1. ԳՄՕ-ի 4-րդ հոդվածի 4-րդ կետում նշված ՀՀ կառավարության հաստատման ենթակա միջոցառումներից կատարված չեն.
 - պետական և մասնավոր հատվածների գործընկերության գործարքների տեսակները, այդ գործարքների բնութագրերին ներկայացվող պահանջները, ինչպես նաև բնութագրերի կազմման և հաստատման կարգը.
 - ԳՄՕ նախատեսված գնում կատարելու ընթացակարգերի կիրարկման կարգը.
2. Ծրագրի արդյունքները վկայում են այն մասին, որ բավական շատ են այն դեպքերը, երբ մասնակիցը բողոքարկում է և հետագայում հետ է վերցնում իր դիմումը: Ակնհայտ է, որ նման երևույթները կարող են պայմանավորված լինել նաև կոռուպցիոն երևույթներով: Կարծում ենք նպատակահարմար է, որ նման դեպքերում ևս մասնակիցը սև ցուցակում հայտնվի և/կամ տույժի ենթարկվի:
3. ԳՄՕ Հոդված 6-ի 4-րդ կետը⁶⁵ համատարած կերպով չի պահպանվում և չկան մեխանիզմներ նման երևույթների վերահսկողության համար:
4. Առկա է մտավախություն, որ եթե գնումների հաղթողի ընտրությունը պարունակի նաև ոչ գնային չափանիշներ, ապա ներկա համակարգում այն կարող է առաջացնել լրացուցիչ կոռուպցիոն ռիսկեր:
5. Գնումների մասին օրենքը նախատեսում է հաշվետվությունների հրապարակում /հոդված 8 կետ 5/, որը սակայն պատշաճորեն չի իրականացվում:
6. ԳՄՕ-ի 13-րդ հոդվածի 7 կետով սահմանվում է, որ մինչև ֆինանսական միջոցներ նախատեսվելը, կարող է կնքվել պայմանագիր՝ պայմանով, որ դրա շրջանակներում գնում կարող է կատարվել անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցներ նախատեսվելու դեպքում⁶⁶: Այս դրույթը

65 Արգելվում է միևնույն անձի (անձանց) կողմից հիմնադրված կամ ավելի քան հիսուն տոկոս միևնույն անձի (անձանց) պատկանող բաժնեմաս ունեցող կազմակերպությունների միաժամանակյա մասնակցությունը գնման միևնույն գործընթացին:

66 Սույն մասը կարող է կիրառվել եթե՝ 1) պատվիրատուն չի կարողանում նախապես կանխատեսել (հաշվարկել) գնումների համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների չափը.

2) ապրանքի մատակարարումը, աշխատանքի կատարումը կամ ծառայության մատուցումը պետք է սկսվի տվյալ գնման համար ֆինանսական միջոցներ նախատեսվելու պահից հաշված այնպիսի ժամկետում, որի ընթացքում գնման մրցակցային որևէ ձևի կիրառումը ժամկետի առումով անհնար է:

Ֆինանսական միջոցների անարդյունավետ ծախսման հիմքեր է նախապատրաստում:

7. ԼՄ չի իրականացնում իրեն վերապահված գործառույթները, մասնավորապես ԳՄՕ Հոդված 15-ի 2-րդ կետի 7-րդ ենթակետով սահմանվում է, որ լիազոր մարմինը պետք է հրապարակի. ա) պետական գնումների տարեկան հաշվետվությունը և բ) գնումների որակավորված մասնագետների (անձանց) ցուցակը: Հարկ է նշել, որ այս մասով լիազոր մարմնի կողմից աշխատանքներ չեն իրականացվում:
8. Դիտարկումները վկայում են այն մասին, որ ԳԱԿ-ը, որը ԳՄՕ-ի հոդված 16-ի 1-ին կետի 5-րդ ենթակետով պետք է կազմեր և հրապարակեր ապրանքների, աշխատանքների և ծառայությունների էլեկտրոնային տեղեկատուներ, վերլուծեր գնումների վերաբերյալ տվյալները և ներկայացներ եզրակացություններ, գործնականում նշված գործողություններից ոչ մեկն էլ չի իրականացնում:
9. ԳՄՕ-ի հոդված 17-ի 6-րդ մասով սահմանվում է, որ գնումները կարող են կատարվել ապրանքի, աշխատանքի կամ ծառայության բորսաներից՝ ձեռքբերման ընթացակարգով, սակայն այս ընթացակարգը նկարագրված չէ, հետևաբար, կիրառելի չէ:
10. ԳՄՕ-ի հոդված 21-ի 4-րդ կետի 2-րդ մասում նշվում է, որ փոփոխություններ կատարելու օրվան հաջորդող 3 օրացուցային օրվա ընթացքում փոփոխություն կատարելու և դրանք տրամադրելու պայմանների մասին հայտարարությունը հրապարակվում է տեղեկագրում: Ցանկալի կլինի, որ մասնակիցները պարտադիր էլ. փոստի կամ ծրարի/ֆաքսի միջոցով տեղեկանան փոփոխության մասին:
11. ԳՄՕ-ի հոդված 24-ի 3-րդ կետի 8-րդ ենթակետում նշվում է, որ գնումների հայտարարությունը պետք է պարունակի հաղթող մասնակցին որոշելու համար կիրառվելիք չափանիշները: Դիտարկումները ցույց են տալիս, որ այս դրույթը չի պահպանվում:
12. Դիտարկումները ցույց են տալիս, որ ԳՄՕ Հոդված 30-ի 6-րդ մասը, շահերի բախման և դրանց հայտարարագրման առումով չի իրականանումուլկապատշաճվերահսկողությունդրաիրականացման հանդեպ: Մեր կարծիքով, խնդիրն էլ ավելի կոժվարանա վերահսկել էլ. գնումների ներդրման պարագայում:
13. ԳՄՕ Հոդված 37-ի 2-րդ մասը նշում է, որ պայմանագրի գինը կարող է լինել գործոնային, երբ պայմանագրի գինը փոփոխվում է պայմանագրով նախատեսված պայմանների (գործոնների) փոփոխության ազդեցությամբ: Դիտարկումները վկայում են, , որ

նշված դրույթը ձևական բնույթ է կրում, քանի որ մինչ օրս գործոնային պայմանագիր չի կնքվել:

14. ԳՄՕ-ի Հոդված 48-ի 7 մասը սահմանում է, որ Գնումների բողոքարկման խորհրդի կողմից բողոքը բավարարվելու դեպքում պատվիրատուն պատասխանատվություն է կրում բողոքը ներկայացրած անձին պատճառված և սահմանված կարգով հիմնավորված վնասի հատուցման համար: Այնուհանդերձ, չնայած 2011-2013թթ ընթացքում բավարարվել են բողոքների շուրջ 50% դրանցից և ոչ մեկում պատվիրատուն չի փորձել իրականացնել օրենքով իրեն վերապահված այս իրավունքը:
15. Նույն հոդվածի 8-րդ կետը սահմանում է, որ բողոքի բանավոր քննությունը բաց է հանրության համար և բողոքը ստանալու օրվան հաջորդող երեք օրացուցային օրվա ընթացքում այդ մասին հայտարարություն է հրապարակվում տեղեկագրում: Դիտարկումները վկայում են այն մասին, որ այս դրույթը չի պահպանվում:
16. ԳՄՕ-ի 50-րդ հոդվածի 1-ին կետի 2-րդ մասն ամբողջությամբ չի իրականացվում, քանի որ ոչ բոլոր հանրային կազմակերպությունների կնքված պայմանագրերի մասին հայտարարություններն են հրապարակվում տեղեկագրում:
17. ԳՄՕ-ի հոդված 52-ի 3 կետը սահմանում է, որ ԳՄՕ-ով հրապարակման ենթակա տեղեկությունների հրապարակման կարգը պետք է սահմանի Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի խորհուրդը, սակայն կարգը դեռ սահմանված չէ: Թափանցիկության առումով համանման խնդիրներ են նկատվում Ավանդների հատուցումը երաշխավորող հիմնադրամի պարագայում: Չնայած հարկ է նշել, որ այս մարմինը մշակել է ավանդների հատուցումը երաշխավորող հիմնադրամի կողմից հրապարակային մրցույթների կազմակերպման մասին կարգ, սակայն այն չի համապատասխանում սահմանված պահանջներին, քանի որ չկան բողոքարկմանն առնչվող դրույթներ: Բացի այդ դիտարկվող ժամանակաշրջանում գնումների մասին հաշվետվություններ տեղադրված չէին:

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Արդար և թափանցիկ պետական գնումների համակարգը կարևորագույն դերակատարում ունի գլոբալ և տարածաշրջանային համաձայնագրերում և հանդիսանում են այն անհրաժեշտ անկյունաքարը, որը բերում է ՕՈՒՆ-ի ավելացմանը: Հասկանալով պետական գնումների կարևորությունը ՀՀ տնտեսության համար, անհրաժեշտ է քննարկել համակարգի արդյունավետությունը: Այս ուսումնասիրությունը նպատակ է հետապնդում որոշակիորեն լրացնել այդ բացը:

Իրականացված ուսումնասիրությունները և հարցումները մատնանշում են, որ ՀՀ գնումների շուկայում առկա են հետևյալ մարտահրավերները.

- Ժամանակին և ճշգրիտ տեղեկատվությունների ստացման հետ կապված դժվարություններ,
- Գնահատման չափանիշների մասով առկա դժվարություններ,
- Մրցույթների ապակենտրոնացումը մեծացրել է ծախսերը և անարդյունավետությունը, նվազեցրել թափանցիկությունը,
- Հաղթող մասնակիցների ընտրությունը միշտ չէ, որ իրականացվում է արդար սկզբունքներով,
- Առանց հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգերի գերակայություն
- Բողոքների հետ կապված ընթացակարգերը կատարյալ չեն/Առկա է ցածր վստահություն համակարգի նկատմամբ:

2007թ. սկսած ԹԻՀԿ ներկայացրել է մի շարք առաջարկություններ, որոնք նպատակ են հետապնդել բարելավել ՀՀ պետական գնումների համակարգը:

Այդ առաջարկությունները հիմնականում առնչվել են հետևյալ հիմնահարցերին.

- Բոլոր մասնակիցներին համար հավասար տեղեկատվություն ստացմանը,
- Գնման գործընթացներում արդար և թափանցիկ գնահատումների իրականացմանը,
- ՀՀ պետական գնումների օրենսդրական հենքերի հզորացմանը:

Հայաստանը անդամակցել է ԱՀԿ ԳՄՀ 2011թ սեպտեմբերի 15-ին՝ ընդունելով թափանցիկության, արդարության և խտրականության բացառման սկզբունքները: Այս սկզբունքների պրակտիկ կիրառության

նպատակով 2011-2012թթ ԹԻՀԿ իրականացրել է մոնիտորինգ, որի շրջանակներում ստացվել են մի շարք հարակից արդյունքներ և դիտարկումներ, որոնք էլ ներկայացված են սույն հոդվածում:

Մոնիտորինգն ընդգրկել է հետևյալ ուղղությունները.

- Օրենսդրության ուսումնասիրություն և ներկայացում,
- ԳԱԿ-ի գործառույթների ուսումնասիրություն,
- Գնումների պաշտոնական կայքում առկա տեղեկատվության ուսումնասիրություն և վերլուծություն,
- Տեխնիկական բնութագրիչների և գնումների պլանների ուսումնասիրություն:

Ստացված արդյունքներ և առաջարկություններ

A. Օրենսդրական բաղադրիչ

Նկատվել են որոշ օրենսդրական բացեր, մասնավորապես

1. 50 գնումների բազային միավորից բարձր ՀՀ տարածքից դուրս գնումները դեռևս կանոնակարգված չեն,
2. ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված չեն այն դեպքերը, երբ պայմանագրի կողմերից անկախ գործոնների ազդեցությամբ պայմանագրի լարող է փոփոխվել:
3. Վիճակագրական տեղեկությունների հրապարակման պարբերականությունը և ձևաչափերը սահմանված չեն:

B. ԳԱԿ-ի գործառույթների ուսումնասիրություն,

ԳԱԿ-ի որոշ պարտավորություններ բարելավման կարիք ունեն: Մասնավորապես

1. Ուսուցման բովանդակությունը և արդյունավետությունը,
2. Նախաորակավորված մասնակիցների ցանկի հրապարակումը,
3. Հաշվետվությունների բովանդակությունը կանոնակարգման կարիք ունի:

B. Գնումների պաշտոնական կայքի ուսումնասիրություն,

Գնումների պաշտոնական կայքի տեղեկատվությունը բարելավման կարիք ունի: Մասնավորապես,

1. Ոչ ռեզիդենտների մասով տեղեկությունները հասանելի չեն այլ լեզուներով,

2. Չկա տեղեկատվություն հանրային կազմակերպությունների գնումների մասով
3. Գնումների պլանների և դրանց փոփոխությունների մասով կանոնակարգված չէ,

D. Գնումների պլանների և տեխնիկական բնութագրիչների ուսումնասիրություն

Վերլուծությունը վկայում է, որ տեխնիկական բնութագրիչների սահմանման մասով դեռևս առկա են խնդիրներ: Այս դիտարկման համար հիմք են ծառայել

Ա) Հրավերներում կատարված փոփոխությունների թիվը,

Բ) Մասնակիցների կողմից առաջարկված գների միջև առկա նշանակալի շեղումները

Ուսումնասիրությունների արդյունքները նաև վկայում են, որ ՀՀ գնումների համակարգը դեռևս անարդյունավետ է: Նման պնդումը հենվում է հետևյալ փաստերի վրա.

- Կանոնակարգված չէ տեղեկատվության ներկայացման բովանդակությունը և ձևաչափերը,
- Էլեկտրոնային գնումների շուրջ 45% չի կայանում,
- Մրցույթների շուրջ 60% իրականացվում են առանց նախապես հայտարարություն հրապարակելու բանակցային ընթացակարգի միջոցով,
- Բողոքարկման համակարգը անարդյունավետ է, քանի որ ծնում է լրացուցիչ գործարքային ծախսեր,
- Շրջանակային համաձայնագրերի շուրջ 30% ունեն կոռուպցիոն ռիսկերի դրսևորման հավանականություն:

Բացի այդ իրականացվել է մրցույթների ռիսկ վերլուծություն, որի հիման վրա ուրվագծվել են որոշ կոռուպցիոն երևույթներ:

Այս ամենը հիմք են տալիս պնդելու, որ չնայած իրականացվող վերափոխումներին, պետական գնումների համակարգը դեռևս միջինից բարձր ռիսկային է:

